

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ELEKTRONİK YAYINCILIKTA TELİF HAKLARININ
KORUNMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

**YENİ MEDYA İLETİŞİM VE HABERCİLİK ANABİLİM DALI
YENİ MEDYA İLETİŞİM VE HABERCİLİK BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Hazırlayan

Semra IŞKIN

Tez Danışmanı

Dr.Öğr.Üyesi Deniz AKÇAY

İSTANBUL – 2018

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI : Semra IŞKIN

TEZİN DİLİ : Türkçe

TEZİN ADI : Elektronik Yayıncılıkta Telif Haklarının Korunması Üzerine Bir Araştırma

ENSTİTÜ : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ANABİLİM DALI : Yeni Medya İletişim ve Habercilik

TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİN TARİHİ : 14.05.2018

SAYFA SAYISI : 123

TEZ DANIŞMANLARI : Dr.Öğr.Üyesi.Deniz AKÇAY

DİZİN TERİMLERİ : Telif Hakları,Elektronik Yayıncılık

TÜRKÇE ÖZET : Bu çalışmada elektronik yayıncılıkta telif haklarının korunmasında, kişisel verilerin korunması telif haklarının korunmasına ilişkin çalışmalar, siber güvenlik, etik gibi faktörler etkili midir? sorusuna cevap aranmıştır.

DAĞITIM LİSTESİ : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

SEMRA IŞKIN

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ELEKTRONİK YAYINCILIKTA TELİF HAKLARININ
KORUNMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

**YENİ MEDYA İLETİŞİM VE HABERCİLİK ANABİLİM DALI
YENİ MEDYA İLETİŞİM VE HABERCİLİK BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan
Semra IŞKIN**

**Tez Danışmanı
Dr.Öğr.Üyesi Deniz AKÇAY**

İSTANBUL – 2018

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

SEMRA IŞKIN

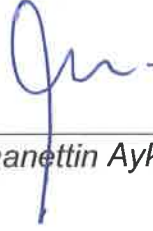
.././2018

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Semra IŞKIN' ın “Elektronik Yayıncılıkta Telif Haklarının Korunması Üzerine Bir Araştırma” adlı tez çalışması, jürimiz tarafında Yeni Medya İletişim ve Habercilik Anabilim Dalı Yeni Medya İletişim ve Habercilik Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Burhanettin Aykut ARIKAN

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Deniz AKÇAY
(Danışman)

Üye

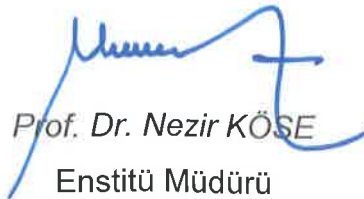

Prof. Dr. Selahattin GANİZ

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

14.05/2018

Prof. Dr. Nezir KÖSE
Enstitü Müdürü

ÖZET

Elektronik yayıncılığın gelişim sürecine bakıldığında özellikle bilgi iletişim teknolojileri sayesinde sadece okunabilir olmasının yanı sıra kullanıcının üzerinde değişiklikler yapabildiği bir platform haline dönüştüğü görülmektedir. Bu dönüşüm beraberinde kullanıcılara avantajlar sağladığı gibi telif sorunu gibi dezavantajları da beraberinde getirmiştir. Web 2.0 teknolojisi sayesinde kullanıcılar içeriklere yorum yapma, paylaşma gibi işlemlerle bilinçli ya da bilinçsiz olarak başkaları tarafından oluşturulmuş içeriği paylaşmaktadırlar. Eserlerle ilgili telif hakları yasasında eser sahibiyle yapılan ıslak imzalı bir sözleşme ile eser sahibinin hakları koruma altına alınırken internet ortamında gerçek eser sahibini bulmak çok daha zordur. Konuyla ilgili telif hakları, fikir sanat eserlerini korunması gibi kanunlarının yanı sıra teknolojik çözümlerle içeriğin korunması sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmada elektronik yayıncılıkta telif hakları yönetiminin çeşitli kanunlarla ve teknolojik çözümlerle sağlanmasıyla birlikte; etik, siber güvenlik, kişisel verilerin korunması faktörlerinde göz önünde bulundurulması gerekliliği konusudur. Buna göre çalışmanın araştırma kısmında mesleki alanda uzmanlarla yarı standartlaştırılmış görüşme tekniği yapılmıştır. Daha sonra Analitik hiyerarşi süreci (AHP) tekniği ile alanında uzman kişilerle anket yapılmıştır. Son olarak ise yeni medya lisans öğrencilerine anket yapılarak yaklaşımları ölçümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Yayıncılık, Telif Hakları, Kişisel Veriler, Yeni Medya, Siber Güvenlik, Etik

ABSTRACT

Copyright in E-publishing exploring the development process of modern electronic publishing, shows clear positive role for the Information & Communication Technologies in the establishment of a platform where users not only passively read but also can make interactive changes. This transformation has brought advantages to them, as well as disadvantages and ambiguities, related to multiple copyright issues. Due to the Web 2.0 technologies interactivity, users are nowadays exchanging contents created by others in social networks and blogs with conscious or unconscious processes like: sharing and commenting. Presently, it is much more difficult to find real works in the Internet environment where the rights of the owner are protected with officially signed copyright contracts. Modern content could be protected with different technological solutions, as well as laws related to this, referring: publishing, literary and artistry works or other copyrighted subjects of interest. In this study, the provision of copyright management scope in electronic publishing is extended, being related to various laws and technological solutions but also encompassing issues like: ethics, cyber security issues and even personal data protection factors. Accordingly, a semi-standardized interview technique was accomplished with copyright subject-matter expert group. Further, an analytical hierarchy process (AHP) technique is also applied, implementing questionnaire data from different, related to the field professionals. Finally, new media undergraduate students group were additionally surveyed and their understandings, related to the copyright issues were additionally taken into consideration.

Key Words: Electronic Publishing, Copyrights, Personal Data, New Media, Cyber Security, Ethic

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR LİSTESİ.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VII
RESİMLER LİSTESİ.....	VIII
ÖNSÖZ.....	IX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
ELEKTRONİK YAYINCILIK	4
1.1 Elektronik Yayıncılığın Gelişimi	4
1.2.Telif Haklarının Korunmasına İlişkin Çalışmalar.....	10
1.2.1.Telif Hakları Yönetim Sistemleri.....	15
1.2.2. 5651 Bilgi Merkezleri ve Bilgi Paylaşımı.....	27
1.2.3.Postmodern Sürecindeki Bilgi Yönetim	36
İKİNCİ BÖLÜM.....	43
KİŞİSEL BİLGİLERİN KORUNMASI VE TELİF HAKLARI İLİŞKİSİ	43
2.1.Yeni Medya ve Etik Bağlamında Telif Hakları Yönetimi	43
2.2.Yeni Medya ve Kişisel Verilerin Korunması.....	55
2.2.1.Kişisel Verilerin İstismarı	56
2.2.2.Kişisel İletişime İzinsiz Giriş ve Telif Sorunu.....	63
2.2.3. Yeni Medya ve Siber Güvenlik.....	68
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	73
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	73
3.1.Yarı Standartlaştırılmış Görüşme Tekniği	73
3.2. Analitik Hiyerarşi Prosesi - AHP	80
3.2.1. Problemin Tanımlanması	81
3.2.2. Karar Kriterlerinin Belirlenmesi	81
3.2.3. Karar Alternatiflerinin Belirlenmesi	82
3.2.4. Modelin Tasarımı.....	83
3.2.5.Kriterlerin İkili Karşılaştırılması.....	84
3.2.6. Verilerin Analizi ve Sonucu.....	87
3.3.Anket Uygulaması	94
3.3.1.Araştırma Bulguları	95
3.3.1.2.Güvenilirlik Anketi (Reliability Survey)	97
3.3.1.3.Yeni Medya Lisans Öğrencileri Anket Uygulanmasında Veri Analizi Sonucu.....	99
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	108
KAYNAKÇA.....	117

KISALTMALAR LİSTESİ

3D	: ÜÇ DIMENSION
AHP	: ANALİTİK HİYERARŞİ PROSESİ
ANKOS	: ANADOLU KÜTÜPHANELERİ KONSORSİYUMU
ABD	: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLET
BTK	: BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU
CC	: CREATIVE COMMONS
CC0	: CREATIVE COMMONS ZERO
CD	: COMPACT DISC
CIA	: CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY
CPS	: KRALİYET SORUŞTURMA SERVİSİ
DRM	: DIGITAL RIGHTS MANAGEMENT
E-MAIL	: ELEKTRONİK POSTA
E PUP	: ELECTRONIC PUBLICATION
ESB	: ERİŞİM SAĞLAYICI BİRLİĞİ
FSEK	: FİKİR SANAT ESERLERİ KANUNU
GUP	: GÖTTINGEN UNIVERSITY PRESS
IDPF	: INTERNATIONAL DIGITAL PUBLISHING FORUM
IFLA	: INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY
IP	: INTERNET PROTOKOLÜ ADRES
JSON	: JAVASCRIPT OBJECT NOTATION

KVK	:	TEKNOLOJİ ÜRÜNLERİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
VLINK	:	BAGLANTI KURMAK
MIT	:	ASSACHUSSET INSTITU OF TECHNOIGY
NPM	:	NODE PACKAGE MODULES
ODTÜ	:	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ORCID	:	OPEN RESEARCCHER AND CONTRIBUTOR
OWL	:	WEB ONTOLOG LANGUAGE
PDF	:	PORTABLE DOCUMENT FORMAT
PDPA	:	PERSONAL DATA PROTECTION ACT
RDF	:	RESOURCE DESCRIPTION FRAMEWORK
SPARC	:	SCHOLARLY PUBLISHINGAND ACADEMI RESOURCES COALITION
TBMM	:	TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
TC	:	TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TCK	:	TÜRK CEZA KANUNU
TİB	:	TELEKOMİNİKASYON İLETİŞİM BAŞKANLIĞI
TR	:	TURKİYE İNTERNET
TRIPS	:	TRADE RELATED ASPECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGTH
TUBİTAK	:	TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİARAŞTIRMA KURUMU
WWW	:	WORD WIDE WEB

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo -1 AHP İkili Karşılaştırma Anketine Katılan Uzman Profili.....	82
Tablo -2 Güvenilirlik İstatistikleri (Reliability Statistics).....	95
Tablo-3 Döndürölmüş Bileşen Matrisi (Rotated Component Matrix)	95
Tablo-4 Siber Güvenlik Güvenilirlik İstatistikleri	97
Tablo-5 Etik Güvenilirlik İstatistikleri	97
Tablo-6 Kişisel Veri Güvenilirlik İstatistikleri	98
Tablo-7 E-Kitap.....	98
Tablo-8 KMO ve Bartlett's Test	99

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil-1 Kişisel Veri.....	3
Şekil-2 Yeni Medya Ortamında Telif Haklarının Korunması	3
Şekil-3 E-pub 3.0 & E-pub 2.0 Arasında Zamanla Gelişen Fark Özellikleri	16
Şekil-5 Kişi İznine Dayalı Kapalı Veri Objesi: Creative Commons (CC)	23
Şekil-6 Açık Bilgi Erişimi Objesi: Creative Commons Zero(CC0)	23
Şekil-7 Creative Commons (CC)” Lisans Modeli	25
Şekil-8 Facebook Yüz Tanıma	34
Şekil-9 Instagram İçerik Uyarı Bildirisi	35
Şekil-11Telif Objesi.....	47
Şekil-12 Web- 3.0.....	48
Şekil -13 AHP Soru Anket Öncelikler Hiyerarşisi	82
Şekil -14 AHP Anket Faktör Hiyerarşide Çapraz Karşılaştırma Yapı Sistemi	83
Şekil -15 AHP Anket İkili Karşılaştırma Puan Değer	86

RESİMLER LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim-1 Belgeler .Com	12
Resim-3 G-mail Kayıt Oluşturma	32
Resim-4 Sosyal Medya (Facebook) Kayıt	33
Resim-5 Twitter Kayıt Ekran	33
Resim-9	101
Resim-10	101
Resim-11	101
Resim-12	102
Resim-13	102
Resim-14	102
Resim-15	103
Resim-16	103
Resim-17	103
Resim-18	104
Resim-19	104
Resim-20	104
Resim-21	105
Resim-22	105
Resim-23	105
Resim-24	106
Resim-25	106
Resim-26	106
Resim-27	107
Resim-28	107

ÖNSÖZ

Tanıdığım İlk Günden Beri Bilgi Işığını Sınırsız Paylaşan Bana Bu Süreçte Destek Olan, Çalışmanın Her Aşamasında Yönlendirmelerini Esirgemeyen, Hocaların Hocası Üniversite Lisans Hocam İletişim Fakültesi Dekanı Prof.Dr.Selahattin Ganiz'e, Teşekkür Eder Şükranlarımı Sunarım.

Hayatımın Her Aşamasında Yanımda Bulunan ve Bana Daima Koşulsuz Destek Olan En Büyük Şansım Kalbimin Gülen Yüzü Emir'e Teşekkürü Bir Borç Bilirim.

SEMRA IŞKIN

GİRİŞ

Bilgi çeşitliliği bilim dallarının ve mesleklerin farklılaşması noktasında zemin oluştururken; diğer yandan her ikisinin'de gelişmesine katkı sağlayan düşünme sisteminin, toplumsal unsurların ve farklı disiplinlerle hangi noktalarda birleştiği veya ayrıldığı konular nelerdir gibi soruları da beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte zaman içerisinde bilim dalları ve mesleklerin hangi aşamalardan geçerek günümüze kadar ulaştığı ve bu süreçte toplumsal yapı ve onu oluşturan unsurların ne gibi etkisi olduğu; benzer şekilde farklı disiplinlerinin katkısının neler olduğu dikkate alınması gereken noktalardır. Günümüzde bilginin herkes tarafından ulaşılabildiği paylaşılmaya olanak veren bilgi teknolojisi internettir. İnternet yapısı çok sayıda kullanıcıyı birbirine bağlamakta arama motorları sayesinde kullanıcılar içeriklere anında ulaşabilmektedirler.

İçerik üretimi artık internet ortamında önemli bir hal almıştır. Kullanıcılar kişisel bilgilerini, resimlerini, videolarını, fotoğraflarını, blog yazılarını, ve daha benzeri birçok içeriği internet ortamında paylaşmaktadırlar. Bu noktada karşılaşılan en önemli sorunlardan birisi kullanıcı tarafından üretilen içeriğin başkaları tarafından paylaşılması yani izinsiz kopyalama olmasıdır. Özellikle elektronik yayıncılık alanında izinsiz kopyalama hem işletmelere hem de içerik sahipleri tarafından hem ulusal hem de uluslararası boyutta çözülmesi gereken bir sorun olarak yer almaktadır. Konuyla ilgili telif hakları, fikir sanat eserlerini korunması gibi kanunlarının yanı sıra teknolojik çözümlerle içeriğin korunması sağlanmaya çalışılmaktadır. Paylaşılan içerik kişinin ürettiği özgün bir içerik olabileceği gibi, kişiye ait özel bilgiler de olabilmektedir.

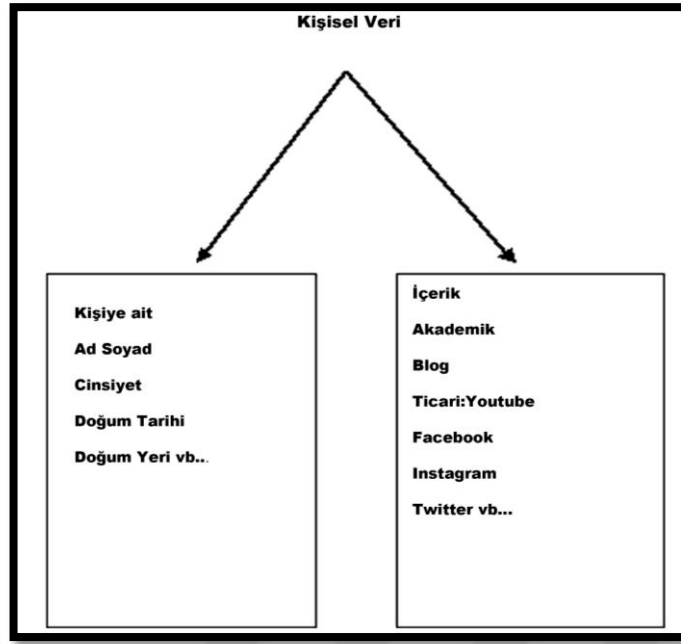
Bu çerçevede ortaya içerik ve kişisel veri olmak üzere iki farklı içerik türü oluşmaktadır. Telif hakları resmi sitesinde eser tanımı 'sahibinin özelliklerini taşıyan ve ilim, edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan fikir ve sanat ürünleri eseri' olarak tanımlanırken; kişisel verilerin korunması kanununda kişisel veri ile en son gelinen noktada kullanıcı tarafından üretilen her türlü içerik yani kişiye ait olan; cinsiyet, yaş, doğum tarihi ile kişinin ürettiği her türlü görsel, işitsel ve yazınsal içerikler 'kişisel veri' olarak tanımlanmaktadır. Tüm bunların ışığında bu çalışmada eserlerin kişisel veri kapsamında ele alınmakta olup kişinin ürettiği her türlü içerik de kişisel veri olarak tanımlanmıştır. (Şekil-1)

Çalışmanın üzerinde durduğu temel konu ise, günümüzde elektronik yayıncılıkta bilgi üretiminin çok önemli olduğu ve telif hakları yönetiminin çeşitli kanunlarla, E-pub3, Creative Commons gibi teknolojik çözümlerle sağlandığı ancak bu yönetim sürecinde; etik, siber güvenlik, kişisel verilerin korunması faktörlerinde göz önünde bulundurulması gerekliliği konusudur.(Şekil-2) çalışmanın ilk bölümünde elektronik yayıncılığın gelişmesi, telif haklarının korunmasına ilişkin çalışmalar yer almaktadır.

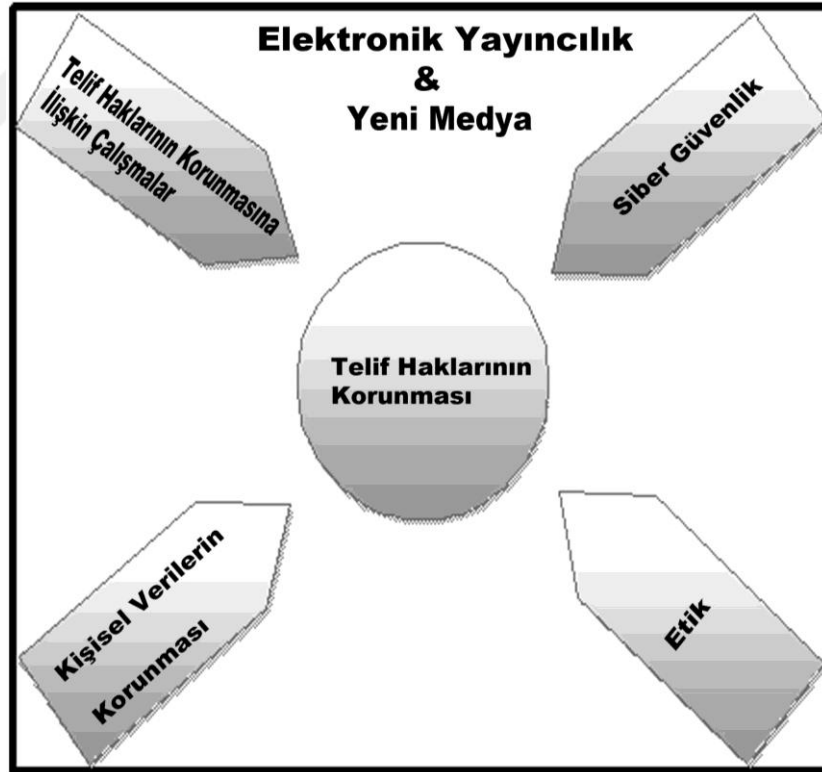
Çalışmanın ikinci bölümünde yeni medya ve etik bağlamında telif hakkı yönetimi, postmodern süreçte bilgi yönetimi, yeni medya ve kişisel verilerin korunması, yeni medya ve siber güvenlik konularına yer verilmiştir.Çalışmanın üçüncü bölümü olan kişisel bilgilerin korunması ve telif hakları ilişkisi bölümünde yeni medya etik bağlamında telif hakları yönetimi, yeni medya ve kişisel verilerin korunması, yeni medya ve siber güvenlik konuları işlenmiştir.

Araştırmanın yöntem bölümünde ilk olarak uzmanlarla yarı standartlaştırılmış görüşme tekniği ile görüşme yapılmıştır.Daha sonrasında analitik hiyerarşi prosesi (AHP) yöntemi ile alanında uzman kişilere anket yapılmıştır.

Son olarak da yeni medya lisans öğrencilerine, kullanıcıların içerik üretirken kişisel verileri/eserleri paylaşma noktasında davranış biçimleri anket yoluyla ölçümlenmiştir. Burada ulaşılmak istenilen nokta ise, kullanıcıların kişisel verileri paylaşımında ve bu noktada bilgi üretmelerine en büyük engel olan telif sorunu, siber güvenlik ve internet ortamında etik unsurlarından ne kadar etkilendiklerini ortaya koymaktır.Çalışmanın araştırma sorusu:Elektronik yayıncılıkta telif haklarının korunmasında, kişisel verilerin korunması telif haklarının korunmasına ilişkin çalışmalar, siber güvenlik, etik gibi faktörler etkili midir?Çağımız bilgi çağı olduğunu dikkate aldığımızda bilgi üretiminde var olan engelleri aşılması gereken en önemli konulardan birisi olmaktadır.

Şekil-1 Kişisel Veri

Şekil-2 Yeni Medya Ortamında Telif Haklarının Korunması

BİRİNCİ BÖLÜM

ELEKTRONİK YAYINCILIK

1.1 Elektronik Yayıncılığın Gelişimi

Elektronik yayıncılık mesleki makalenin metinlerinin bilgisayara dayalı depolama araçları aracılığıyla dağıtımı ve arşivlenmesi süreci olarak ifade edilebilir. Elektronik yayıncılık internetin ve yeni iletişim teknolojilerin gelişimi akıllı telefonların ve tabletlerin ortaya çıkması ve kullanıcı sayısının her geçen gün artmasıyla daha güncel, daha hızlı, çabuk erişilebilir olmaktadır. Özellikle akıllı telefonların, tabletlerin gelişmesiyle birlikte kullanıcılar tarafından fazlasıyla talep görmekte ve diğer yandan kağıtlara bağlı kalmaksızın özellikle sosyal medya ortamlarında içerik üretimiyle elektronik yayıncılığın zenginleşmesine, yaygınlaşmasına ve kullanımına katkı sağlanmaktadır.

Elektronik yayıncılığın katkıları ve avantajları geleneksel yayıncılıktan çok farklı olmaktadır. Elektronik yayıncılığın hızlı işlevi sayesinde zamandan ve mekandan bağımsız olmasıyla hem kullanıcıya hem de üreticiye maddi anlamda büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Bu sayede bilgisayar okuryazarlığı her geçen gün kullanıcı sayısını artırmakta ve elektronik yayıncılığa olan ilgiyi katlanarak artırmaktadır. Ticari anlamda büyük bir katkı sağlayan elektronik yayıncılık aynı zamanda kullanıcılara eğitim noktasında da fırsat eşitliğini sunmaktadır. Özellikle farklı ara yüzlerin, görsel efektlerin ve videoların kullanılmasıyla içerikler tasarlanarak çeşitlenerek farklılaşmayı da akabinde getirmektedir. Elektronik yayıncılıkta e-kitapların sesli olması özellikle görme engellilerin bilgiye erişimini kolaylaştırmaktadır.

Örneğin: Star gazetesinin 14 Haziran 2017 tarihinde engelleri bir tablet ve online eğitimle aşılar başlıklı haberinde; Türkiye Beyazay Derneği'nin Ocak 2017 tarihinde başlattığı bedensel engelli çocuklar için "online eğitimle engelleri aşıyoruz" adlı projeleri ile yaşları 7-18 arasındaki örgün eğitim alma imkanı olmayan 531 görme engelli çocuğun bilgi iletişim teknolojilerinin bir ürünü olan tablet ile eğitim aldıkları belirtilmektedir. Haberin devamında ise dikkat çeken bir başka husus Beyazay Derneği genel başkanı Lokman Ayva Türkiye Büyük

Millet Meclisi'ne (TBMM) ilk görme engelli milletvekili olarak girmiş olması ve İstanbul'da yaşayan bedensel engeli nedeniyle okula gidemeyen, okuma imkanına bulamayan çocuklar için hayata geçirdiklerini ve özellikle teknolojiyi çok iyi kullanan öğretmenler aracılığıyla ailelerin evine gidildiği, tabletlerin nasıl

kullanılacağını, sınavlara nasıl katılabileceklerini ve eğitime yönelik teknik içerik bilgilerin verilmesiyle engelli bireylerin örgün eğitime başladığı açıklanmaktadır.¹Bu şekilde kullanıcı çeşitliliğinin artmasıyla elektronik yayıncılığının profesyonel bir şekilde ele alınmasını zorunlu hale getirmiştir.

İlk elektronik yayıncılık denemelerinden birisi olan elektronik posta (e-mail) 1970'lerin başından itibaren akademik topluluklar tarafından yoğun olarak kullanılmakta ve hem basılı hem de elektronik kopyaların birlikte yayımlanması anlamına gelen "paralel yayıncılık" ise 1983'te Amerikan kimya kurumu'nun (Amerikan Chemical Society), yayımladığı dergilerin tam metinlerini bir ticari şirket (BRS) aracılığıyla hizmete sunmasıyla başlamaktadır.²Teknolojinin gelişmesiyle birlikte internet üzerinden bir tıkla aradığımız her bilgiye kolaylıkla erişilebilir bir hale gelmiştir.Herhangi bir yapının veya eserin tümünü ya da bir bölümünü, elektronik veri kayıt ortamlarıyla ve kitle iletişim araçlarını kullanarak elektronik ortamda okuyucuların hizmetine sunan yayıncılık, elektronik yayıncılıkla karşılaştığında ise kısa bir zamanda hızlı ve önemli gelişmeler göstermektedir.

Marshal Maccluhan Gutenberg Galaxy kitabında da bu konuyu şu sözleriyle desteklemektedir:Bu ulaşılabilirlik ve taşınabilirlik artık son derece doğal bir eğilim haline gelmiş olup elektronik gelişimin gitgide daha geniş okur kitleleri ve pazar yarattığını açıklamaktadır³.Özellikle elektronik ortamda ürünler; somut olmayan,yeniden üretilebilen, değiştirilebilen ve kolaylıkla başkasına gönderildiği zaman kolay kaybolmayan eksilmeyen ve alıcı ve gönderici arasında kayıp alan niteliklere sahip olmaktadır.

Toplumun yararına yapılan bu tür hizmetler özgür ve kısıtlanmayan bilgi erişiminin en önemli işlevleri olarak kabul edilmektedir.Bu nedenle ,internetin hangi amaçlar için kullanılacağı ve nasıl yönetildiği veya yönettiği bütün insanlar ve kullanıcılar için çok önemli olmaktadır.E-yayıncılığın ilk denemelerinin temel aracı olan "e-posta iletisi 1964'lerde MIT (Massachusset Institute of

¹ <http://www.star.com.tr/pazar/engelleri-bir-tablet-ve-online-egitimle-astilar-haber-896124/>(Erişim Tarihi:21.08.2017).

² Schauder, Don, Electronic publishing of professional articles,**attitudes of academics and implications for the scholarly communication industry**,Journal of the American Society for Information Science,1994,Cilt,8, p.451- 73.

³ Marshall McLuhan,**Gutenberg Galaksisi** ,Tipografik İnsanın Oluşumu Kitabı,Yapı Kredi Yayınları,2001,İstanbul, s.291.

Technology)Cambridge Üniversiteleri tarafından kullanıldığı görülmektedir⁴.E-yayıcılık yalnızca cd-rom ya da Internet kanalıyla yapılan bir yayıcılık olmayıp, genel anlamda elektronik araçlarla beraber yapılan ve bütün yayıncılığı da kapsamaktadır.

Fax, televizyon gibi araçlar elektronik yayıncılığın içerisine girse de, günümüzde özellikle elektronik yayıncılık denilince ilk olarak akla web sitelerinde çevrim içi olarak (online) yapılan yayıncılık gelmektedir. Bununla birlikte, Internet'ten yüklenen dijital seslere sahip olan uzun metrajlı filmler görüntülü klipler (hareketli kısa görüntüler) üç boyutlu hareketli görüntüler,animasyonlar (flash klipler), elektronik yayınları'da kapsamaktadır.Günümüzde elektronik olarak yayımlanan dergi formatları:

E-dergiler

E-bültenler

Web sayfalar

E-posta grubu

E-haber bültenleri vb gibi

World wide web (WWW) sayesinde bilgiye ulaşım ve kitap okuma daha kolay bir hale gelmiştir.WWW bilgisayar ağları üzerinde bilgisayara erişimi rahat ulaşmak amacıyla geliştirilmiş bir araç olmakta ve ilk olarak Mart 1989'da yüksek enerji fiziği konusunda etkin ve kolay bir haberleşme düzlemi olarak Tim Barmers Lee tarafından CERN 'de geliştirilmeye başlanmıştır.⁵Bu gelişimin ardından metinler arasında bağlantıya olanak veren hiper-link ortaya çıkmakta olup ve özellikle dijital ortamlarda hazırlanmış olan köprülü metinler (hypertexts), basılı metinlere karşı bir alternatif olarak sunulmaktadır.“Hiper metin, henüz bilimsel teorisi tam anlamıyla bilinmeyen; tek tek metinlerin ve metin sayfalarının birbirine bağlanmasıyla oluşturulan dijital bir metin türüdür⁶.

⁴ Yaşar Tonta ,**Elektronik Yayıncılık ve Elektronik Bilgi** Kaynakları,2002.
http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/coLLTsesli.112_002n\ui6_55/02-ilk-e-bilgi-kaynaklari(Erişim Tarihi:10.4.2004).

⁵ Ahmet Ağır ,Elektronik Akademi Dergi Yayıncılığı ve Bir Model Çalışması,Marmara Üniversitesi,İstanbul,1997,s.69.**(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

⁶Wallen Erik ,The Effect Of Different Types Of Hypertext Annotations On Vocabulary,Recall,Text Comprehension, And Knowledge Transfer in Learning From Scientific, Universty of New Mexico. Albuquerque, 2002, p.42. **(Texts Unpublished doctoral dissertation)**

1. Bilgi veri tabanlarından,
2. Bilgiye hızlı erişimi ve ağlar arası geçişi sağlayan bilgisayar ve yazılım destekli dijital butonlar ve tabakalardan,
3. Etkileşimli kullanımı sağlamak için bir ara yüzden oluşur⁷.

Hiper ortamlarda “etkileşim” ve “öğrenen kontrolü” terimleri göze çarpmaktadır. "Bilgisayar tabanlı öğrenme" literatüründe etkileşim kavramı; genellikle bir animasyonun ayarlama veya bir benzetimin parametrelerini değiştirmek gibi, kullanıcının bilgisayar üzerindeki bir materyale yaptığı işlemleri tanımlamakta olup diğer yandan, eğer öğrenenler bir materyal üzerindeki birçok parametreyi değiştirebiliyorlarsa ve sıralama, içerik tercihi, sunum kontrolü ve kendi hızında ilerleme gibi aktivitelerle çoklu etkileşim yollarına sahipse, işte o zaman “öğrenen kontrolü” terimi kullanılmaktadır⁸.

Hipermetin, hızlı bir şekilde eğitime uyarlanmış ve eğitim sahasında da benimsenmiş ve hızlıca kabul görmüştür. Örneğin köprülü metin veya hiper metin, okuyucuya metnin herhangi bir bölümüne istediği gibi geçme imkânı tanır.⁹ Hiper metinler okuyuculara, bilgi içerisinde kendi güzergahını belirleyebilme imkânı da tanımaktadır. Hiper metinlerin zayıf yanlarından birisi olan “kaybolma ve kaybolmanın nedenleri:

- a. Ortam yapısının karmaşıklığı,
- b. Ortamda sağlanan gezinme araçlarının yetersizliği,
- c. Kullanıcının bilgi yoğunluğu nedeni ile yaşadığı aşırı bilişsel yük,
- d. Hiper ortamın çok sayıda düğüm ve bağlantı içermesi¹⁰ Hipermetin sayesinde fiziksel ve mekanik açıdan bilgisayar ve e-kitaplarda taşınabilir boyuttadır; bu farklılık ile beraberinde de okumadaki deneyim açısından da farklı bir yeniye neden olmaktadır.

⁷Thomas Duffy Randy Knuth, Hypermedia And Instruction, Where is The Match ,Paper presented at the **NATO Conference on Designing Hypertext for Learning, Tübingen, West,Germany,1989,** p.200.

⁸ Kathrina Scheiter - Peter Gerjets, **Learner Control in Hypermedia Environments,** Educational Psychology Review, 2007, p. 285–307.

⁹ Michael J Jacobson Rand J. Spiro, Hypertext Learning Environments, Cognitive Flexibility, And The Transfer Of Complex Knowledge, An Empirical Investigation **Journal of Educational,** Nubber 5, p.12.

¹⁰ Şirin Karadeniz Öğretim Amaçlı Hiper Metin, Hiper Ortam ve Çoklu Ortamlar İçin Tasarım İpuçları, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, **Eğitim Fakültesi Dergisi,** Cilt 3, Sayı 2, 2006, s.12-33.

Köprülü metinlerdeki temel hususlardan biri de okuyucunun farklı bölümlerdeki bilgiyi organize edememesi olmakta ve köprülü metinlerde okuyucu, metnin diğer bölümleriyle ilgili bağ kurmaya, ve ayrıca diğer bölümlerinde merak ettiği neler olduğunu bilmeye ihtiyaç duymaktadır. Oysaki basılı metinlerde bilgi, yazar tarafından organize edilip bir düzen hâlinde okuyucuya sunulmaktadır¹¹. Basılı metinlerden ya da dijital metinlerden ulaşılan bilgiyi nasıl okursak okuyalım, okuma kontekst (bağlama) teknolojik gelişmeler ile sunulan imkanlara kayıtsız kalmak artık imkansız hale gelmiştir.

Amazon.com, tarihinde ilk kez e-kitap satışlarının basılı nüsha satışlarını geride bıraktığını açıklamaktadır¹². Buna istinaden Bilgisayar teknolojisinin gelişimi ve çağ atlaması olarak bakıldığında da, herhangi bir sözel, görsel ya da işitsel bilgi, kendi bünyesinde başka bilgileri ağ bağlantısı yoluyla işaret ediyor ve bunlara ulaşım olanağı veriyorsa bu bir hiper metin olmaktadır. Ayrıca hiper metin, metinlerin birbirine erişim olanağı sağlayan bağlantıları (link) kullanarak kişinin bilgiye, erişip ulaşmasına imkan ve kolaylık tanıyan bir yapı olmakla birlikte, ve tümüyle etkileşimli olarak yönlendirme tekeli kullanıcının kontrolünde olmaktadır.

Konuyu daha açıklayıcı anlamda örneklersek; internet kullanıcısının farklı bilgisayarlar üzerindeki sayfaları birbirleriyle bağlantısı var olmaktadır ve böylece bağlantılara tıkladığı zaman bir başka web sayfasına ulaşılmakta ve bu şekilde içinde başka sayfalara bağlantı içeren dokümanlara hiper metin yani (hypertext) adı da verilmektedir. Akademik alanda örnek ise; geleneksel yöntemle dip notlama, dizinleme, kaynakça, sözlükler vb kısacası bir eser yada kitabın yön haritası olan araçlar hiper metnin görev alanı olmaktadır. Bu gelişmeyle birlikte kullanıcı bilgiler arası geçiş yaparak bilgiye kolay erişim sağlayabilmekte ve ayrıca içerik üretimini de yapabilmektedir.

Günümüzde arşivleme ve koruma elektronik yayıncılık açısından bakıldığında iki temel önemli konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Akademisyenler ve araştırmacıların çoğu elektronik yayıncılık konusunda çekimser ve birazda temkinli yaklaşmaktadır; bu araştırmacılar elektronik yayın ortamının bilim

¹¹ Ladislao Salmerón , **Do Graphical Overviews Facilitate or Hinder Comprehension in Hypertext Computers** , Education broadcasting ,2009,p.1308–1319.

¹² <http://www.ntvmsnbc.com/id/25116231> (Erişim Tarihi:23.10.2017).

yapmaya uygun olmadığını;ve bu ortamın daha çok önemsiz konuların tartışıldığı küresel bir duvar tahtasına benzediğini düşünmektedirler.¹³

Bu yaklaşımlı bakış anlayışı biraz daha değişmekte olup veri tabanları, online kütüphaneler akademisyenlerin bilgiye hızlı ulaşmasında önemli faktörler arasında yerlerini almışlardır.Elektronik bilgilerin korunmasıyla ilgili bu hassasiyet konular kuşkusuz araştırmacıları çok yakından ilgilendirmekte olup özellikle elektronik bilgilerin entelektüel içeriğinin korunması son derece önem arz etmektedir.

Yürürlükte olan telif hakkı konusu yasalarla elektronik bilgilerin fiziksel ve entelektüel açıdan korunmasıyla alakalı yaptırımlar yetersiz kaldığı ya da yasalarda bu tür konularda yaptırımlara pek rastlanmamaktadır. Bununla birlikte kütüphaneler,online veri tabanları elektronik yayıncılığın gelişmesinde en önemli merkezler arasında sayılmaktadırlar. Çalışmanın 3. Bölümü olan yeni medya ve etik bölümünde de bahsedildiği gibi henüz Türkiye de kütüphanelere siber saldırı yapılmamakta ama Avrupa'da kütüphanelere siber saldırılar yapılmaktadır. Bunun sonucu olarak kişisel veriler ele geçirildiğinde kurumlara zarar verilebilmektedir.

Örneğin kişinin banka hesapları ele geçirilerek ciddi anlamda maddi zararlar verilebilir. Buna göre online veri tabanlarının ve kütüphanelerin siber saldırılara karşı korunması elektronik yayıncılıkta telif haklarının korunması konusunda önemli bir husus olmaktadır.Elektronik yayıncılıkta bir başka önemli husus ise; üretilen içeriğin izinsiz kopyalanmasıdır.Burada içerikten kastedilen kullanıcıların özgün ürettiği içerikten ticari boyutu olarak da ifade edebileceğimiz; film, müzik, videolar vb. yer alırken; akademik boyutta ise; özgün makaleler, haberler, blog yazıları, tezler, dijital kitaplar vb. olarak yer almaktadır.Sosyal medyada kullanıcıların içerik oluşturduktan sonra en temel amaçları da takipçilerin ilgisini çekmektir.Söz konusu bu kullanıcı tabanlı içeriğin özelliklerinden birisi; profesyonel uygulamalardan bağımsız olması ve profesyonel olmayanların da internet ortamında içerik oluşturmayacağı anlamına gelmemesidir.

¹³ Stevan Harnad ,Implementing peer review on the Net, scientific quality control in scholarly electronic journals, **paper presented at the International Conference on Refereed Electronic Journals**, 1993 ,p.1205-1233.aşağıdaki adresten elektronik olarak sağlanabilir,ftp://electra.cc.umanitoba.ca/e-journal/ICREJ93/ (Erişim Tarihi:09.12.2017).

Buradaki en büyük fark kullanıcıların kendi oluşturdukları veya başkalarından kopyaladıkları içerikleri paylaşmalarıdır. Kullanıcının kendi oluşturduğu ya da özgün olarak tanımlayacağımız içeriğin başkaları tarafından dipnot veya telif izni almadan paylaşması hukuki boyutta ele alınmaktadır. Bu noktada ortaya çıkan bir başka husus ise; kullanıcı içeriği tasarlamak zorunda olmadığıdır; kullanıcı sayfasında paylaştığı içeriğin fazla sayıda görülmesi ve ilgi çekmesini hedeflemektedir.

Sosyal medyada içerik tasarlanması ve sunulması bu kadar etken iken kullanıcıların yükümlülükleri nelerdir. Bu noktada telif sorunu devreye girmekte ve içerik bazı yasa ve yükümlülüklerle korunmaya çalışılmaktadır. Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde telif hakları yönetim sistemleri, fikir sanat eserleri (FSK) koruma ve 5651 sayılı bilgi merkezleri ve bilgi paylaşımı konuları ile telif haklarının korunmasına ilişkin çalışmalara değinilecektir.

1.2.Telif Haklarının Korunmasına İlişkin Çalışmalar

Telif hakları ve eser üretenlere ilişkin söylemlere bakıldığında içeriklerin korunması ve erişiminde yaşanan problemler ve bir takım sorunlar göze çarpmaktadır. Özellikle Türkiye kapsamında ele alındığında teorik olmaktan çok pratik bir sorun haline gelmektedir. Başkasının üretimi ve emeği olan ürün ya da eser üzerinden kazanç sağlamak amacıyla kullanılması ,kopyalanması ve satılması korsan olarak isimlendirilmektedir.

Korsan yayıncılığın en yaygın olanları ise; kitap,cd, kaset vb olarak sıralanmaktadır. Bunlardan en çok hak sahibinin izni olmadan ve üretilenlerin telif hakkını ödemediği kopyalamak, lisanssız olarak kullanmak ya da izni verilerden çok fazla sayıda çoğaltmak gibi eylemler,yazılım ya da telif hakkı ihlali olarak adlandırılmaktadır.1980 'lerden sonraki sürece bakıldığında öncelikli olarak en çok telif hakkı ihlali yapılan dijital ortamlar arasında CD"ler olduğu görülmektedir.Ekim 1982 yılında Philips ve Sony ortaklığı ile geliştirilen ve sayısal optik veri saklama ortamı olan CD (Compact Disc-Yoğun Disk) ilk kez¹⁴ 1990'lı yılların başında Türkiye'de kullanılmaya başlanmış ve gerek üretici firmalar, gerekse, kullanıcılar tarafından büyük kabul görmüştür.

¹⁴<https://tr.0wikipedia.org/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3cvaW5kZXgucGhw> (Erişim Tarihi:15.11.2017).

Daha sonra devamında kullanımı bilişim, müzik ve sinema endüstrisi ve sonraki zaman diliminde eğitim alanlarında hızla yaygınlaşmıştır. CD rom'ların 1990'larda en çok tercih edilmesi ve gelişen dijital teknolojiyle beraber kopyalama yani korsancılık hızla ivme kazanmaktadır.

Telif hakları ihlali 1886 tarihli Bern sözleşmesinden bu yana korsanlık olarak adlandırılmaktadır ve ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet anlaşmasının 51. Maddesinin dipnotlar kısmındaki tanımına göre “doğrudan veya dolaylı olarak bir nesneden yapılan ve kopya niteliğini haiz her tür ürün, eğer TRIPS üretimin yapıldığı ülkedeki hak sahibi veya onun yetkili kıldığı kişinin izni olmaksızın üretilmiş ve bu faaliyet, ayrıca ithalatın yapıldığı ülke hukukunda bir telif hakkı veya bağlantılı hak ihlali oluşturmakta ise” korsan ürün olarak nitelendirilmektedir.¹⁵

Telif hakkı hususunda ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet anlaşması (TRIPS) tarafından belirlenen koruma süresi 50 yıl olmakta, bilgisayar programları ve özgün senaryo yazıları da bu kapsama alınmaktadır; sesli ve görüntülü ürünlerde bu haklar eser sahibinin yanında oyuncu, yapımcı, yorumcu, vb gibi icracıları da kapsamakta olup anlaşma ile ülkelerin bu alanlarda lisans verme usullerine açıklık getirmekte; hakların ülkelerin içe dönük çıkarları için kötüye kullanılmasını sınırlamakta ve rekabeti esas alan düzenlemeler yapılmaktadır.¹⁶

Bu sorunlara ilişkin olarak çeşitli kurumlar ve kuruluşlar kendi açılarından çözüm getirmeye ya da en azından özellikle internet üzerinden kişisel verilere, telif haklarına, eser üretenlerin emeklerinin ve veri güvenliğinin korunmasına yönelik önlemler almaya çalışmaktadır.

Örneğin; akademik alanda çalışma yapanların eserlerini bir dijital ortamda toplayarak hizmet kapsamında sunan belgeler.com sitesi gibi. Site, kayıtlı üyelerin dışında eser üretenlerin makale tez vb yayınları şahısların bilgisi dahilinde olmadan toplayarak bilgiyi dört yıl boyunca servis etmiş ancak şikayetler doğrultusunda 2013 yılında kapanmıştır.

¹⁵ Türkiye Cumhuriyeti ,Turizm ve Kültür Bakanlığı Telif Hakları,Genel Müdürlüğü <http://www.telifhaklari.gov.tr> (Erişim Tarihi:14.11.2017).

¹⁶ Savaş Bozbel ,*Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*,Onikilevha Yayıncılık,İstanbul,2012,s.18.

Resim-1 Belgeler .Com ¹⁷

Bir başka örnek ise kişisel verilerin işlenmesi esnasında bireylerin hukuki ve ticari güvenliğinin temini amacıyla kişisel veri işleme şartları ve amaçları çerçevesinde yeni bir uygulamadır. Yazılı açıklaması Eylül 2017 Anadolu Üniversitesinin giriş sayfasında yer alan kişisel verilerin işlenmesine dair aydınlatma metni ,üniversite ile ilişkili tüm şahıslara ait her türlü kişisel verileri 6698 sayılı kişisel verilerin korunması kanunu (“KVK Kanunu”) kapsamında tanımlı “veri sorumlusu” sıfatıyla, mevzuat tarafından emredilen sınırlar çerçevesinde işlemekteyiz ibaresi ile karşılaşılmaktadır¹⁸.

Günümüzde özellikle gelişen bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin de etkisiyle, kişisel veriler kolaylıkla işlenebilmekte ve aktarılabilen olup hem devlet kurumları hem de özel kuruluşlar, her gün binlerce kişiye ilişkin çeşitli veri bilgilere ulaşabilmektedir. Bunun sonucunda kişisel verilerin güvenliğinin sağlanması ihtiyacı doğmaktadır.

1970’li yıllardan günümüze kadar ulusal ve uluslararası düzenlemeler yoluyla kişisel verilerin korunmasına yönelik çalışmalar yapılmakta ve ilk ulusal anlamda veri koruma kanunu 1970 tarihinde Almanya’nın Hessen eyalet veri koruma kanunu’ olup daha sonraki yıllarda ise 1973 yılında İsveç,1978’de Fransa veri koruması kanunları devlet elinde bulunan çok sayıdaki verinin “kimlik numarası” benzeri bir sistemle kaydı oluşturularak muhtemel riskler karşısında hukuken korunmaya ihtiyaç bulunduğu düşüncesiyle hazırlanmaktadır.¹⁹

¹⁷ <http://www.belgeler.com/> (Erişim Tarihi:10.11.2017).

¹⁸ Anadolu Üniversitesi, <https://sinavbasvuru.anadolu.edu.tr/giris> (Erişim Tarihi:10.11.2017).

¹⁹ Kişisel Verilerin Korunması ve kanunun Uygulanması Bölüm1.

<https://www.kisiselverilerin korunmasi.org/kanunu-6698-sayili/> (Erişim Tarihi:12.12.2017).

Avrupa kişisel verilerin korunmasına ilişkin geniş kapsamlı ilk uluslararası sözleşme ise, Avrupa konseyi bünyesinde kabul edilen 1981 tarih'li 108 sayılı “kişisel verilerin otomatik işleme tabi tutulması karşısında şahısların korunmasına dair sözleşmedir:Ülkemizle devam etmekte olan Avrupa birliği tam üyelik sürecinde, müzakere kısımlarından dördü doğrudan kişisel verilerin korunmasıyla alakalı olup özellikle Avrupa birliği, ülkemizle ilgili olarak hazırladığı ilerleme raporlarında kişisel verilerin korunmasına yönelik ulusal yasa'ya olan ihtiyacın altını çizerek belirtmekte; son olarak ise ülkemizde kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanuni bir düzenleme olmaması sebebiyle, polis birimleri arasında etkin iş birliğini hayata geçiren EUROPOL ile güvenlik birimlerimiz arasında elektronik veri paylaşımı noktasında sıkıntılar yaşanmaktadır.²⁰

Kişisel verilerin korunması ve işlenmesi ile alakalı olarak özellikle ülkemizde (Türkiye'de) alınan bir takım kararların olduğu ve resmi gazetede 6 Nisan 2018 de yayınlanacağı bilgisi sözel olarak var olmakta ve kişisel veriler nerede nasıl kullanıldı, kişisel veriler nerede depolanıyor kimlerle paylaşılıyor gibi soruları kurumlara talep eden bireyler artık bilgi sahibi olabileceklerdir.Elektronik yayıncılıkta kişisel verilerin akademik boyutunda nasıl işlenmesi gerektiği ve böylelikle telif sorununa muhtemel çözümler önerileri kapsamında Amsterdam ve Hollanda menşei olan elsevier yayınevinin uygulaması örnek verilebilir. Elsevier yayınevi web sayfasında ‘içindekiler kısmını’ güncel duyurular bölümünden paylaşmaktadır.

Elsevier kendi yayın grubunu takip eden kullanıcılarına e-posta aracılığıyla “içindekiler kısmını” ücretsiz olarak göndermekte ve böylelikle bir tür “tamamlayıcı ürün” olarak görülen bu hizmet (“Contents Alert”) hem elsevier'in yayımladığı dergilerin görünürlüğünü artırmakta, hem de yayınevinin ücretli olan elektronik belge sağlama ve makalelerin tam metinlerine erişim gibi hizmetlerine olan talebi artırarak şirkete daha fazla para kazandırmaktadır²¹.Özellikle maliyetlerin kullanıcıyı zorlamayan asgari minimum ücretlerle kullanıcıya sunulması, etik kullanıma alıştırmaya ve telif haklarından doğacak sorunlara'da çözüm önerisi arasında yer almakta olup; kullanıcının etik kullanım

²⁰1. Avrupa Konseyi Düzenlemeleri,108 No'lu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi 28 Ocak 1981,s.8-12.

²¹ Shapiro Carl And Hal R. **Varian, Information Rules A Strategic Guide to the Network Economy** ,Boston, MA Harvard Business School Press,1999, p.83-102.

davranışının temellerinin oluşması ile bu sorunun çözüme ulaşmasında yayınevleri ile dijital ortamda fikir eser,bilgi üretenlerin toplu olarak taşın altına elini koyması gereken görevler arasında yer almaktadır. Teknik anlamda yazarların eserlerinin ve intihallerin korunması amaçlı bir takım programların geliştirildiği görülmektedir.Örneğin Üniversitelerin ve akademik çalışmaların değerlendirilmesi anlamında en çok tercih edilen program Turnitin programıdır.Turnitin, intihal tespit hizmeti veren web tabanlı bir sistemdir. Öğretim üyeleri, turnitin yazılım programı ile ders, ödev ve öğrenci tanımlayarak, öğrencilerin makalelerinin ve diğer yazılı çalışmalarının bilimsel aşırma değerlendirmesini yazılım program sayesinde gerçekleştirebilmektedir. Turnitin'da karşılaştırılan kaynaklar öğrencilere ve öğretim üyelerine ait ödev yada makaleler turnitin programına aktarılarak; internette arşivlenmiş veya güncel web sayfaları, ticari ya da bilimsel elektronik veri tabanlarında yer alan bilimsel kaynaklarla karşılaştırılmaktadır.

Bir başka yazılım programı ise;akademik alanda eser bilgi üretimi vb, çalışma yapanların haklarını korumak için tasarlanmış olan (Akademik intihal engelleme programı) akademik topluluk arasında önemli bir yer tutan “İntihali engelleme” konusuyla ilgili olarak ve tübitak ulakbim tarafından sağlanan, doğrudan akademik yayınların değerlendirilmesi ile alakalı (tez ve öğrenci ödevleri hariç) geniş kapsamlı bir akademik içeriğe sahip olan “iThenticate” akademik intihal engelleme programıdır²².

Diğer yazılım programı ise kar amacı gütmeyen 2001 yılında kurulmuş olan Amerika menşeli Creative Commons lisansıdır. Program eser sahibine eserini inisiyatif kullanarak erişime açık veya kapalı olması imkanı tanımaktadır. Yabancı menşeli olan bu yazılım programlarının dışında iki yerli yazılım programı da bulunmaktadır.2016 ocak ayında kullanıma sunulan yerli yazılım programları; intihal.net' ve sobiad (<https://atif.sobiad.com>)dır.Telif sorununa çözüm olan bir diğer program ise e-pub3 programıdır.E-pub3 e-kitap standardı olarak ilan edilen, gömülü sistem cihazlarda ve bilgisayarlarda kullanılmak üzere geliştirilmiş bir dosya biçimidir.Özellikle sanal kütüphane olarak da ifade edilebilmektedir.2007 yılında ortaya çıkan e-pub3, son yıllardan itibaren tablet bilgisayar ve akıllı telefon gibi mobil cihazlarda kullanılmaya başlamakta olup ve bu kitaplarda videolar, foto albümler, slayt gösterileri, animasyonlar,

²² Akademik İntihal Engelleme Programı,<http://www.ithenticate.com> (Erişim Tarihi:20.11.2017).

seslendirme, etkileşim, matematik formülleri, 3D objeler bulunabilmektedir.Çalışmanın devamında:E-pub3, Creative Commons (CC) lisans, Creative Commons Zero (CC0) lisansı İntihal.net ve Sobiad programları detaylı olarak incelenmiştir.

1.2.1.Telif Hakları Yönetim Sistemleri

Bilgi gelişen dijital bilgi teknolojik uygulamalar sayesinde bir modele dönüşürken içinde bir hiyerarşi örgüt hedefler doğrultusunda bilginin daha verimli kullanılması yeni kullanım hareket planını kapsamaktadır. Geçmişten günümüze bakıldığında gelişen teknoloji ile birlikte Web 2.0 geliştirilerek Web 3.0 ün sunduğu imkanlar doğrultusunda bir çok dijital kullanımın geri dönüşümünü almayı sağlaması kişisel hayattan başlayıp sosyal hayata kadar birçok alanda artan gelişen bilgi miktarı her alanda varlığını'da rekabetini'de ortaya çıkarmaktadır.

Özellikle ileri Web teknolojisi hızla büyüme ağını ve kapasitesini genişleterek bu büyük ağın içinde var olan her yaştan kullanıcılarda bulunmaktadır.Telif haklarının yasalar ile korunmasının yanı sıra kullanıcının bilinçlenmesinde son derece önemlidir.Üretilen görsel yazılı eserlerin etik kullanım hakkının aşılması ve öğretilmesi gerekmekte olup bilinçli kullanıcı olursa yasaların yönetim sistemlerinin düzeni ve işlevi daha verimli olarak çalışır hale geleceği açıktır.

E-Pub 3.0

E-pub3 ya da tam adıyla electronic publication, uluslararası sayısal yayıncılık forum (IDPF- International Digital Publishing Forum)²³ tarafından e-kitap standardı olarak ilan edilen, E-pub3 gömülü sistem cihazlarda ve bilgisayarlarda kullanılmak üzere geliştirilmiş bir dosya biçimidir.Özellikle sanal kütüphane olarak ifade edilebilmektedir. E-pub3, E-book ya da e-kitap olarak bilinmektedir; e-pub3 güncel bir elektronik kitap formatı ayrıca e-book olarak bilinen kitaplar genelde pdf formatında olmakla birlikte daha çok cep telefonlarında veya benzer aygıtlarda okumak için e-kitaplar daha küçük boyutlu formata dönüştürülmektedir.

²³ <http://www.adobe.com/solutions/ebook/digital-editions.html> (Erişim Tarihi:02.01.2017).

E-pub3 formatını bilgisayarda açmak için internet tarayıcısı üzerine kurulan küçük programlar bulunmaktadır,örnek olarak Adobe dijital editions verilebilir.²⁴ Yeni bir e-kitap standardı olarak 2007 yılında ortaya çıkan 2011 yılında aktifleşen ve günümüzde e-pub 3.0 e-pub 2.0 den ayıran en temel özelliklerine bakıldığında son yıllardan itibaren tablet, bilgisayar ve akıllı telefon gibi mobil cihazlarda kullanılmaya başlanmakta ve bu e-kitaplarda videolar, fotoğraf albümler, slayt gösterileri, animasyonlar, seslendirme, etkileşim, matematik formülleri, 3d objeler halinde bulunabilmektedir. Şekil-3 de E-pub 2.0, E-pub 3.0 karşılaştırma tablosu yer almaktadır.

Özellikler	EPUB 2.0	EPUB 3.0	Etkisi&işlevleri
HTML 5	Hayır	Evet	HTML5 ögesinin tüm standartlarını Epub3.0 desteklemektedir.
CSS3 desteği	Hayır	Evet	Satır sonu, tireleme vb. Üzerinde daha iyi kontrol Soldan sağa ve sağdan sola metin yazmayı etkinleştirir
Çoklu CSS Dosya Stil sayfaları	Hayır	Evet	Birden çok stil sayfası ekleme yeteneğini destekler. Dinamik yatay ve dikey düzenleri etkinleştirir
OTF & WOFF Font Desteği	Hayır	Evet	Kullanıcının sisteminde yüklü olmayan tüm fond yazı tiplerinin EPUB 3.0 dosyasıyla birlikte kullanılmasına izin verir.
SVG Support Destek	Hayır	Evet	EPUB 3, bağımsız grafik SVG dosyasının yanı sıra, içerik içinde satır içi vektör grafikleri temsil etmeyi de desteklemektedir.
MetaData Veriler	Hayır	Evet	Yayınlarn global dağıtımını iyileştirmek için meta verilerini eklemek için zengin seçenekler sunmakta, epub 3.0 ile yayıncı adı eser üreten adı eserin üretim tarihi vb eklenebilmektedir.
Epub:Type	Hayır	Evet	Epublar HTML5 semantik web tabanlılar tegler (Türler) oluşmaktadır.
XHTML 5 Desteği	Hayır	Evet	Semantik, yapı ve işleme davranışlarının HTML5 belirtiminden başka türlü tanımlanmadığı süreç, devralmalar için komut dosyası tabanlı işleyiciler sağlar.
MathML	Hayır	Evet	MathML'in doğrudan EPUB 3.0 ile matematiksel figürler işaretlerin hepsi kitaplarda kullanılmasına imkan sağlamaktadır.
Scripting	Hayır	Evet	Komut dizili içeriği, yani JavaScript dilini kullanarak etkileşim desteği farklı animasyonlar dokunarak kullanılacak.
Audio & Video	Hayır	Evet	HTML5 zengin medya öğelerine desteğini devralır.

Şekil-3 E-Pub 3.0 & E-Pub 2.0 Arasında Zamanla Gelişen Fark Özellikleri

²⁴ <http://www.vidobu.com/> (Erişim Tarihi:01.02.2017).

Günümüzde kitapların çoğunun bilinen baskı teknikleriyle çoğaltıldığını ve e-kitap haline dönüştürülmesinin ise sonradan akla geldiği görülmektedir. İş akışına bakıldığında ise genellikle yazarın yayıncılara içerik sağladığını yayıncıların bu içerikleri bilinen baskı teknikleriyle yazılı materyale dönüştürdüğünü ve sonradan da e-kitap formatlarının oluşturulmasıdır. Bununla birlikte basılı kitap teknolojisine dayanmış dijital kitaplar hem çok hantal ve taşınması zor ve ayrıca yoğun bir iş gücü gerektirmektedir. Bununla birlikte bu süreçte üç temel çelişkinin ortaya çıktığı görülmektedir.

1. Yazılı kitapların genellikle sayfa merkezli olduğu görülmektedir. Bu durum ise; içerik ve tasarımın (sayfa düzenlenmesinin) birbirine sıkı sıkıya bağlı olmasının bir sonucudur.

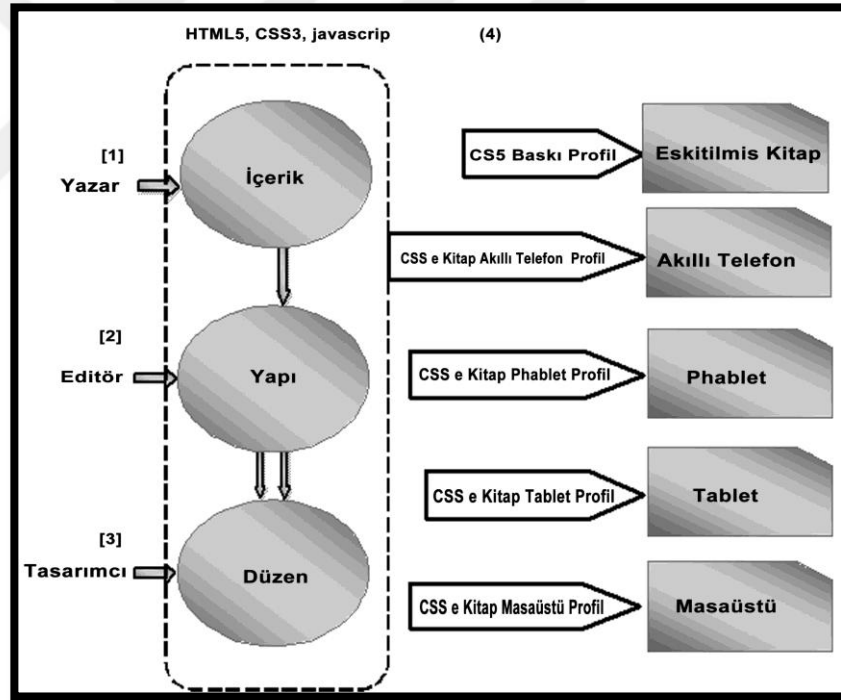
2. Şu anda geçerli olan software yayıncılık sistemi; dijital kitaplarda olmayan interaktif sınavlar, animasyonlar videolar gibi interaktif unsurların eksikliğinden, dolayı ile basılı zihniyetin uygulanmasını zorlamaktadır.

3. Geleneksel kitap yazarlığı sadece kitabı somut bir çıktı/ürün olarak ele alırken, dijital kitap yazarlığı ise çoklu ortamdaki yayıncılığı dikkate almak zorundadır.

Bununla birlikte dijital kitaplar sadece e-okuyucu'lar tarafından okunmamakta aynı zamanda, akıllı telefonlar, tabletler, masaüstü bilgisayarlar ile de diğer okuyucular tarafından erişilip okunmaktadır. Bu durum genel okuyucu platformlarındaki büyük çeşitliğin yanı sıra e-kitap formatları açısından da büyük bir farklılık oluşturmaktadır. Öncelikle içerikler hem basılı hem de dijital ortam için planlanmalıdır. İkinci olarak her bir kitap uzmanlar tarafından zenginleştirilmelidir. Üçüncü olarak farklı e-kitap formatları bir diğerinden ötekine taşınmalıdır ve el yazısındaki olası düzeltmeler tüm e-kitap formatlarında yapılmalıdır.

E-kitap formatlarındaki geçerli şu anki durumlar e-kitaplarda ücret çelişkesine yol açmaktadır. Diğer yandan yayıncıların bu pazardaki büyümeden oldukça memnun olduğunu söylenebilir: Çünkü yazarlar e-kitaplarının basılı kitaplar kadar iyi olduğunu görmektedirler. Buda aynı zamanda tüketiciler için dijital kitapların basılı hallerinden daha uygun fiyatta olacağı beklentisini getirmektedir. Sonuç olarak da yayıncılar fiyatlarını düşürmek zorunda kalmakla birlikte e-kitapların maliyetlerini de düşürmektedirler. Bu durum özellikle büyük yayıncılardan ziyade küçük yayıncılar tarafından uygulandığı görülmektedir.

E-pub 2.0 sisteminde okuyuculara interactivity sağlanmamış, e-okuyucu satıcıları okuyucularına gelişmiş düzeydeki özellikleriyle müşteri e-kitap formatı sağlamışlardır. Bu müşteri formatı okuyucularına kitabı çoklu ortamlarda okuyabilme imkanı vermemekte sadece tek bir ortamda sadece okumaya zorlamakta eğer okuyucu satıcı firmayı değiştirirse e-kitabı yeniden satın almak zorunda kalmaktadır. Örnek vermek gerekirse amazon i-book formatlarında kindle ve apple'da patentli KF8 formatını kullanmakta olup bununla birlikte apple e-okuyucu e-pub3 formatıyla desteklenmektedir²⁵. 2011 güz döneminde piyasaya sürülen e-pub3 sayesinde okuyuculara interaktivite çoklu ortamlarda okunma imkanı tanımış ve çok daha basit ve sürdürülebilir bir biçim kazanmakta olup e-pub3 'ün e-pub 2 'den en temel farkı ise SHTML5, CCS3 , javascript gibi son web standartlarını desteklediği için e-kitapların statik içerik sayfalarını çevrimdışı olarak da kolayca erişebilen paketlenmiş etkileşimli web sayfalarına yönlendirmesidir.²⁶ Aşağıdaki şekilde-4 de görüleceği gibi içerikler her bir ortama göre modifiye edilmektedir.

Şekil-4 SHTML5, CCS3 ve JavaScript²⁷

²⁵ <https://www./search?dcr=0&q=De+ Meester,ve öte, A digital-first authoring environment for enriched e-Books using EPUB 3.org. Information Services & Use, 34, 2014, p. 259-265.> (Erişim Tarihi:10.11.2017).

²⁶ <https://www. google.com/search?dcr=0&q De Meester, A digital-first authoring environment for enriched e-Books using EPUB 3,Information Services .org.Use Sayı: 34, 2014, p. 245-268.> (Erişim Tarihi:07.08.2017).

²⁷ EPUB 3,Information,a.g.e.,p.269.

Kleinfeld, e-pub3, (X)HTML5, CSS3 ve javascript'i bir e-kitap kapsayıcısına eklemenin kapısını açarak, zemini avant-garde e-kitap gelişimi için hazırladığını açıklamakta olup fakat e-pub özelliklerinin evrimindeki bir sonraki aşama bu yeniliği yaygın hale getirmek için standartları daha da yükseltmek gerektiğini belirtmektedir.Kleinfeld bu durumu mümkün kılabilmek için dijital yayıncılık forumu tarafından geliştirilmekte olduğunu fakat çoğu taslak halinde yeni e-pub özellikleri ise şu şekilde sıralamakta ve açıklamaktadır²⁸.

Sözlükler/Terimler Listeleri ve Dizinler

Kullanıcı zengin anlambilime önem veriyorsa e-pub xhtml içerikli belgelerde referans kısımlarını ve dizinleri işaretlemek zor bir iş olmaktadır. Bir dizinde, tekrar akabilen bir içerik olduğunda ve belirli sayfalar olmadığında, bir sayfa referansını nasıl etiketlenmektedir? e-pub sözlükleri ve terimler listeleri ve e-pub dizinleri 1.0 spekleri, e-pub;type özelliği aracılığıyla sırasıyla sözlükler/terimler listeleri ve dizin içeriği için standart semantik çekim kuralları sağlamakta ve sözlükler/terimler listeleri speki aynı zamanda gerekli olan bir arama anahtarı eşleştirme belgesini tanımlar:²⁹ Anahtar sözcükleri sözlüklerdeki/terimler listelerindeki yerlerine bir XHTML eşleştirmesiyle koymaktadır. Bu özelliklere destek katan okuma sistemi platformları, geliştirilmiş bir okuyucu deneyimi oluşturmak için bunlara özellikler ve davranışlar ekleyebilirler. Örneğin, bir tıp ders kitabında özel terimlerin pop-up tanımları veya alfabetik sıraya dizilmiş terimlerin her harf grubu için ayrı sekme noktaları bulunan dizin için bir navigasyon paneli olması vb gibi.

Açık Dipnot:

Dijitalin baskıya kıyasla eklediği önemli bir değer de sosyal okumayı geliştirme becerisidir.E-Kitap tüketicileri metin içeriğini vurgulayabilir/dipnotlar ekleyebilir ve bu veriyi seçtikleri arkadaşlarıyla ve/veya herkesle paylaşabilmektedirler.Çoğu e-okuyucu platformunun okuma sistemlerine belirli bir dereceye kadar 'sosyal' seçeneği eklenmiştir; (örneğin, iBooks'ta bir metne dipnot eklemek veya bir atfı vurgulayıp twitter'da veya facebook'ta paylaşmak için bir pop-up işlevi bulunmaktadır), ancak bu mekanizmalar genellikle kendi sistemlerine mahsustur ve diğer sistemlerde çalıştırılmamaktadırlar.Bir başka deyişle, e-pub'ınıza ibooks'ta

²⁸Kleinfeld Sanders, "Five Reasons for Optimism about the Future of eBooks",Key Words,Nubber:31, 2014, p.168.

²⁹ Kleinfeld Sanders, *HTML5 for Publishers*,Oreil broadcasting,2011,p.20.

dipnotlar eklerseniz ve okuma tabletinize (nook) taşımaya kalkışırsanız notlarınız oraya taşınmayacaktır. İsminden de anlaşıldığı gibi, e-pub speklerinde açık dipnot bu konuyu, W3C standardının açık dipnot veri modeli'ne dayanarak e-pub dipnotları için evrensel bir veri değiş tokuş formatı tanımlayarak ele alıyor. Dipnot meta-verileri (dipnot koyan kişinin ismi, dipnot tarihi, dipnotta verilen yayın, vs.) JSON ("JavaScript Object Notation";bütün programlama dilleri arasında, yapılandırılmış veri değişimini kolaylaştıran bir metin biçimidir.) olarak formatlanır ve dipnot içeriği bir XHTML5 belgesi fragmanı olarak json karakterleri (chars) özelliği içinde depolanır. Bu şekildeki dipnot verileri bir e-pub3 arşivinde toplanabilir veya ayrı ayrı dağıtılabilir hale gelmektedir.

Widgetlar

Genel olarak görsel programlamada bir kütüphanedeki grafik bileşenlere verilen isimdir.E-pub 3.0 speki mini webapp için gerekli olan XHTML5/CSS/JS'yi katarak;bir e-kitaba "widgetlar" eklemeyi mümkün kılmaya başlamıştır³⁰. Örneğin, bir matematik ders kitabı için bir grafik hesap makinesi, bir fotoğraf kitabı için bir slayt görüntüleyicisi gibi. Ancak, e-pub widget paketleme ve entegrasyon özelliğinin esas olarak sunduğu ise e-kitaptan ayrı olarak dağıtılabilen bağımsız bir e-pub3 arşivi (e-pub3 yayınları 3.0 speki'ne dayanarak) olarak widgetları paketlemek ve bu bağımsız widget modüllerini yeniden e-pub3'lara katmak için kullanılan standart bir mekanizma olmasıdır. E-kitaplar için bir modül mimarisinin başlangıcıdır; bu da geliştiricilerin yaptıkları widgetları e-pub3 için etkin bir biçimde bir ruby-gems veya npm olarak paylaşmasını/dağıtmasını sağlayacaktır.

E-Dupub

E-dupub'ın misyonu özellikle eğitimsel (ders kitabı) içerik için donatılmış epub'a dayalı bir e-Kitap profili oluşturmaktır. E-pub3 e-dupub profili'nin ilk taslak sunumu eğitimsel içerik için oluşturulmuş;yapısal semantiklerin bulunduğu bir başlangıç seti ve bölümlere ayırmak için içerik model kuralları ve meta-veri kullanım tavsiyeleri içermektedir. Şüphesiz ki elektronik kitaplardaki hareketli içerikler, resimler , videolarla okumayı ve öğrenmekten en büyük zevk alacak kesim çocuklar olacaktır.

21. yy da bilgi iletişim teknolojileri hızla gelişmekte ve öğrenme metodlarında zenginleşmektedir.13 Nisan 2013 yılında <http://www.publishersweekly.com/>

³⁰ Simpson Kyle,**JavaScript and HTML5 Now** book,O'Reilly broadcasting,2012, p.21.

adlı sitedeki we've got the transformation Power:Solutions in India 2013 başlıklı haberde Hindistan Ael veri servisinin geliştirdiği Lektz adlı e-kitap platformunda; çevrimiçi ve mobil e-kitap sağlayıcılarını, DRM (Dijital hakların yönetimini, e-okuyucu software, tüketici analizlerini, e-ödünç verme, e-kitap dönüşümü ve dijital pazarlama) gibi özelliklerin olduğu açıklanmaktadır.Haberin devamında e-kitap okuyucularına pdf ve geçerli olan interaktif video, görseller aktif içerikler gibi e-pub3 formatlarının sağladığı belirtilmektedir.

Haberde; İş gelişim asistanı olan aditya bikkani lektz platformunun küçük ve orta ölçekli yayınevleri için ödeme modeli geliştirdiğini ve nerede olurlarsa olsunlar kendi markalarına ait e-kitap dükkanlarını oluşturabileceklerini pdf veya e-pub3 kitaplarını yükleyebileceklerini, kendi ödeme biçimlerini oluşturabileceklerini ve sonrasında da güvenli bir biçimde e-kitaplarını satabileceklerini ifade etmektedir. Habere ayrıca, ael veri servisinin önemli bir diğer özelliğinin de 600 çalışanıyla birlikte arap dilini de desteklediği binlerce arapça kitabın e-kitaba dönüştürüldüğü belirtilmektedir.Ayrıca bikkani bununla birlikte Türk müşterileri içinde bir e-kitap dükkanı uygulamasının da üretildiğini açıklamaktadır³¹.

Dijital yayın alanında sağlam adımlarla ilerlemek için bazı temel sorunların aşılması gerekmektedir.Dijital yayıncılıkta en büyük sorun telif hakları ve izinsiz kopyalamadır.Letz e-kitap platformuyla yazarlar kendi e-kitap dükkanlarını oluşturabilecekleri için telif konusu ve korsan yayıncılık konusuna çözüm olarak değerlendirilebilir. Yukarıda da ifade edildiği gibi web 3.0 teknolojisi yani yapay zeka uygulamaları da geliştirilmeye başlanmıştır. Web 3.0 ile özellikle telif sorununa önemli bir çözüm getireceği belirtilmektedir.

Konuyla ilgili web ontolojisi çalışma grubundan "Jim Handler" bazı durumlarda verilerin yeniden kullanımı için ön açıklamalar yapmak gerekeceğini, örneğin gelecekte google üzerinden yapılan aramalarla ulaşılan bir verinin/bilginin yeniden kullanımının ücretli mi? yoksa bedava mı? olduğunun veri/bilgi sahibi tarafından gösterilmek zorunda kalınacağını belirtiyor³².Elektronik yayıncılıkta dağıtım, maliyet ve telif sorununa çözüm olarak Kore 1980 yılında paju kitap

³¹ Teri Tan ,We've Got The Transformation Power,**Digital Solutions in India**,2013
<http://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/international/international-book-news/article/56813-we-ve-got-the-transformation-power-digital-solutions-in-india-2013.html>/ (Erişim Tarihi:14 .09. 2017).

³² Yalçın Yağcı, **Web Teknolojisinden Yeni Bilgi Fırtınası,Web 3.0**, 2009,İstanbul, s.138.
<http://www.unak.org.tr/> (Erişim Tarihi:8.11.2017).

kent projesini hayata geçirmiştir.İstanbul ticaret odasının itobaher.com sitesinde yer alan “kitap kent dünyanın en büyüğü olacak” başlık ve 05 Aralık 2016 tarihli haberde: Kore'nin başkenti Seule 30 km uzaklıkta bulunan kitap kent 1980 yılın'da basım ve yayıncılık faaliyetlerinin birleştirilerek modernize edilmesi ihtiyacından doğduğu açıklanmakta ve paju book city üretim ve dağıtım maliyetlerinde 170 milyon dolarlık bir tasarruf sağladığı ve basım yayın sektöründeki çoklu endüstrilerin işbirliği ile özel bir teşebbüs olarak kurulduğu ifade edilmektedir.

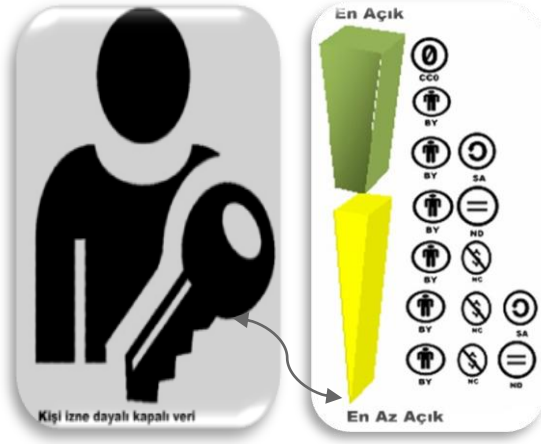
Haberde; Şirketler arasında dostane rekabet ortamı oluşturmak, kaliteyi yükseltmek, sektör endüstrilerinin geniş yelpazede uyumlu işlerlik kazanması temelinde yapılan kitap kentin maliyetleri ve zaman kaybını en aza indirdiği üretim ve dağıtım faaliyetlerindeki verimi artırdığı açıklanmakta olup Kore'deki kitap kentte yayıncıların kitap kent bünyesinde daha kaliteli üretim ve daha düşük maliyetli dağıtım imkânına sahip olduğu ve kentin nihai hedefinin Kore'nin yayın sektörünün yüzde 80'ini koordine edebilmek olduğu kaydedilmektedir³³.Kitap şehir düşüncesi hem dağıtım hem içerik üretimi, yaratıcılık hem de telif hakları konusunda bilgi iletişim teknolojileri özellikle de internet sayesinde çözümler getirmekte maliyet, üretim ve zaman kayıplarını en aza indirmektedir.

Bununla birlikte elektronik yayıncılıkta telif, dağıtım gibi sorunlara çözüm olarak geliştirilen bir diğer sistem Creative Commons isimli bir lisansdır.Creative Commons 16 Kasım 2001 yılında yayımlanmış ve ABD (Amerika Birleşik Devleti) merkezli kar amacı gütmeyen kuruluş 2002 yılında kurulmaktadır.³⁴ Bir kamu lisansı olan Creative Commons (CC) Telif hakkı bulunan bir eserin veya çalışmanın ücretsiz olarak dağıtılmasını sağlamakta ve bir yazar oluşturduğu eserin kullanılması için paylaşmak veya üzerinde değişiklikler yapma hakkı vermek istediğinde Creative Commons (CC) lisansı kullanmaktadır.

Özetle Creative Commons lisansında veri objesi kişinin isteğine bağlı olarak paylaşmakta veya paylaşılmamaktadır.Creative Commons lisansı telif haklarına giren tüm kitap,tiyatro,film,müzik,makale, fotoğraf,internet seçenekleri için uygulanmakta olup 2011 yılı Temmuz ayı itibarı ile Creative Commons lisansları dünya çapında 50 farklı ülkede kullanılır hale gelmektedir.

³³ <http://www.itobaher.com.Haber tarih.12.05.2016> (Erişim Tarihi:8.11.2017).

³⁴ <http://creativecommons.org.tr/lisanslar> (Erişim Tarihi:30.1.2017).

Şekil-5 Kişi İzne Dayalı Kapalı Veri Objesi: Creative Commons (CC)

Şekil 5 de gösterildiği gibi Creative Commons lisansı ile lisanslanan eserlerin paylaşım hakkı eser sahibinin kullanım şekline göre ve izni doğrultusunda alınmaktadır. CC yazılımının bir diğer ürünü ise Creative Commons Zero (CC0) dır. CC0'da eser sahibinin eserini alan kişi artık eseri ticari amaçlıda kullanma hakkına sahip olmaktadır.

Şekil-6 Açık Bilgi Erişimi Objesi: Creative Commons Zero (CC0)

Özellikle Creative Commons Zero (CC0) açık kültürü ve açık erişimi destekleyen bir lisans olmaktadır. Örneğin, New York'daki metropolitan sanat müzesi 375.000 dijital çalışmayı CC0 lisansı ile yeniden kullanıma sunmuştur. Müze, bu duyurusunu 9 şubat 2017 tarihli blog yazısında şu şekilde ifade etmiştir:

375.000 dijital çalışma CC0 lisansı ile yeniden kullanılabilir bir şekilde erişime açıldı. Duyuru Creative Commons Zero toplulukları ve açık kültürü destekleyenler tarafından büyük mutlulukla karşılandı, metropolitan sanat müzesi'nin çevrim içi koleksiyonuna

metmuseum.org/art/collection adresinden, erişim sağlanabilir.³⁵

Creative Commons Zero(CC0) lisansı altında kullanıma sunulan bu dijital çalışmaları herkes istediği gibi kopyalayabilir, üzerinde değişiklik yapabilir, istediği şekilde ve biçimde dağıtabilir ve bu çalışmaları ya da bu çalışmadan ürettiklerini ticari amaç içinde kullanabilmektedir. CC (Creative Commons) lisansı Türkiye'de Özyeğin Üniversitesi Türkiye temsilci kurumu olmakta ve resmi temsilcisi olarak çalışmalarını da sürdürmektedir. Özyeğin üniversitesinin Creative Commons lisansı ile alakalı yapılan çalışmalar hakkında güncel bilgi takibi için <http://creativecommons.org.tr/> web' adresidir.³⁶

CC, elektronik ortamda bulunan bilimsel çalışmaların telif hakkı ihlali yapılmadan, daha geniş kesimlerce erişimini sağlamak amacıyla oluşturulmakta ve böylece eser sahibi hem eserini rahatlıkla erişime açarken aynı zamanda haklarını da resmi olarak belgelemekte olmaktadır. Creative Commons (CC) lisansın kullanım koşullarına bakıldığında Copyright (Telif Hakkı), ile benzerlikleri var olmaktadır. Yayınlanmış olan herhangi bir içeriğin veya ürünün içerik haklarının yasalarca belirli kişilere tanınmış olduğunun ve bu kişilerin izni olmaksızın kullanılamayacak olduğunun bir resmidir. Örneğin bir web sitesine giriş yaptığınızda bu web sayfasının en alt kısmında Copyright kısmını görebilir ve yasal süreçler için ilgili bir sayfaya gönderilen linki bulabilirsiniz. Sayfa içerisinde yapılan açıklamalar ya da verilen izinlerce o içerik ya da ürünü kopyalayabilir ya da dağıtabilirsiniz.

Copyleft, ise Creative Commons Zero lisansı ile benzerlikleri olmaktadır. Copyleft, bir programın (ya da başka bir çalışmanın) özgür yazılım haline getirilmesi, programın tüm değiştirilmiş ve genişletilmiş sürümlerinin de özgür yazılım haline getirilmesi için genel bir yöntemdir. Özellikle kütüphaneciler ve kurumsal arşivlerin öncüsü olan kurum kütüphanelerinin de katkısıyla açık erişim yapısı için "Creative Commons (CC)" lisans modeli telif haklarına sözleşmelerine alternatif olarak ortaya konulmuştur.³⁷ Creative Commons (CC) lisansı bilginin eğitim ve araştırmaya yönelik kullanımına olanak verip özellikle başka çalışmalara temel oluşturacak bir şekilde izin verilmesini sağlayan farklı lisans seçenekleri sunmaktadır; ve aşağıdaki Şekil-7'de görülebileceği gibi lisansın kullanımı ile alakalı bilgi vermektedir.

³⁵ <https://www.metmuseum.org/blogs/digital-underground/2017/open-access-at-the-met>, <https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0> (Erişim Tarihi:20.11.2017).

³⁶ <https://www.ozyegin.edu.tr/tr/duyurular/50025432> (Erişim Tarihi:19.09.2017).

³⁷ Colema Young, Self Archiving and the Copyright Transfer Agreements of ISI Ranked Library and Information Science **Journals. Journal of the american society for Information science and technology**,2007,p.25.

			
Eserin ilk sahibi	Orijinal lisans	Ticari	Orijinali korunacak
belirtilecek	Korunacak	Kullanılmayacak	(No Derivative Works)
(Attribution)	(Share Alike)	(Non-Commercial)	
“by” lisansı	“sa” lisansı	“nc” lisansı	“nd” lisansı

Kopyalanabilir Üzerinde değişiklik yapıp yenisini üretilebilir	Tüm kopyalarında ya da eserlerden üretilmiş yeni eserlerde de aynı lisans kullanılmaya devam edilmek zorundadır	Kopyalanabilir Üzerinde değişiklik yapıp değiştirilebilir	Kopyalanabilir Eserin orijinali korunmalıdır
Eserin tüm kopyalarında eserin orijinal sahibi belirtilmelidir		Ticari amaçla kullanılamaz	

Şekil-7 Creative Commons (CC) Lisans Modeli³⁸

Eser sahibi, CC lisansını bir veya daha fazla koşulun bir arada bulunduracak şekilde seçebilmektedir.

CC altında belirtilen lisans grupları ise;

- by-sa (Attribution Share Alike): Eserin ilk sahibi belirtilecek, orijinal lisans korunacak.
- by-nd (Attribution No Derivation): Eserin ilk sahibi belirtilecek, orijinali korunacak.
- by-nc (Attribution Non Commercial): Eserin ilk sahibi belirtilecek, ticari kullanılmayacak.
- by-nc-sa (Attribution Non Commercial Share Alike): Eserin ilk sahibi belirtilecek, ticari kullanılmayacak, orijinal lisans korunacak.
- by-nc-nd (Attribution Non Commercial No Derivation): Eserin ilk sahibi belirtilecek, ticari kullanılmayacak, orijinali korunacak.³⁹

³⁸ <https://creativecommons.org/licenses/?lang=tr> (Erişim Tarihi:12.10.2017).

³⁹ <http://creativecommons.org/about/licenses/> (Erişim Tarihi:01.02.2017).

CC(Creative Commons),resmi web sitesinde eserin lisanslanması ve gerekli bildirimlerin düzenlenmesi ve yayınlanması konusunda da eser sahiplerine kullanımı kolay araçlar sunulmaktadır. Bununla birlikte springer gibi büyük yayıncılar genellikle kişisel yayınlar ve açık arşiv uygulamaları için kullanılan Creative Commons (CC)lisansını bazı koşullarda uygulamayı kabul etmektedirler.“Hybrid Model” adı verilen bu modelde yazar, normal koşullarda açık erişim lisansı olmayan bir dergide kendi yayının CC lisansı ile yayımlanmasını belli bir ücret karşılığında sağlayabilmektedir.⁴⁰Benzer bir örnek, Göttingen University Press (GUP) yayınları olup, çoğunlukla CC 2.0 ile lisanslanmakta ve kullanıcılar ticari olmamak, eser sahibini belirtmek ve eseri değiştirmemek koşulu ile yayınları indirebilmekte, dağıtabilmekte, baskı alabilmektedir.⁴¹Telif hakları konusu hem ulusal hemde uluslararası düzeyde son derece önemli olup ülkelerin bu konuda düzenleme yapmaları hususunda hızlı ve istekli davranmaları gerekmektedir.

Araştırma kütüphaneleri derneği (Association of Research Libraries) tarafından kurulan SPARC (Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition) telif hakları ile ilgili açıklamalarla ilgili bilgilerle birlikte bu tip bir sözleşmeyi yazarlara sunmaktadır.⁴²Sözleşmeye göre açık erişim ve telif hakları birbirini besleyen iki önemli oluşum olup, bazı yayıncıların bedel karşılığında açık erişim imkânı tanısında bunun yeterli olmadığı ve olmayacağı açık olmakla beraber eser sahibi, özellikle araştırma kurumları gibi tüm paydaşların haklarını koruyacak bir ortak noktaya en kısa zamanda taşınması gerekmektedir.

İntihal.Net ve Sobiad

Önemli bir iki yerli yazılım programı örneği ise 2016 ocak ayında kullanıma sunulan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kullanılan yerli yazılım programı olan İntihal.net' ve Sobiad (<https://atif.sobiad.com>) dır. İntihal.net' programın işleyiş biçimi konusunda kurucu ortağı olan Ahmet Bedri Özer ile yapılan görüşmede programın diğer yazılım programlarından ayıran en temel özelliğın iThenticat vb'leri gibi kaynakçaları depolamadığını belirterek, kullanıcı kişi tarafından tercih edilirse eserin kaynakçalarını depola tuşuna basarak kayıt

⁴⁰ Richter AK,Open www.accss-A never enging Story?Information Servis org (Erişim Tarihi:08.16.2017).

⁴¹ JJ Esposito, The wisdom of Oz: The role of the university press in scholarly communications, **Journal of Electronic Publishing**,2007,p.30.<http://hdl.handle.net/2027/spo.3336451.0010.103>.(ErişimTarihi:22.11.2017).

⁴² Sparc Author, Addendum ,<http://www.arl.org/sparc/author/addendum.shtml> (Erişim Tarihi:21.11.2017).

altına almakta olduğunu onun dışında program kaynakçaları kayıt altında tutmadığını açıklamıştır⁴³.Özer sobiad yazılım programın çalışma prensibinin özellikle esere yapılan atıfları bulmak için geliştirildiğini ifade ederek, programın geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapıldığını belirtmiştir.

1.2.2. 5651 Bilgi Merkezleri ve Bilgi Paylaşımı

5651 Sayılı internet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanun 23 Mayıs 2007 tarihinde 26530 sayılı resmi gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.⁴⁴İçerik sağlayıcı 5651 sayılı kanunun 2.Maddesinde“İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişiler” şeklinde tanımlanmıştır.⁴⁵

5651 sayılı kanuna bakıldığında bilgi merkezleri ya da bilgi profesyonelleri ile alakalı kısımlarında dört ana başlıkta görülmektedir."Erişim sağlayıcılar""içerik sağlayıcılar", "yer sağlayıcılar" ve "internet servis sağlayıcılar" ile ilgili düzenlemelerdir.⁴⁶5651 sayılı kanunun amaç ve kapsamı?

1-İçerik sağlayıcı: Sağladığınız içerik bir makale, bir sözlük entry'si, bir haber yorumu veya bir fotoğraf bile olabilmektedir.⁴⁷ İnternette içerik sağlayıcılar, erişimi mümkün herhangi bir web sitesinin içeriğinin oluşmasına ve internet ortamına bilgi yüklemeye katkıda bulunan kurum ya da kuruluş bireyler olarak'da adlandırılabilir.

TBMM'de belirtildiği gibi:İçerik yer ve erişim sağlayıcıları,yönetmelikle belirlenen esas ve usuller çerçevesinde tanıtıcı bilgilerini kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği şekilde güncel olarak bulundurmakla yükümlü oldukları ve içerik sağlayıcının sorumluluğu,internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur.İçerik sağlayıcısı,bağlantı

⁴³ Özer Ahmet Bedri,Mühendislik Fakültesi,Bilgisayar Mühendislik Bölümü,T.C. Fırat Üniversitesi,Akademik Bilgi Sistemi,Kurucu Üye ile Görüşme Yapıldı, Saat :21:35

⁴⁴ <https://www.batur.av.tr/blog-post/5651-sayili-kanun-hakinda-bilinmesi-gerekenler-ve-sorular> (Erişim Tarihi:17.08.2017).

⁴⁵ <http://hukukdestegi.com/2015/10/26/icerik-ve-yer-saglayicilarin-hukuki-sorumlulugu/>(Erişim Tarihi:17.08.2017).

⁴⁶ Türkay Henkoğlu, Nazan Uçak Özenç, **Bilgi Dünyası**, Elektronik Bilgi Güvenliğinin Sağlanması ile ilgili Hukuki ve Etik Sorunlar ,No,2,2012,s .13-379.

⁴⁷ <https://webrazzi.com/2011/06/24/internet-hukuku/>(Erişim Tarihi:17.08.2017).

sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumlu bulunmaktadır.

2-Erişim sağlayıcı:Kullanıcısına ait hukuka aykırı içeriğe erişimi; kanuna uygun olarak haberdar edilmesi ve teknik imkânların bulunması halinde engelleme yükümlülüğü bulunmakta ve 26716 sayılı “internet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesine dair usul ve esaslar hakkında yönetmelik” gereğince:TİB’e gerektiğinde bilgi aktarımı yapmak, trafiğin izlenmesinde destek vermek, faaliyetleri hakkında bilgilendirme yapmak ve vekil (proxy) sunucu trafik bilgilerini tutmakla da sorumludur.⁴⁸

Erişim sağlayıcı nasıl olunur: Erişim sağlayıcı olmak isteyen başvuru sahibi, Telekomünikasyon hizmetine ilişkin yetkilendirme başvurusu yaparken erişim sağlayıcı faaliyet belgesini alma yükümlülüğü için <http://faaliyet.tib.gov.tr/yetbel/> adresinden elektronik ortamdan başvurusunu yapması ve gerekli evrakları bir hafta içinde kuruma elden teslim etmekle yükümlüdür.⁴⁹Bu noktada önemli bir hususu'da belirtmek gerekmektedir:15 Temmuz 2016 tarih de Türkiye Cumhuriyetine yapılan saldırı sonrasında telekomünikasyon iletişim başkanlığına (TİB) kapatıldığı bildirilmektedir.

Örneğin Webrazzi.com. 15 Ağustos 2016 tarihli haberinde TİB kapatıldı haber başlığında ve düzenlenen bakanlar kurulu toplantısında alınan kararı açıklayan başbakan yardımcısı Numan Kurtulmuş (TİB) telekomünikasyon İletişim başkanlığı'nın kapatıldığını ve haberin devamında ise 671 no'lu (KHK) kanun hükmünde kararname ile ilgili yapılan ek düzenlemeler içinde olduğu belirtilmekte ve ilgili düzenlemeyle TİB'in kapatılıp, yetkilerinin bilgi teknolojileri kurumu'na (BTK) devredilmesinin ön görüldüğü açıklanmaktadır.⁵⁰5651 sayılı internet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanunun 6/A ve Geçici 3 üncü maddesi çerçevesinde, merkezi Ankara'da bulunan, özel hukuk tüzel kişiliğini haiz, 5:11:2008 tarihli ve 5809 sayılı elektronik haberleşme kanunu kapsamında

⁴⁸ Türkay Henkoğlu, Nazan Uçak Özenç, **Bilgi Dünyası**, Elektronik Bilgi Güvenliğinin Sağlanması ile ilgili Hukuki ve Etik Sorunlar,2012,No,2, s.201.

⁴⁹ <http://www.sibersan.com/5651-sayili-yasa-kapsaminda-erisim-saglayici> (Erişim Tarihi:17.08.2017).

⁵⁰ <https://webrazzi.com/2016/08/15/tib-kapatildi/> (Erişim Tarihi:30.08.2017).

yetkilendirilen tüm internet servis sağlayıcıları ile internet erişim hizmeti veren diğer işletmecilerden oluşan erişim sağlayıcıları birliği kurulmuştur.⁵¹

3-İnternet servis sağlayıcı:Erişim sağlayıcıları birliği (ESB) 5651 sayılı internet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanun'a 6 Şubat 2014 tarihinde eklenen 6/A maddesi ile "bu kanunun 8inci maddesi kapsamı dışındaki erişimin engellenmesi kararlarının uygulanmasını sağlamak üzere" kurulmaktadır.Özel hukuk tüzel kişiliğine sahip birliğin merkezi Ankara olup esas görevi 5651 sayılı kanun'un 8. Maddesi kapsamı dışında kalan;erişim engelleme kararlarının erişim sağlayıcılara iletilmesi ve koordinasyonun sağlanması yoluyla uygulanmasıdır.⁵²

4-Yer sağlayıcı:5651 Sayılı kanunda yer sağlayıcı,yer sağladığı içeriği kontrol etmek ya da hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir.⁵³Kullanıcıların oluşturdukları içeriklerden sorumlu olmadıkları, yani sizin siteniz üzerinden bir kullanıcının başka birine hakaret etmiş olması sizin sorumluluğunuza girmemekte, ama gerekli durumlarda kanunla yetkilendirilmiş kişilere (hakim, savcı vb) içerik sağlayıcılarla ilgili istenen bilgileri teslim etmek zorundadırlar.

Bu bilgileri teslim etmemek suç sayılabilmektedir.5651 Sayılı kanunun yer sağlayıcının yükümlülükleri içinde şirketlerin gerekli bildirimde bulunmuş ve tib tarafından onaylanmış olması gereken kurallar arasında yer olmaktadır.⁵⁴.Yer sağlayıcı faaliyet belgesi kanuna göre kullanıcıların içerik sağlamasına olanak veren yer sağlayıcı sitelerin önce bilgi teknolojileri ve iletişim kurumuna başvuru yaparak talep edilen belgeyi edinmeleri gerekmektedir.Örnek kayıt yapmak için giriş ekran sayfası Resim-2 bakınız.

⁵¹ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf> (Erişim Tarihi:17.08.2017).

⁵² E-Devlet kapısı,Erişim Sağlayıcısı,Bilgi Edinme,Devlet Kurumları <https://www.turkiye.gov.tr/erisim-saglayicilari-birligi> (Erişim Tarihi:17.08.2017).

⁵³ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi,Hakkındaki Kanun <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5651.html>(Erişim Tarihi:18.08.2017).

⁵⁴ <https://webrazzi.com/2011/06/24/internet-hukuku/> (Erişim Tarihi:18.08.2017).

Resim-2 Yer Sağlayıcı Kayıt Ekranı⁵⁵

5651' sayılı kanunda İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkındaki kanunda⁵⁶ özellikle bakıldığında; erişim, yer ve içerik sağlayıcının kanunda yer görülmektedir. Bununla birlikte web 2.0 teknolojisiyle kullanıcı aynı zamanda içerik sağlayıcısı olmaktadır. Ortam sağlayıcısı olarak ifade edilen bu durum henüz 5651 sayılı kanunda yer almadığı görülmektedir. Facebook, Instagram ,blog, sosyal ağları web 2.0 içinde yer almasına rağmen ortam sağlayıcının neden söz konusu kanunda yer almadığını çalışmanın yöntem kısmında detaylı olarak açıklanmaktadır.

5651 sayılı kanuna bakıldığında içerik sağlayıcı internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü veriden ve içerikten sorumlu tutulduğu belirtilmektedir. Peki bu içeriklere nasıl ulaşılmaktadır? Özellikle son zamanlarda akıllı telefonların kullanılmaya başlaması ile beraber teknolojik olarak en çok cep telefonu, tablet, laptop vb şeklinde,internet erişim uzantısıyla istenilen bilgiye ulaşım sağlayan ve dosyaları ayrıca verileri bir arada tutan bağlantı sistemleri bilgisayarlar ve internet üzerinde aktarımını sağlayan erişimler aşağıdaki gibidir:

- gov : Hükümet kuruluşları
- edu : Eğitim kurumları (üniversiteler gibi)
- org : Ticari olmayan, kar amacı gütmeyen kuruluşlar
- com : Ticari kuruluşlar
- mil : Askeri kuruluşlar

⁵⁵Bilgi Teknolojileri ve Bilgi Kurumu,5651 Sayılı Kanun (<https://www.btk.gov.tr/tr-TR/>) (Erişim Tarihi:18.08.2017).

⁵⁶Resmî gazete 5651 Sayılı Kanun hükmü,<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070523-1.htm>(Erişim Tarihi:14.10.2017).

net : Servis Sunucuları (Internet Servis Sağlayıcıları gibi)
ac : Akademik kuruluşlar (bazı ülkelerde edu yerine kullanılmaktadır.)
int : Uluslararası organizasyonlar, kuruluşlar
ftp : FTP Arşiv Sitesi (ön ek)
www : World Wide Web sitesi (bazen web de kullanılır.)⁵⁷

Yukarıda belirtilen bilgiye ulaşım sağlayan erişimlerin yanı sıra kullanıcılar bireysel olarak da içerik üretebilmektedir. En yaygın olanı ise sosyal medya ortamlarında içerik üretmektir. Sosyal medya haber almak, fotoğraf paylaşma gibi birçok işlevi içinde barındırmakla beraber özellikle kişilerin kendi görüş ve düşüncelerini aktardığı ya da sosyalleşme , arkadaş bulma ,yer bildiri ,yeme-içme uygulamalarında en çok kullanılan ve tercih edilen ortam olarak görülmektedir. Günümüzde en çok kullanılan sosyal medya platformları:

Bloglar , Özel web siteleri

Facebook, Twitter,

Instagram, Snapchat

Gmail, Msn,

WhatsApp, Line,

Viber , Snapchat

Linkedin, Skype

Deezer, Vk App⁵⁸ olarak sıralanabilir.

Bilgi iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesiyle birlikte sosyal medya platformlarında kullanılan uygulamaların değişeceği aşikar olmaktadır. Buna göre sosyal medyanın ilk ortaya çıkışı ve sosyal medya kavramı nasıl oluştu sorusunu cevaplamak çok daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Sosyal medyanın ortaya ilk çıkışı aslında kimse farkında olmadan, 1971 yılında iki tane yan yana duran bilgisayarın birbirine e-mail atmasıyla başlayan ve basit numaralar bulabilmek için yüzlerce kayıt olunan ICQ (seni arıyorum-I seek you) anında

⁵⁷<http://www.bilgisayarkurtu.com/internet-adreslerindeki-kisaltma-ve-uzantilarin-anlamlari-nedir-8480/>(Erişim Tarihi:18.08.2017).

⁵⁸<http://www.msn.com/tr-tr/yasam/windowsstore/olmazsa-olmaz-13-sosyal-medya-uygulamas%C4%B1/ar-BBoOPFC>(Erişim Tarihi:18.08.2017).

mesajlaşma programların'dan biri olan ve bilmediğiniz kişilerle, farklı kanallar içerisinde MIRC üzerinden “chatleşerek” aslında (Facebook vb)sosyal medya ağların ilk başlangıç temelini oluşturmaktadır.⁵⁹Teknolojinin ilerlemesi ve gelişmesiyle birlikte birçok yenilikleri beraberinde getiren özellikle 140 karakter ile kullanıcıya bir şeyler ifade etmesini,paylaşmasını sunan twitter ile sosyal medya kavramı iyice oturmaya başlamıştır.Sosyal medya bir insanın başka bir kişiyle iletişimi, bir insan grubun başka bir insan grubuyla iletişiminin kitleye dönüştürme süreci günümüzde sosyal medya platformlarında paylaşmak olarak adlandırılmaktadır.

Eski adı multimedya (çoklu ortam)olan günümüzde hızla gelişen dijital ağlar ve web 2.0 teknolojisi ile sosyal medya ismini almaktadır.Kullanıcı kişilere paylaşım yapmalarına imkan tanıyarak kişisel ya da kurumsal olarak dijital içerik oluşturup, fikirlerinizi, olaylara tepkinizi,günlük düşüncelerinizi,yorumlama ve aktif katılımcılara paylaşım olanağı sunan elektronik ağ sistemlerin bütünü sosyal medyayı oluşturmaktadır.Özellikle günümüzde herkesin ilk olarak gözüne çarpan, toplumun büyük bir kesiminin kullanmakta olduğu facebook, twitter, instagram, snapchat önde gelen sosyal medya platformlar arasında yer almaktadır.Günümüzde sosyal medya ortamlarında var olabilmek için öncelikle mail hesabı oluşturulması gerekmektedir. Buna göre günümüzde en çok tercih edilenler arasında e-mail hesabı oluşturulması yer almaktadır. Aşağıdaki Resim-3 de en basit haliyle bir e-mail giriş hesabı oluşturulması gösterilmektedir.

Resim-3 E-mail Kayıt Oluşturma⁶⁰

⁵⁹ **Badbaz Dijital İletişim** 19 Mayıs Mah. İnönü Cad. Sümko Sitesi H1 Blok
Daire: 9 Kat: 3, 34736 Kozyatağı/İstanbul (<http://badbaz.com/img/office/sumko>) (Erişim Tarihi:8.11.2017).

⁶⁰ <https://accounts.google.com/SignUp?hl=tr> (Erişim Tarihi:12.10.2017).

Resim-4 Sosyal Medya (Facebook) Kayıt ⁶¹

Resim-5 Twitter Kayıt Ekran ⁶²

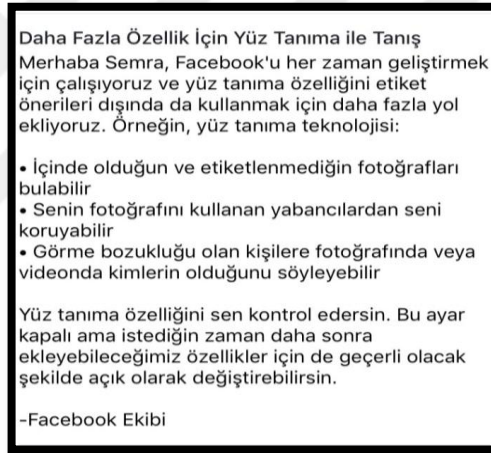
Üyelik ve hesap açma aşaması tamamlandıktan sonra internet üzerinde yer alan diğer sosyal medya uygulamalarına kullanıcı rahatlıkla erişim ve kullanım olanağı bulabilmektedir; bilgi, fotoğraf, video gibi paylaşımların yapıldığı ve anlık iletişimlerin kurulduğu bütün platformlarda sosyal medya içeriği paylaşır ve çeşitli sosyal ağlar kullanılarak anlık iletiler gönderilebilir ve online olmayan kişilerin daha sonra okuyabilmesi adına mesajlarda gönderilebilmektedir.

Yukarıda facebook ve e-mail'e hesabına girişi gösterilen iki resimde de kişiye ait doğum tarihi, isim, soyad, gibi özel kişisel kişiye ait bilgiler verilmektedir. Bununla birlikte yukarıdaki resimde içerik sağlayıcıların internet ortamında kulla-

⁶¹ <https://tr-tr.facebook.com/> (Erişim Tarihi:10.10.2017).

⁶² <https://twitter.com/login?lang=tr> (Erişim Tarihi:10.10.2017).

nıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur ibaresi yer almaktadır. Günümüzde karşılaşılan en büyük sorunlardan birisi de kişilerin sosyal medya hesaplarının hacklenmesi ve sahte profiller oluşturularak her türlü yasa dışı eylemlerin yapılmasıdır. Bununla birlikte facebook, profil fotoğraflarında herkese açık gösterilip paylaşıldığında sorumluluk almamaktadır. Bunun sebebi ise; kullanıcının bu paylaşımıyla alakalı kendi sorumluluğunda olmasıdır. Facebook kullanıcısı söz konusu durumların bilincinde olarak içerik paylaştığı zaman; hacklenme veya sahte hesap oluşturulması durumunda şikayet edildiğinde gerekli önlemleri yeteri kadar aldığı tartışmalı bir konu olmakta olup özellikle son zamanlarda artan sahte profil hesabı aracılığı ile sosyal medya zorbalığı her geçen gün sayısının artmasıyla facebook devinin duyurmasına göre 26 Şubat 2018 tarihinde aktive edildiği gibi bundan sonra kullanıcılar sosyal medya servisi içinde yayınlanan herhangi bir fotoğrafta yer aldığı anda şekil-8 de görüldüğü gibi bir uyarı alacaktır.

Şekil-8 Facebook Yüz Tanıma

Bu yeni uygulamasıyla özellikle intihar videolarını yayınlandığı bir platforma sahne olan facebook şimdi sosyal medyanın geliştireceği Yapay Zeka yardımı ile intihar şüphesi uyandıran videoları tespit edip daha sonra devreye editörlerin girmesiyle videonun gerçekten intihar mı? olduğu teyit edildikten sonra kişinin yakın çevre arkadaşlarına, yerel güvenlik ve ilk yardım ekiplerine bilgiler aktarılarak şikayet edilmeden tespiti yapılacaktır.

Facebook ayrıca fotoğraflarınızı kim nerede nasıl kullanmış vb durumları artık yüz tanıma teknolojisi ile fotoğrafları tarayarak kullanıcıyı, ismi etiketli ya da işaretli olmasa bile fotoğrafını tanıyarak ilgili kullanıcıya fotoğrafın yayınlandığı uyarı bilgisini verecektir.

Facebook'un Türkiye'de de yeni bir uygulama dönemi başlattığı yüz tanıma sistemiyle söz konusu problemlere çözüm bulmaya çalışmakta olduğu anlaşılmaktadır. Facebook 'un yanı sıra Instagram'ın'da getirdiği en son yeniliklerle kullanıcıların paylaştığı içeriklere bağlı olarak onların telif haklarını koruma altına alıyor. Buna göre kullanıcı kendi hesabı üzerinde paylaşmış olduğu bir fotoğraf ya da video, telif hakkına sahip bir kullanıcının paylaştığı bu fotoğraf ya da video başkası tarafından paylaşıldığında, Instagram Şekil-9 da görüldüğü gibi bildirimde bulunuyor.

Şekil-9 Instagram İçerik Uyarı Bildirisi

Eser ya da içerik üretenler sosyal medya platformlarını aktif kullanan bireylerin ürettikleri her hangi bir eseri lisanslarla koruma altına almaları ve ayrıca sosyal medya platformların işletmecileri üretilen eserlerin koruması için güvenlik ağları ile destek vermeleri, devlet kontrolü ile kullanıcıların mecburu öğretilmiş kullanım becerilerinin öğretilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Böylelikle bilinçli kullanıcı ve hak gözeten bir toplum oluşturulmasına katkı sağlanmaktadır.

Sosyal medya hesaplarının hacklenmesi ya da sahte profiller oluşturularak her türlü yasa dışı eylemlerin yapılmasının cezai müeyyidesi nedir? bu sorunun cevabı çalışmanın yöntem bölümünde alanında uzman kişi ile yapılan yarı standartlaştırılmış görüşme tekniği ile açıklanmaya çalışılmıştır. Yeni medya teknolojileri ile toplumsal değişimin başlıca nedenlerinden olan iletişim zamanla sosyal medya aracılığıyla büyük ivme kazanarak kullanıcı kişiler ve kurumlar arasında gerçekleşen sadece haberleşmeyi değil, düşünce ve eylemleri'de etkilemektedir.

Geçmiş yıllara bakıldığında geleneksel medya olarak ifade edilen radyo, televizyon, gazete aracılığıyla bilgiye erişim olanağı biraz daha yavaş ve kısıtlı olduğunu ifade edilebilir. Geleneksel medyaya, kitle iletişim araçları ifadesini kullanmak yanlış olur çünkü artık kitle iletişim aracı vazifesini üstlenen bilgisayar, bir sosyal medyanın ilk zamanlar da kanadı iken günümüzde ise bilgisayar sosyal medyanın gövdesi olarak var olmaktadır.

Geleneksel medya sosyal medya öncesinde bizim karşımıza çıkmış medya organları ya da medya araçları olarak da ifade edilmektedir. Bu sorunun cevabını matbaacılığın gelişmesinde görmek mümkündür. Matbaacılık geleneksel medya içerisinde yer alıp metin ve görüntülerin genellikle kâğıt gibi yüzeyler üzerine basılarak bilgiyi sunmasını ifade ederken zamanla işlevselliği ve anlamı yeni iletişim teknolojilerinde bilgisayar yardımıyla yapılmaya başlanmış ve bu işlemede masa üstü yayıncılık adı verilmiştir.

Medya'yı gelenekçi ve yenilikçi olarak ikiye ayıracak olursak geleneksel medya daha çok matbaacılığın ve basılı medyanın olduğu bir oluşum olarak tanımlayabiliriz. Yenilikçi medyaya baktığımızda daha çok dijital tabanlı internet ve hızlı güncellenebilir bir platformda var olduğunu görebiliriz. İkisini birbiriyle karşılaştırdığımızda yeni medyayı geleneksel medyadan ayıran en önemli bir özellik de medya arasındaki açıklık sonsuz küçülerek fakat birbiri ile kesişmeden bir noktaya, bir limite doğru yaklaşması olup diğer önemli olan ise aralarında görülen benzerlik prensibi olmasıdır. Medya gelenekçi/yenilikçi kavramı genel olarak geleneksel medya ve yeni medya içeriklerinin tek bir platformdan yayılmasıdır.

Gorman ve Mclean yöneşmeyi; telekomünikasyonun, veri iletişiminin ve kitle iletişiminin bütünleşerek tek bir ortama dönüşmesi olarak tanımlamaktadır.⁶³ Günümüzde hem basılı hem de dijital içerikler tek bir ortamda bir araya gelmesi de telif hakları yönetim sistemlerinin de gelişmesine sebep olmaktadır. Bu noktada mevcut bilginin internet ortamında kodlanması, paylaşılması, erişilebilir olması, içerik üretilmesi, vb durumlardan bilgi yönetim sürecini beraberinde getirmiştir.

1.2.3. Postmodern Sürecindeki Bilgi Yönetim

20. Yüzyılın ortalarından sonuna doğru postmodernizm, felsefe, sanat, mimarlık ve eleştiri üzerine modernizmden ayrılmayı işaretleyen geniş bir hareketi tanımlamaktadır.⁶⁴ Postmodernizm geniş bir fikir yelpazesini kapsarken, genelde nesnel düşünceler, insan doğası, toplumsal ilerleme, ahlaki evrenselcilik, mutlak gerçeği içeren büyük anlatı, ideolojilere ve çeşitli evrensel

⁶³ Dijk Van, **The one dimensional network society of Manuel Castells**, New Media Press Society Nubber:1, 1999, p.127.

⁶⁴ "Postmodernism, definition of postmodernism in Oxford dictionary oxforddictionaries.com (Erişim Tarihi:19.09.2017).

öğretilere karşı şüphecilik, ironi ya da reddetme tutumuyla tanımlanır; ve nesnel gerçeklik bunun yerine, bilginin ve hakikatin sosyal, tarihsel ya da politik söylemlerin ya da yorumların ürettiğini iddia eden ve dolayısıyla bağlamsal ya da sosyal olarak inşa edilmiş olan çeşitli derecelerde ısrar etmektedir.⁶⁵ Postmodernitenin sorgulanması, insanı merkeze alan, yenilik ve hümanist dünya görüşü anlamındaki modernizmi eleştirip sorgulayan, alternatif geliştirmeye çabalayan bütün düşünceleri de kapsamaktadır. Postmodernizm, birbirleriyle düz ve çaprazlama ilişkisi kuran imgeleri ele alır; ve İngiltere'de ortaya çıktığında taze bir bakış ve soluk gibi gelmektedir.⁶⁶

Yirminci yüzyıla gelindiğinde postmodernizmle birlikte bazı değişimler ve yeni bir dünya düzeni bakışını beraberinde getirmektedir. Örneğin; postmodern bir yaklaşım sergileyen düşünürler; felsefe, sanat, edebiyat, mimari, fizik, matematik, sosyoloji, ekonomi, işletmecilik, iletişim gibi pek çok farklı alanlarda faaliyet göstermektedirler.⁶⁷

Bilimsel alanda gerçekleşen bazı gelişmeler de modernizmin düşünsel temellerini eleştiri konusu yaptığı görülmekte ve çeşitli yazarlar tarafından; meta-anlatıların sonu⁶⁸, geç kapitalizmin mantığı, (kapitalizmin kültürel mantığı, estetik popülizmin yükselişi) çok uluslu kapitalizm, medya kapitalizmi⁶⁹ vb şeklinde kullanılmaktadır. Ayrıca bilimsel, siyasal, kültürel gelişmelerle birlikte sanayi devrimiyle hareketlenen büyük toplumsal değişim sürecine eşlik eden ve değişen zihniyet yapısına katkı sağladığı söylenebilmektedir.

Postmodernizm sıklıkla yapı sökülme ve post-yapısalcılık gibi düşünce okullarının yanı sıra jean-françois lyotard, jacques derrida ve frederic jameson gibi filozoflarla da bağlantılıdır.⁷⁰ Postmodernizm sürecinde modernizmden farklı olarak asıl vurgulanmak istenen bireylerdir. Modernizmde bireyler gruplar halinde ele alınırken postmodern süreçte bireysel tercihler ön plandadır.

⁶⁵ Mura Andrea ,The Symbolic Function of Transmodernity "*Language and Psychoanalysis*", 68–87. doi:10.7565/landp.2012.0005. Archived from the original on (Erişim Tarihi:01.02. 2017).

⁶⁶ Baudrillard, Jean, *The Ecstasy of*, Communication. İng. Çev. J. Johnson, H, Foster The Anti Aesthetic, Port Townsend. W. H. A. , Bay Press, 1985, p. 126 136.

⁶⁷ <http://www.e-akademi.org/makaleler/eerdemir-1.htm>. (Erişim Tarihi:12.09.2017).

⁶⁸ Lyotard, Jean , *Postmodern Durum* ,Çev, Çiğdem Ahmet, Vadi Yayınları Ankara, 1997, s.40

⁶⁹ Jameson Frederic *Postmodernizm ya da Geç Kapitalizmin Kültürel Mantığı* Çev, Nuri Plümür, 1, Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1991, s.60.

⁷⁰ Hassan Ihab, *The Postmodern Turn, Essays in Postmodern Theory and Culture*, Ohio University Press, 1987, p.12.

Günümüz yeni iletişim teknolojilerinde bu durumu görmek mümkündür.Örneğin,internette alışveriş yaptığımızda,paylaştığımız içeriklerden, beğenilerimizden bireylerin kişisel tercihleri daha net bir şekilde görülebilmekte ve pazarlama modelleri de buna göre belirlenmektedir.Buna göre işletmelerdeki yeni yönetim anlayışı da değişme göstermelidir.Tamer Koçel'e göre 1990'dan günümüze değişim gösteren bilgi teknolojileri kişisel yaşamı,toplumsal yaşamı,Ülke/Devlet yaşamını hızla ve radikal bir şekilde değiştirmekte olduğunu açıklamaktadır.⁷¹

Koçel aynı zamanda bu değişim sürecinde bilginin artık bir güç haline geldiğini ve Yapay Zeka çalışmalarının ivme kazandığını belirterek⁷²bu ortamdaki yönetim düşüncesini kurumsal yönetim ve senaryolarla yönetim olduğunu ve karar sürecinde teknolojinin kullanımının arttığını açıklamaktadır.Buna göre günümüz bilgi yönetim anlayışının hem devlet hem de özel sektörü kapsayacak şekilde politikalar üretmesi gerektiğini söylemek doğru bir yaklaşım olacaktır.

Bilgi, insanın yetenek, beceri, yetkinlik, fikir, yorum, algı ve motivasyonlarının bütünsel birleşmiş enformasyonun kullanımı ile oluşmaktadır.Özellikle günümüzde değişen ve hızla ilerleyen dijital bilgi teknoloji sayesinde egemen olan bilgi; insan, para, güç ve rekabet anlamına gelirken bilgi yönetimi ise mevcut var olan ve gerekli bilgi varlığının ve bilgi varlığına ait süreçlerin belirlenmesinin ve çözümlenmesinin kodlanması ile yazılı hale getirilmesi, paylaşılması ve inovasyon (yenilik) için kullanılmasının yanında bu varlıkların nasıl bir süreçte organizasyon hedeflere ulaşmak için geliştirilmesi için gereken dizayn planlamaları ve kontrolleri tasarlamak olarak ifade edilebilir.

Dijital ortamda bilginin saklanması ya da arşivlenmesi bir diğer önemli konu olmaktadır.Buna göre günümüz arşivcilerin temelde var olan rollerine, dijitalleşme, sayısallaştırma, koleksiyon yönetimi eklenmiş olup; yönetim, değerlendirme, seçme, tanımlama, erişim süreçleri, kaynak lisanslarını alma,sistem mühendisliği ve geliştirmesi gibi rollerde eklenerek bu profesyonel arşivciyle birlikte ,kullanıcılarda kendi dijital ortamlarında içerikleri alıp depolamakta veya arşivlemektedirler.⁷³

⁷¹ Tamer Koçel, **İşletme Yöneticiliği** ,Beta Yayın Evi İstanbul,2015,s.33.

⁷² Koçel ,a.g.e.,s.36.

⁷³Seher İnceoğlu ,Dijital Çağda Arşivci :sahip olması gereken temel yetkinlikler ve roller, Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, 2014,İstanbul, s.67(**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

Bilgiyi üretirken kişisel bilgilerin istismar edilmemesine de özen gösterilmesi önemli olup bu noktada internet ortamında kullanıcıların kendilerine ait içerik haklarının korunması sorunu ortaya çıkmaktadır. DRM-Digital rights management/dijital haklar yönetimi ile kişilerin kuruluşların haklarının korunması hedeflenmiştir. Dijital hak yönetimi (DRM), her kurumun kendi politikalarına bağlı olarak değişmek olduğunu ifade edip, yapılan çalışmalarda DRM 'nin bilgileri, fikrî mülkiyet sahiplerinin tanımlanması, eser üzerinde korunan hakların tanımlanması, eserin oluşturulma zamanının tanımlanması, tanımlama işleminde kullanılan yöntemlerin tanımlanması olduğunu açıklamaktadır.⁷⁴ Yurtdışı örneklerine bakıldığında örneğin Singapur AB-Avrupa birliği ülkelerinin aksine, pdpa (Personal data protection act) gizlilik hakkı, üzerine odaklandığı görülmektedir. Diğer yandan PDPA uygulamasında açık açık gizlilik hakkı belirtilmemekte bu terim yerine öncelikle bilgi yönetimi üzerine odaklanmaktadır.

Personal data protection act PDPA'nın amacı organizasyonlar tarafından kişisel verilerin toplanması, kullanılması ve ifşa edilmesinin yönetilmesini sağlamakta olup özellikle bunu yaparken hem bireylerin kişisel verilerinin korumasını gözetmekte hem de organizasyonun ihtiyaç duyduğu dataları toplamaktadır. Kişisel verilerin amaçlar için kullanılması ya da ifşa edilmesi ise makul bir kişinin uygun şartları gözeterek yapılabilir.⁷⁵ Piper çalışmasının devamında ise pdpa'nın yükümlülüklerini aşağıda yer alan sekiz madde olarak açıklamaktadır.

Personal data protection act PDPA: kişisel verilerin akışını düzenlemeyi amaçlamakta ve böylesi bir kişi ile ilgili verilerin toplanması, kullanılması veya ifşa edilmesinden önce kişinin onayı istenmektedir.⁷⁶

İzin verme yükümlülüğü: Pdpa 13. Maddesine göre; bireyin kişisel verilerinin toplanması, kullanılması veya ifşa edilmesi kişi vermediği veya onun izin verdiği kabul edilmediği sürece yasaklanmıştır. Kişisel veriler PDPA 'da doğru olsun yada olmasın: Bir birey hakkındaki bu birey tek başına bir veriden tanımlanabilir olsun veya bir kuruluştaki bilgilerden erişebilen herhangi bir veri olarak tanımlanmaktadır. Onay verildiği amaçla sınırlıdır ve herhangi bir zamanda geri

⁷⁴ İnceoğlu, a.g.e., s.69.

⁷⁵ Piper Dla, *Data Protection In Singapore What Have We Learned*, August, Nubber 2, 2016, p.2.

⁷⁶ Dla ,a.g.e., p.4.

çekilebilir. Aksi halde kişisel verilerin kullanılması, toplanması ve ifşa edilmesi derhal durdurulmalıdır.

Amaç sınırlandırma yükümlüğü: PDPA'nın 18. Maddesi, Bir kişiyle ilgili kişisel verilerin ifşa edilmesi, kullanılması veya toplanması, yalnızca kişiye bildirilen amaçlarla veya makul bir kişinin koşullarda uygun gördüğü amaçlar için izin verilebilir.

Bildirim yükümlülüğü:PDPA'nın 20.Madde bireyler kişisel verilerinin kullanılacağı, toplanacağı ve ifşa edilme amaçlarını;kişisel verilerinin toplanmadan , kullanılmadan ve ifşa edilmesinden önce bilgilendirilmelidirler.

Erişim ve düzeltme yükümlülüğü: PDPA'nın 21. ve 22. Maddesi: bireyler kuruluştan kişisel verilere erişmesini ve bu bilgilerin düzeltilmesini talep etme hakkına sahiptir.

Doğruluk yükümlülüğü: PDPA'nın 23. Maddesi eğer kişisel veriler bir karar vermek için kullanılacaksa veya diğer bir organizasyona ifşa edilecekse, kuruluşların toplanan kişisel verilerin doğru ve eksiksiz olmasını sağlamak için makul çabayı sarf etmelerini talep eder.

Koruma yükümlülüğü:PDPA'nın24.Maddesi organizasyonlardan; kişisel verilere izinsiz erişimi önlenmesi, toplanması, ifşa edilmesi, kopyalanması, modifiye edilmesi, ortadan kaldırılması ve benzer riskler için güvenlik önlemlerini düzenlemesini talep eder.

Transfer limit yükümlülüğü:PDPA'nın 26. Maddesi bir organizasyonun kişisel verileri Singapur dışında aktarma kabiliyetini sınırlar. Bir organizasyon herhangi bir kişisel datayı Singapur dışına çıkaramaz sadece pdpa 'nın sağladığı koruma standartlarını sağladığından emin olduğu yerler dışında. Kişisel verileri yurtdışında toplayan ve Singapur'da barındıran ve veya işleyen organizasyonlar her durumda pdpa'ya tabi olacaktır; bu kişisel veriler Singapur'a getiriliyor.

Diğer yandan günümüz dijital çağda inovasyon son derece önem kazanmıştır. Yapılan çalışmalarda fikir mülkiyet hakkının inovasyonu gelişmiş ülkelerde pozitif etkilerken gelişmekte olan ülkelerde ise negatif yönde etkilediği görülmektedir.⁷⁷ Özellikle günümüz bilgi üretim çağı olduğu ve bilginin etkin bir şekilde kullanılması için açık erişimin desteklenmesine ilişkin görüşler oldukça yaygındır.

Açık Erişim

Bilgiye ulaşımında üyelik yada belli bir ederi ödemedi, yapılan bilimsel araştırmalara örneğin makaleler, kitaplar, tezler vb gibi bilgilerin, daha fazla kitlelere ulaşımını sağlayan uygulama olmaktadır. Literatür tanımına göre açık erişim, “bilimsel araştırmanın gelişen ve değişen İnternet aracılığıyla finansal, yasal ve teknik engellerin olmaksızın, erişilebilmesi, okunması, kaydedilebilir olması, kopyalanması, yazdırılabilir olması, taranabilir ve tam metne bağlantı verilebilir, sıralanabilir, yazılıma veri olarak aktarılması ve özellikle her türlü yasal amaç için kullanılabilir olması olarak tanımlanmaktadır.⁷⁸

14 Şubat 2002 tarihindeki (Budapest Open Access Initiative- BOAI) Budapeşte, Macaristanda tanım ilk olarak açık erişim girişiminde bilimsel literatüre erişimdeki engellerin kaldırılması; araştırmaların hızlanmasına, eğitimin geliştirilmesine, zengin ile yoksulun, yoksul ile zenginin bilgiyi paylaşmasına, bu literatürün mümkün olduğu kadar kullanışlı ve elverişli hale getirilmesine, insanlığın ortak bir entelektüel görüş ve bilgi arama ortamında birleşmesine zemin hazırladığını tanımlamaktadır.⁷⁹

Bir diğeri ise 22 Ekim 2003 tarihinde Berlin fen bilimleri ve insani bilimlerde bilgiye açık erişim bildirgesinde yapılan tanım ise; açık erişimin, istenen yararlılığı sağlayabilmesi, bilimsel bilgiyi üreten ve kültürel mirasa sahip tüm birey ve kurumların kesin ve aktif kararlılığını gerektirmesi ve açık erişim yayınları, orijinal bilimsel araştırma sonuçlarını, ham veri ve üst verileri (meta-data), görsel ve grafik materyallerini ve bilimsel çoklu ortam kaynaklarını

⁷⁷ Şevket Tüylüoğlu, Şenay Saraç, Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde İnovasyonun Belirleyicileri Ampirik Bir Analiz, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2012, s.39-74.

⁷⁸ Ankos Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler 2006, www.acikerisim.org (Erişim Tarihi: 13.02.2018).

⁷⁹ Açık Erişim Budapeşte Macaristan Açık Erişim Girişimi, <http://www.budapestopenaccessinitiative.org> (Erişim Tarihi: 13.02.2018).

içermektedir.⁸⁰ Açık erişim için iki türden bahsedilebilir: ilk olarak "Gratis" açık erişim, ücretsiz olarak online erişim anlamına gelirken, birde "Libre" açık erişim, ücretsiz online erişimin yanı sıra bazı kullanım koşulları olması anlamındadır.⁸¹

Bu kullanım koşulları ise genellikle Creative Commons (CC) Lisansın sunduğu kullanım hakları tarafından sağlanmaktadır. Libre açık erişim Budapeşte açık erişim girişimindeki ve Berlin fen bilimleri ve insani bilimlerde, bilgiye açık erişim bildirgesinde yer alan açık erişim tanımına uymaktadır.⁸²

Uluslararası alanda "ücretsiz" yada "Libre" ,"Gratis" açık erişim arasında bir fark olmakta bu fark, ise telif hakkı seçimi? özellikle yazarların kendi çalışmalarına açık erişim sağlayabilmesinin birden çok yolu var olmaktadır; ilk adım yazarın yayını yaptıktan sonra kendi arşivine alması ve dijitalleştirilmesiyle ücretsiz olarak ulaşılabilir hale getirmesidir; bu 'yeşil' açık erişim olmaktadır.

Bir diğeri ise; araştırma çıktısının yayıncıdan çıktığı anda ulaşılabilir olacak şekilde yayınlanması durumu altın açık erişim olarak bilinmektedir.⁸³ Creative Commons Zero (CC0) lisansı bilginin paylaşılması, kullanılması, ticarileştirmesini destekleyen bir açık erişim lisansı olmaktadır.

Kullanıcılar dijital ortamda yer alan dijital materyallerin hangi koşullarda ve nasıl kullanmalarını gerektiğini açıklayan Creative Commons Lisanslara yönlendirilmelidir. Ayrıca bu lisanslar bütün dünyada yaygınlıkla kullanılmakta ve kullanıcıların insanlara ve makinelere karşı haklarını ve yükümlülüklerini açık bir şekilde tanımlamakta olup öğrenilmiş kullanım davranış koşullarına teşvik etmektedir.

⁸⁰ Açık Erişim Berlin Bildirgesi, <http://www.oa.mpg.de/openaccess-berlin/signatories.html> (Erişim Tarihi: 13.02.2018).

⁸¹ Açık Erişim, <https://sparcopen.org/our-work/gratis-and-libre-open-access/> (Erişim Tarihi: 13.02.2018).

⁸² Açık Erişim http://www.ala.org/alcts/sites/ala.org.alcts/files/content/ianda/ALCTS_Statement_onOpenAccess.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2018).

⁸³ Gratis Açık erişim, <http://grants.nih.gov/grants/guide/notice-files/NOT-OD-09-071.html> (Erişim Tarihi: 13.02.2018).

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLERİN KORUNMASI VE TELİF HAKLARI İLİŞKİSİ

Türkiye'de kişisel verilerinin tanımına bakıldığında kullanıcı bilgisine ait ad, soyad, doğum yerinin yanı sıra kullanıcının ürettiği içeriğe ilişkin kullanıcıya ait bilgi veren her türlü veri ve içerik olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu açıdan ele alındığında elektronik yayıncılıkta eser sahibine ait içeriklerin, telif haklarının korunması noktasında etik, kişisel veri ve siber güvenlik gibi konularının değerlendirilmesi aşamasında bir bütün olduğu anlaşılmakta olup, çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde detaylı olarak incelenmiştir.

2.1.Yeni Medya ve Etik Bağlamında Telif Hakları Yönetimi

Çağımızda bilgi iletişim teknolojilerinin kullanılmasında etik konusu önemli bir yer olmaktadır. Etik en genel haliyle bireyin toplum içerisinde uyması gereken ahlak kurallarını içermektedir. Bu da bireyin toplum içerisinde özen gösterdiği ahlak davranışları bilgisayar ve internetle birlikte mutasyona uğrayarak değişimi başlamakta olup her geçen gün değeri azalmaktadır. Moor bu durumu bilgisayarların "mantıksal olarak daha yumuşak yani yönlendirilebilir" olmasıyla açıklamış; bynum ise bu mantıksal yönlendirilebilirlik, bilgisayarların her türlü aktiviteye uyarlanabilirliği anlamına geldiğiyle ifade etmektedir⁸⁴.

Günümüzde içeriklerin izinsiz kopyalanması, doğruluğu net olmayan bilgilerin hızlıca paylaşılması, kişisel verilerin gizliliğin ihlal edilmesi, içeriklere sansür uygulanması ve içerik sağlayıcıların kişisel verileri izinsiz dağıtması en önemli etik sorunlar arasında sayılabilir. Bu tablonun ortaya çıkması ve yaygınlaşması web 2.0 teknolojisi ile hızla ivme kazanmaktadır. Kullanıcıların okudukları bilgiyi paylaşım, ona yorum yapmalarına izin veren web 2.0 teknolojisi ayrıca internet devrimi olarak tanımlanmakta olup bu bağlamda yeni medya, internet teknolojilerinin sosyal hayatımıza giderek daha fazla girmesi sayesinde popülerlik kazanan bir kavram haline gelmiştir. Yeni medya terimini ilk kullanan kişi 'The language of the new media ' adlı kitabının yazarı Lev Manovich'tir'.⁸⁵

⁸⁴ Gülçin Zeybek, Bilgisayar Mesleki Dersi Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanmalarının Etik Açısından Değerlendirilmesi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2011, s.43. (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

⁸⁵ Lev Manovich'tir, **The Language of New Media**, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 2001, p.27.

Yeni medyayla birlikte hız/sürat kavramı öne çıkmaktadır. Hem coğrafi hem demografik anlamda kapsama alanı büyümekte ve ayrıca iletişimde uzak mesafelerin engel taşımadığı, iletilerin kitleler tarafından seçilip, ayıklanıp adreslenebildiği, büyük bir bellek kapasitesinin söz konusu olduğu bir iletişim biçimi ortaya çıkmıştır. Yeni medya kullanıcılar ya da kullanıcı grupları arasındaki bilgi alışverişinde karşılıklı etkileşimi sağlayabilmektedir.

Özellikle yeni medya platformlarında kullanıcı bireyler kendilerini denetimsiz ve özgürce ifade edebilmektedir. Web 2.0 teknolojisi sayesinde kullanıcılar kolay bir şekilde içerik üretebilmekte olup yeni medya olanakları sayesinde kolay, özgür bir şekilde canlı yayın yapmak için herhangi bir yatırım ya da finansmana gerek duymamaktadır. Stüdyo, teknik donamın, personel ve eşik bekçileri olmadan sadece bir mobil cep telefon ya da tablet yeterli olmaktadır.⁸⁶

Zamanla insanların sosyalleşmek için farklı iletişimlere ihtiyaç duyması sonucunda bu mecralar insan hayatının bir parçası olmaya başlamakta olup bilgi iletişim teknolojilerinin hızla gelişimi ve bu gelişimin bir ürünü olan sosyal medya platformlar aracılığı ile insanların neler yaşadığını öğrenebiliyor, insanlarla tanışabiliyor ve iletişim kurulabilmektedir. Sosyal düşüncenin geçmişine bakıldığında akla ilk olarak Platon ve Aristo gelmektedir.

Platon'a göre sosyal olma kavramı kişinin tam anlamı ile sosyal olabilmesi uzman kişiler elinden eğitilmesine bağlamakta olup, Aristo ise insanoğlu doğası gereği sosyal olduğunu ve bu doğa ise onu insanlar ile ilişkiler kurmasını sağladığını bu sosyal ilişkiler insanların birlikte yaşamasını, ailelerin, kurumların, şehirlerin, ve devletlerin ilerleterek gelişmesini garantilemekte olduğunu vurgulamaktadır.⁸⁷

Bunun sonucunda insan ilişkilerinde, işbirliği kurmanın yanı sıra özellikle sosyal medya aracılığıyla günümüzde kullanıcı bireyin insan ilişkilerinin güçlenmesi sosyalleşmek için bir araç olduğu ve sosyal medyayı kullananlar kendilerini ifade etmeye ve daha fazla kitlelere sesini duyurma adına en etkili kullanım aracı olmaktadır.

⁸⁶ <http://badbaz.com/sosyal-medyanin-tarihi/> (Erişim Tarihi:26.12.2016).

⁸⁷ Sibel Ayşen Arkonaç, **Sosyal Psikoloji**, Alfa Yayıncılık, 2 Baskı Ekim, İstanbul, 2001, s.10-19.

Buda dijital kodlama sisteminin temelinde fazla sayıda enformasyonu aynı anda kullanıcıya aktarabilmesi ve aynı anda geri dönüşüm alabilmesine olanak sağlamakta olup yeni medya\sosyal medya günlük yaşamın her alanında talebini,kullanımını giderek yoğunlaştırarak toplumsal yaşamın beden bütünlüğünün neredeyse bir parçası gibi olmaktadır.Dünyada bir insana ulaşmak sanırım günümüzdeki kadar kolay olmadı.

E-postalar ile başlayan bir insana ulaşma günümüzde cep telefonları, sosyal platformlara ulaşımın temelini oluştururken sadece kullanılan alan isimleri kendi içinde yenilenerek Yeni medya ismi ile devam etmektedir.günümüzde değişim tarihine bakılınca iletişim teknoloji her geçen gün kendini güncelleyen araçlarının geçmişten günümüze bakıldığında hızla bir ivme kazanmaktadır.

1971: İlk atılan e-mail

1991: WWW doğuşu

1994: İlk blog

1995: Classmates.com kuruluşu

1995: MIRC ve ICQ geldi

1996: Ask.com arama motoru hayatımıza girdi

1999: Blogger kuruldu

2000: Özgür ansiklopedi: Wikipedia yayınlandı

2003: Blogger'a rakip geldi:WordPress

2004: En çok kullanılan sosyal ağ doğdu: Facebook

2005: Flickr ve YouTube doğdu

2006: 140 karakter geldi: Twitter

2009: Check-In kavramıyla tanıştık:Foursquare

2010: Fotoğraf ve video paylaşma uygulaması:Instagram

2011: Google Plus geldi, ortamlar değişti

2012: Pinterest ile fotoğraf arşivi⁸⁸olduğu görülmektedir.

⁸⁸ <http://badbaz.com/sosyal-medyanin-tarihi/> (Erişim Tarihi:27.12.2016).

Kullanıcıların internert üzerinden yaptıkları etkileşim,bilgi paylaşımı ve diyalogların tamamını kapsayan yeni nesil iletişim her geçen gün hayatımızı tümünden etkileyen sosyal medya ögesi yeni gibi olsa'da Web 1.0 teknolojisinde kullanıcı sadece bilgiye erişip okuyabiliyorken Web 2.0 teknolojisiyle artık kullanıcılar okudukları bilgiyi paylaşıp ve bilgiye kolay erişebilmektedir;bu yönüyle Web 2.0, ayrıca internet devrimi olarak tanımlanmaktadır.Şekil-10 bakınız.

WEB 1.0	WEB 2.0
<ul style="list-style-type: none">• DoubleClick• Ofoto• Britannica Online• Kişisel Web Sitesi• Alan Adı Spekülasyonu• Sayfa Görünüşü• Yayınlama• İçerik Yöntemi Sistemleri• Dizinler (Taxonomi)• Yapışkalılık	<ul style="list-style-type: none">• Google AdSense• Flickr• Wikipedia• Blogging• Arama Motoru Optimizasyon• Tıklama Başına Maliyet• Katılım• Wikiler• Etiketleme (Folksonomi)• Bir araya Getirme (Syndication)

Şekil-10 Web-1.0-Web-2.0 Karşılaştırma⁸⁹

Web 1.0,Web 2.0 teknolojileriyle birlikte günümüzde artık Web 3.0 ya da Yapay Zeka olarak da bilinen teknolojiye büyü ilerlemeler kaydedilmiştir. Hendler Web 3.0'ı, büyük ölçekli web uygulamalarına entegre ya da güç sağlayacak anlamsal web teknolojileri olarak tanımlayarak; Web 3.0 aplikasyonlarının temeli; birçok veritabanı veya web sitesinden linklere data sağlamak için olan RDF tanımının çerçevesinde yer aldığını açıklamaktadır.⁹⁰

Hendler; RDF verilerini sorgulamak için SQL benzeri bir standart olan SPARQL semantik ağ veri kaynakları için protokol ve sorgulama dili,sorgu dili ile OWL (web ontology language-web ontoloji dili) kullanıldığını ifade etmektedir.⁹¹ Kısacası web 3.0 (semantik web) tüm web siteleri birbiri üzerindeki tüm bilgi ve verilerin açıklamalar ile ilişkilendirilmesini gerektirmektedir.Genel bir ifadeyle Web 3.0:Artan insan-makine ve makinadan makineye etkileşim, akıllı mobil

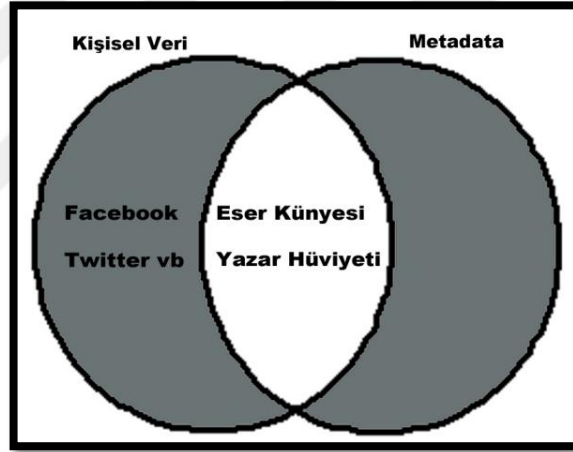
⁸⁹ Fatih Başkan,İnternetin Çeşitli Yönleriyle Türk Toplumunca Benimsenmesi,Kahramanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2011,Karaman, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

⁹⁰ Tsai Lin, Chang and Chen, "Information,Security Issue of Enterprises Adopting the Application of,Cloud Computing," 6th International Conference **Networked,Computing and Advanced Information Management**,NCM, Seoul, 16-18 August 2010, p. 645-649.

⁹¹ Web 3.0 Emerging, Computer Volume: 42, Issue: 1, Jan. 2009, 0018-9162,Print ISSN: 0018-9162,Inspect,Accession Number. 10401397,DOI: 10.1109/MC.2009.30, 20 (Erişim Tarihi: 01.02.2017).

büyük veri kaynaklarını, dağıtılan akıllı sensörleri ve aygıtları entegre etme ve genişletilmiş bir hiper medya küresel ağ erişimi sağlayan dijital medya teknolojik çözümleri, hizmetleri ve uygulamaları içeren dijital medyadır. Web 3.0 (Semantik Web) Web 3.0, web üzerindeki tüm bilgi ve verilerin açıklamalar ile ilişkilendirilmesini gerektirmektedir.⁹²Yeni Web teknolojisinde içerik (Data) ile anahtar sözcüklerin (Meta-Data) iç içe geçmesi hedeflenmektedir.

Meta-Data, aslında bir kaynağın parçalarını yani öğelerini tanımlayan veridir ve özellikle kütüphanecilerin yakından bildiği kataloglara ve indekslere eşdeğer bir nosyon olmaktadır. IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions – Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu) tarafından yapılan tanımda Meta-Data'nın network ortamından erişilen herhangi bir elektronik kaynağın belirlenmesinde, açıklanmasında ya da yerinin tespitinde kullanılan herhangi bir veri ile ilgili olabileceği belirtilmiştir⁹³.

Şekil-11 Telif Objesi

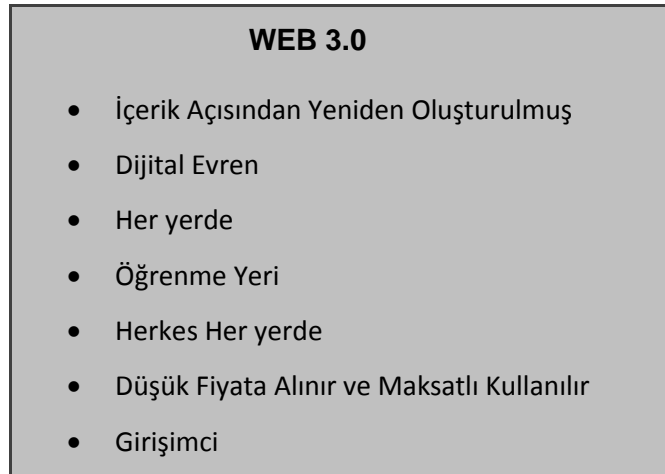
Meta-Data çoğunlukla Internet veri ya da bilgi içeriğine bir gönderme olsa da aslında temelinde fiziksel ve dijital elektronik veri içerikler hakkında da olabilmekte ve ayrıca bir yazılım elle oluşturulmaktadır. Örneğin: Bir Meta-Data saat kaçta, nereden, hangi ana temel istasyonunu kullanarak kimi aradığınızı, ne kadar süre zarfında konuştuğunuzu vb, bilgileri de içinde bulundurmaktadır.

⁹²Web 3.0 Emerging, a.g.e.,s.456.

⁹³ Nergiz Çağiltay, Çağiltay Ercil Kürşat, **Sayısal Kütüphanelerin Tasarımında Sayısal Nesnelere, Eğitimi Nasıl Destekleyebilirler**, Digital Objects in the Design of Digital Libraries, How can they support education <http://www.atilim.edu.tr/~nergiz/digital-reusable-objects.doc> (Erişim Tarihi:30.09.2017).

Meta-Data bir e-posta gönderildiğinde, e-postalara nereden ve zaman erişildiğine, uzantı dosyalarına, kısaca ip adresine, e-posta kullanılan isme, ayrıca e-alıcının adı, zaman dilimi, yazı karakter kodu, sunucu ve transfer bilgisi gibi detaylı bilgileri de içermekte olup bu kapsamda bakıldığında Meta-Data Web 3.0 ile ayrıca belirli bir veri grup ve literatür hakkında nasıl, ne zaman ve kim tarafından oluşturulduğu gibi bilgiler hakkında tanımlayıcı ve ayırt edici özellikli bilgilere'de sahip olmaktadır. Meta-Datayı bu şekli ile Yapay Zeka'lı ileri düzey Web teknolojisi olarak tanımlanması doğru bir yaklaşım olacaktır. Web 3.0 ile içerik denetiminin insan elinden çıkarak ileri Web teknolojisi yazılımların kontrolüne geçtiği dünya sistemi olarak adlandırabiliriz. Öyle ki birbiri ile konuşan veritabanları sayesinde, kullanıcı kişi bilgileri alınarak ve kullanıcının neyi sevip neyi sevmediğini anlayan ve buna göre içerik tasarlayan bir Web uygulaması olmaktadır.

Bu teknoloji uygulama dünyasının içinde internet olan tüm cihazları da kapsayacağını düşünürsek, Web 3.0'ile Yapay Zekalı ileri Web teknolojisi, kullanıcıya yönelik ve onun istekleri doğrultusunda hareket eden bir robotik yazılım teknolojilerin bütünü olarak adlandırılabilir. Örneğin kullanıcı youtube'da en çok 1990'lı yıllar dönemine ait müzikleri dinlemeyi tercih ediyorsa Yapay Zekalı ileri Web teknolojisi, kullanıcı bireye 1990'lı yıllara ait içerikleri tanımlayarak kullanıcı bireye içerikleri otomatik olarak göndermektedir. Şekil 10 Web 3.0 özellikleri yer almaktadır.

Şekil-12 Web- 3.0⁹⁴

⁹⁴ <http://calacanis.com/2007/10/03/web-3-0-the-official-definition/> (Erişim Tarihi:29.12.2016).

"Bir yazar ya da sanatçı verinin başka bir yerde kullanımına izin vermediği sürece koruma altındadır; diyen Web ontolojisi çalışma grubundan Jim Hendler bazı durumlarda verilerin yeniden kullanımı için ön açıklamalar yapmak gerekeceğini, ve gelecekte google üzerinden yapılan aramalarla ulaşılan bir verinin/bilginin yeniden kullanımının ücretli mi? yoksa bedava mı? olduğunun veri/bilgi sahibi tarafından gösterilmek zorunda kalınacağını belirtiyor".⁹⁵

Hendler'in ifade ettiği verilerin yeniden kullanımı için ön açıklamalar yapılması veya verinin/bilginin yeniden kullanımının ücretli mi yoksa bedava mı?olacağını sahibinin tarafından gösterilmesine ilişkin uygulamalar Web 3.0 teknolojisi ile mümkün olmuştur.Bu açıdan bakıldığında internet ortamında Yapay Zekanın kullanımı konusunda kişiye özgü içerik üretimi yavaş yavaş gündeme gelmeye başlamaktadır.

Özellikle Yapay Zeka'nın tarihi geçmişine bakıldığında ilk olarak 1959 yılında bir grup araştırmacı tarafından kullanılan⁹⁶"Yapay Zeka" kavramı son yıllarda sıkça adını duyduğumuz kavramlar haline gelmektedir.Yapay Zeka gün geçtikçe hayatımızın daha fazla alanına girmeye başlamakta ve özellikle 2017 yılındaki gelişmelerine bakıldığında Elon Musk ,Stephen Hawking,Mark Zuckerberg,Bill Gates, gibi isimler günümüz ileri web teknoloji dünyasının şekillenmesinde büyük rol oynayarak Yapay Zekaya dair çeşitli fikirleri ve öngörülerini var olmaktadır.Bu fikirlerden en çok ismini duyduğumuz bir çok girişim şirketi yapay zekadan otomotiv sektöründe faydalanmak ve benzer şekilde sosyal medya ağları Yapay Zeka'nın potansiyel gücünden faydalanmak adına işe başlamaktadır.

Günlük hayatı kolaylaştırma misyon motivasyonu ile yola çıkan birçok girişimde yapay zeka destekli teknolojiler görülebilmektedir.Örneğin:Yapay Zekalı moda asistanı,klinik fotoğraf stüdyosu, konuşma tanıma (interaktif sesli yanıt sistemlerinde ve mobil uygulamalarda kullanılmaktadır),facebook deeptext (google gibi size paylaşımlarınızla ilgili reklamları yönlendirmekte kişiyi tanıyıp ona özgü içerik tasarlamaktadır.)Apple'ın siri'si, Google'ın asistanı, Yapay Zekâ ile konuştuğunuzu anlayıp, cevap veriyor.Yapay Zeka gazetecik ve muhabirlik alanında adından sıkça söz ettirmektedir.

⁹⁵www.bendevar.com (Erişim Tarihi:29.12.2016).

⁹⁶Max Tegmark ,*Life 3.0*,Being Human in the Age of Artificial Intelligence,Random House publications,America,2017,p.280.

Washington post'un 18 Eylül 2017 tarihinde yayınlanan ,dijital medyanın yeni yıldızları: Robot muhabirler başlıklı haberde Yapay Zeka muhabiri heligrof'un ,Washington post'un çalışan üyesi olduğunu ifade ederek şirket yöneticileri tarafından 'en çok sevilen personel unvanını' kazandığını açıklamaktadır.

Haberin devamında gazetenin heliograf'i kullanarak 850'den fazla makale üretildiği, heliograf'ın ilk kez Brezilya'da düzenlenen 2016 Rio olimpiyat oyunlarında kullanıldığı, diğer yandan 2016 ABD(Amerika Birleşik Devletleri) seçimleri'nde gazetecilerin yükünü bir hayli hafiflettiği ve seçim günü, 50 eyaletin tamamında yerel bölgelerde yaşayan okuyucular için 500'den fazla güncel raporlama,analiz ve haber oluşturduğu belirtilmektedir⁹⁷.Günümüzde elektronik yayıncılıkta içerik tasarlayan Yapay Zekalı ileri Web teknolojisini görmekteyiz.

Konuyla ilgili olarak 15 kasım 2017 tarihinde sözcü gazetesi stratejik raporlama müdürü Reha Başoğul Yapay Zekanın kişiye özgü içerik konusundaki süreçleri açıklamıştır:ilk adım olarak data collection/veri toplanması yapılmaktadır.Kişiye uygun gönderim için veri toplama sürecinde elde edilen verilerin işlenmesi ve kişilerin verilerinin kullanılması için izin alınmaktadır.Kişisel verilerin toplanma sürecinde ise kişi direkt ilgili alanını söyleyebilir yada kişiyi bir başka ilgisi olan bağlantıdan ulaşıp ve data toplanabilir.

İkinci yöntemde kullanıcı web sitelerine girdiği zaman cookie (çerez)gönderilmekte ve kişinin bilgileri bu şekilde toplanabilmektedir. ikinci aşama yatırım aşaması olup sunucu (server) ve İşlemcilere gerekli yatırım yapılmaktadır.Bu sayede verilerin içerisinde işe yarayacak bilgiler seçilip diğerleri atılmaktadır.

Üçüncü aşama editöryal kısım yani habercilik kısmı olup yapay zekanın bu süreçte kullanılması devreye girmektedir. Buna göre kalem kelimesi ayda 600 defa kalem ile ilgili içerik okuyorsa bu veri önemli ama bu veri 300 defaya düştüğünde bu kalem veri önemli değildir. Gazetelerin gelir modelleri reklam üzerine kurgulu olduğu için internet gazeteciliğinde de kullanıcıların sayfada kalma süresi son derece önemlidir. Buna göre editöryal süreçte kalem ile ilgili içerik oluşturup kullanıcıyı ilgili sayfada kalmaya teşvik edilmesi öncelikli

⁹⁷ <https://digiday.com/media/washington-posts-robot-reporter-published-500-articles-last-year/Arşiv> Haber,18 Eylül 2017 (Erişim Tarihi:14.01.2018).

olmaktadır.Bu noktada Yapay Zeka devreye girip kullanıcıya kalem kelimesini içeren ve onunla ilgili haberleri kişiye özgü olarak sayfada gösterip içerik üretmektedir.Ayrıca Yapay Zeka kalem okuyucuların çoğu Galatasaray'lı olduğunu belirleyebilmekte ve ona yönelik bilgiler tanımlamaktadır.Yapay zekanın Galatasaray ilgili içerik oluşturmakta zorlandığı noktada insan zekası devreye girmektedir.Editör tekrar Galatasaray ile ilgili olabilecek bilgiler tanımlamaktadır.Bundan sonraki süreçte Yapay Zeka kullanıcıya ilgisi olduğu alanı ekrana manşet olarak göndermekte ve bunlar sadece o kullanıcı kişiye ait olmaktadır.Söz konusu içerikler başka bir kullanıcının ekranında gözükmemektedir.

Başoğul, söz konusu uygulamanın Yapay Zekan'ın yayıncılık alanında kişiye özgü yani kişinin ilgili alanlarına göre haberleri günde iki veya üç kez kendisinin web sayfasında gösterilmesi ile yapılacağını açıklamaktadır.⁹⁸Web 3.0 Yapay Zeka ile kişisel veriler kurum ya da kuruluşlar tarafından depolanıp ve günümüz bilgi teknolojisinin sunduğu kolaylıklar arasında yer almakta ve iletişim teknolojileri ile birlikte kişilerin ziyaret ettiği siteler şifreler beğenileri ilgi duyduğu alanlar,haberler veri olarak internet ortamında depolanmakta; resmi kurum ve özel kurumlar tarafından çeşitli amaçlarla ellerinde bulunmakta ve kullanıcıya yönelik içerik üretilerek sunulmaktadır.

Kitle iletişim araçları, yapıları gereği izler kitleye kodlar, mesajlar göndermektedir.Bu kodlar ve mesajlar hedef kitlenin büyüklüğüne ve kültürel yapısına göre farklılık gösterdiği için etik tartışmalara neden olmaktadır.Etik kavramı ile ilgili tartışmalar son yıllarda dünyada ve Türkiye'de internetin hızla gelişmesi ve ilerlemesi ile sıklıkla gündeme gelmektedir.Sonuç olarak birçok ülkede etik komisyon kurumu kurulmuş olup her meslek grubu kendisini etik çerçevede sorgular hale gelmiştir.

İletişim etiğinin önem kazandığı bu süreçte özellikle medyanın bir parçası olan kitle iletişim araçları, toplumların bilgi alma kaynağı açısından ilk sırada yer almaktadır. Toplumun kendisi bir iletişim biçimi olmakta olup bir toplum içinde yaşamak, var olan o toplumun metinlerini öğrenmek ve toplumun kendini

⁹⁸ Yapay Zeka ile ilgili Telefon Görüşmesi,Stratejik Raporlama Müdürü, Başoğul Reha,Sözcü Gazetesi,15 Kasım 2017,İstanbul

kavrayışının temelini oluşturan söylemleri anlamaktır.Çoğu kez bu durum iletişim ağları sistemleri ve genel anlamıyla medya aracılığıyla sağlanmaktadır. Kitle iletişim araçlarının her türüsünün çok yaygın olarak görüldüğü internetle getirildiği iletişim sistemlerinin özellikle birincil işlevi ileti aktarmak değil, farklı söylemlerin mücadeleye girişebilecekleri bir alan oluşturmaktır.

Medya her geçen gün güçlendikçe, toplumsal yaşam üzerinde etkili söz sahibi olmaya başlamıştır.Buna göre sosyal medya platformlarında farklı alanlarda gruplar kurulmakta olup bu gruba üye olan kişiler herhangi bir konu ile alakalı olarak görüşlerini paylaşabilmektedir.Diğer yandan reklam kaygısıyla hareket edenler özellikle haber siteleri okuyuculara haberlerini tıklatmak için çarpıcı başlıklar vermektedir.Okuyucu ise sunulan başlıkla içeriğin farklı olduğunu görmektedir.Örneğin "şok, bakın ünlü oyuncunun başına ne geldi?" bağlantıya bir hevesle tıklarsınız ve içerik gerçekten şok edicidir. Ünlü oyuncunun kedisi tırnaklarını ünlünün kıyafetine geçirmiştir.Olay tam olarak bundan ibaret olmasına rağmen, haberin tıklanmasını sağlamak için bütün gazetelerin facebook ve twitter sayfaları bu tarz tebessüm ettiren oyunlara başvurmaktadır.⁹⁹

Medya, bir taraftan toplumda yolunda gitmeyen noktalara değinirken, diğer yandan da kuralları alt üst etmeye başlamaktadır. Medya etiği kapsamında çoğunlukla, kitle iletişim araçlarının yayınlarının toplum etiği ile örtüşüp örtüşmediği; toplumsal değerlerle çelişen noktaların hangi biçimde ortaya çıktığı, ortaya çıkan sorunların medyadan mı ya da toplumdan mı kaynaklandığı; kimin sorumluluklarını yerine getirmediği konuları işlenmektedir.

Bu da yaşamın içindeki her konu kitle iletişim araçlarının kullanabileceği bir hammadde olduğu için dünyanın gündeminde yer alan bütün toplumsal olaylar, savaşlar, insanlık suçları, başarılar, gösteriler vb. medya etiği kapsamına girmektedir.Medya etiği kuramsal olarak, toplum ahlakının, toplumu düzenleyip, uyumlu bir düzen içinde yaşamasını sağlamakta gördüğü işlevi kitle iletişim araçları üzerinde sağlamaya çalışmaktadır.Yeni medyanın öne çıkan özelliklerinin başında dikkat edilmesi gereken bir konuda etik sorunudur.

⁹⁹ <https://onedio.com/haber/sozcu-gazetesinden>(Erişim Tarihi:24.12.2017).

Bireyler kendileri için en uygun zaman diliminde bilgi alma ve geri bildirim gönderme olanağına sahip olmanın yanı sıra; enformasyon teknolojisi devrimi olarak tanımlayacağımız yeni medya olanakları ile bilgiye çabuk dönüşümü sağlayan toplumsal bir değişimin temelini oluşturmakta ve kullanıcılar ulaştığı her bilgiyi tasarlayanın üretimin emeğini göz ardı ederek kullanımdan doğacak etik sorunları da beraberinde getirmektedir.

İnternet ortamında var olan her bilginin kullanımı ve üretiminde özellikle kaynakça, dipnot, ya da kişinin etik olmayan durumlarını paylaşabilmekte, kullanıcılar bilgiyi ya da eseri üretimin hakkını gözetmeksizin kullanıcılar emek hırsızlığı yapmaktadırlar; yazarların/kullanıcıların içeriklerine ait telif sorunları da hukuksal boyutunun yanı sıra uluslararası etik ölçülerde de değerlendirilmelidir. Kullanıcı ile erişim sağlayıcına bilgiyi sunarken ahlaki özel yaşam ilkelerine dikkat etmesi gereken kurallar arasında yer almaktadır.

Günümüzde kullanıcılar bilgi merkezlerinde bilgi kullanılmak istediklerinde öncelikle ilgili yerlere üye olmak durumunda ve bu süreç zarfında kullanıcılar ad, soyad doğum tarihi gibi kendi kişisel verilerini de paylaşmak zorundadırlar. Bununla birlikte bu bilgilerin ne kadar süreyle saklı kalması gerektiği etik bir tartışma konusu olmaktadır. Çalışmanın bir sonraki bölümünde kişisel verilerin korunması ile ilgili hukuksal çalışmalara yer verilmektedir.

Henkoğlu ve Uçak bu durumu şu sözleriyle açıklamaktadır; bilgi profesyonelleri sansürlü ve sınırsız olarak bilgi ile kullanıcıyı buluşturma sorumluluğunu, kullanıcı ile ilgili mümkün olan en az kayıt bilgisini tutarak yerine getirmeyi temel etik değer olarak kabul etmektedirler¹⁰⁰. Bununla birlikte kişilerarası haberleşmede gizliliğin ihlali de hukuksal boyutunu yanı sıra etik çerçevede ele alınması gereken bir konudur. Bu bağlamda toplumda eğitimler verilerek farkındalık oluşturulmalıdır.

Konuyla ilgili Türk ceza kanun 5237 sayılı TCK, haberleşmenin gizliliğinin ihlali suçlarını 132. maddesinde dört fıkra olarak öngörülmekte ve haberleşmenin gizliliğini ihlal, haberleşmenin içeriğinin ifşası, haberleşmenin tarafının haberleşmenin içeriğini diğer tarafın rızası olmadan alenen ifşası,

¹⁰⁰ Türkay Henkoğlu, Nazan Özenç Uçak, **Bilgi Dünyası**,2012,No,2, s.12-364.

haberleşmenin içeriğinin basın ve yayın yoluyla yayınlanması suçları olarak açıklanmaktadır. Madde 132. ise şu şekilde açıklamaktadır.

1 Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlâl eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu gizlilik ihlâli haberleşme içeriklerinin kaydı suretiyle gerçekleşirse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

2 Kişiler arasındaki haberleşme içeriklerini hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

3 Kendisiyle yapılan haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın alenen ifşa eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.

4 Kişiler arasındaki haberleşmelerin içeriğinin basın ve yayın yolu ile yayınlanması hâlinde, ceza yarı oranında artırılır.¹⁰¹Haber içeriğinin çevrimiçi olarak çok hızlı bir şekilde yayılması/duyurulması “prematüre” olarak resmi kurumlardan ya da haber ajanslarından teyit edilmeden haberin yayınlanması, kullanılması başka bir etik kullanım sorunu ortaya çıkarmaktadır.

Zamana karşı yarışmanın bir sonucu, olarak ve çok tıklanma için bazı kurallar ihlal edilebilmekte olup bu yarışın parçası haline gelen meslek grup çalışanlar yaptıkları hataları yayarak meslek kullanım etiğinden, doğru bilgi ve içerik üretiminden yoksun kalmaktadır.Haber üzerinde etraflıca düşünmek, tekrar gözden geçirmek ya da haberin daha iyi kurulması için kurallar göz ardı edilmemelidir. Diğer yan dan düşünce eseri olan bilgi varlığının tasarlanması kişinin bilgiye erişim özgürlüğü arasında yakından ilişki vardır. Dış dünyayla kurulan iletişim sonucunda bilgiye erişimle başlayan düşüncenin ilk evresi, bilgi kaynaklarına erişebilme ve bu bilgilerden yapılan çıkarımlarla olanaklı duruma gelmektedir¹⁰²“

Bilgi merkezleri, toplumsal sorumlulukları gereği bütün düşüncelerin açıklanması, yayımlanması ve kütüphanelerde hizmete sunulmasından yana tavır alır, sansüre karşı çıkar; çalışanlar teknik hizmetler ve kullanıcı hizmetlerinde sansür olarak kabul edilen, bilgi kaynaklarını erişimi engelleyici

¹⁰¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, İnsan Haklarının İnceleme Komisyonu, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html> (Erişim Tarihi:05.09.2017).

¹⁰² Ahmet Gökçen, *Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Cürmü*, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, Ankara, 2001, s.271.

davranışlardan kaçınırlar".¹⁰³Bilgi merkezlerinde bilgiye ulaşımında kullanılan kitle iletişim araçları hemen her ülkede sosyal,siyasal, açıdan bünyeyi bir sarmaşık gibi sarmakta ve toplumun bilmediği, gitmediği yerler ve nesnelere hakkında bilgi vermektedir.Özellikle kullanıcı bireylerin bilgiye erişimde kısıtlama değil kullanım becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir,

Qualey Bu konuda profesyonellerin ve sıradan insanların bilgi teknolojileri etiği hakkında eğitiminin büyük önem taşıdığını belirtmektedir.¹⁰⁴Özellikle hayatın her alanında olduğu gibi teknoloji bilgi erişim alanında etik kullanım kurallara uyulması,kullanım becerilerinin gelişmesi ile bilgisayar ortamlarının daha güvenli daha bilgi dolu ortamlar haline gelmesiyle her alanda olduğu gibi teknolojide de etik kurallar dikkate alındığında toplumun gözünde daha saygın bir yer edinerek asıl amacına daha rahat ulaşılabilir.

2.2.Yeni Medya ve Kişisel Verilerin Korunması

Teknoloji hızlı bir şekilde gelişip dünya her geçen gün dijitalleştikçe değişim de aynı oranda hızlanmaktadır.Bu hızlı değişim sonucunda özellikle bilgi toplumu olarak adlandırılan dijital toplum meydana gelmiştir.Bilişim toplumunda yaşayan bireyin en çok gereksinim duyduğu ihtiyacı artık bilgi olmaktadır.Bu değişim ve gelişim ile birlikte bazı etik ihlalleri göz önüne sergilemektedir.¹⁰⁵Örneğin kişisel alanın mahremiyetin ihlali en önemli sorunlar arasında gösterilebilir.

Mahremiyet;"bireylerin, devletin ve diğer kişilerin müdahalesinden muaf olarak hareket edebileceği, yaşamsal faaliyetlerini sürdürebileceği bir alanın ve kişilik haklarına bağlı olan tüm unsurların bütününe verilen addır."¹⁰⁶İnsanlar kendileri hakkındaki bilgilerin adil olarak işleneceğinden ve eşit muamele göreceğinden emin olmalıdırlar.

¹⁰³ Türk Kütüphaneciler Derneği, **Türk Kütüphaneciler Derneği Düşünce Özgürlüğü Bildirgesi** , http://www.kutuphaneci.org.tr/sites/default/files/tkd_dusunce_ozgurlugu_bildirgesi,2008(Erişim Tarihi:23.08.2017)

¹⁰⁴ Quigley Mike,**Encyclopedia of Information Ethics and Security**, Cilt:I,Hershey, Information Science Publishing,2007, p.2 0-30.

¹⁰⁵ Yasin Beceni ,**Siber Uzayda Mahremiyet**,ITürkiye Bilişim Şurası Hukuk Çalışma Grubu,2004,İstanbul,s.241.<http://www.bilisimsurasi.org.tr/hukuk7docs/> (Erişim Tarihi:25.02.2018).

¹⁰⁶Muhittin Tataroğlu,Mahremiyet Sorunlarının Önlenmesinde Mahremiyet Etki Değerlendirmesi,Yönetim ve Ekonomi,2013,s.273.

Bilgi kullanılırken ahlaki öneme ve manevi değerlere sahip olunmalıdır;Başka bir deyişle internet ve sosyal medya sosyal hayat düzene ve bireysel mahremiyete yeni meydan okumalar yaratmaktadır. Bu meydan okumalar mahremiyete yönelik bir tehdit ve gizli takibe de zemin hazırlamaktadır.

Özellikle günümüzde internet kullanıcılarına sağladığı özgürlük aynı zamanda haklara ve mahremiyete yönelik birer gizli tehdit olmaktadır.Hubnere göre mahremiyet kavramının üç temel özelliği var olmaktadır.

1-Hubner mekansal -mahremiyeti; kişiyi çevreleyen yakın fiziksel alanı koruma olarak açıklarken

2- kişi mahremiyetini kişiyi haksız müdahalelere karşı koruma,

3-bilgi mahremiyetini ise kişisel verileri toplama saklama,işlenme ve dağıtımının nasıl yapılacağını ya da yapılmayacağını kontrol edilmesi olarak açıklanmaktadır¹⁰⁷.

Güvenli bilgi ve iletişim ortamına sahip olunmadığı süre zarfında,özgür bir biçimde haberleşemez ve özgür ifade haklarını koruyamazsınız.Özellikle mahremiyet kavramının bu üç özelliğinden olan, kişi ve bilgi mahremiyeti yukarıda da açıklandığı gibi günümüzde yeni medya ortamında önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişisel mahremiyet konusunu incelerken karşımıza iki yan başlık daha çıkmaktadır.Bunlar;kişisel verilerin istismarı ve kişisel iletişime izinsiz girişler ve telif'dir.

2.2.1.Kişisel Verilerin İstismarı

Kişisel verilerin istismarı konusunda yapılan hukuksal çalışmalara geçmeden önce kişisel verinin ne olduğunu açıklamakta fayda vardır.Çalışmada daha önce de belirtildiği gibi eser kişisel veri kapsamında ele alınmaktadır. Bu nedenle kişisel veri ile ilgili hukuksal boyutlara değinilmektedir.Kişisel veri bireylerin kimliklerini belirli hale getirmeye elverişli her türlü bilgi olarak tanımlanmakta; kişinin kimlik, iletişim, sağlık ve mali bilgileri ile özel hayatına.dini inancına ve siyasi görüşüne ilişkin bilgiler, kişisel veri olarak nitelendirilmektedir.¹⁰⁸

¹⁰⁷Fischer Hubner, *Privacy and Security at Risk in the Global Information Society*,London,2002 p.202.

¹⁰⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi,Adalet Komisyonu ,<https://komisyon.tbmm.gov.tr/raporlar.php?pKomKod=7>(Erişim Tarihi:29.01.2017).

Kişisel verilerin korunması kanunu'nda kişisel veriler, genel kişisel veriler ve özel kişisel veriler (hassas veriler) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Hassas verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi ve işlenmesi bakımından genel kişisel verilere nazaran iki kat daha fazla ceza öngörülmüştür. Kimlik, banka hesap bilgileri, kredi kartı bilgileri, internet IP adresi bilgileri, ve fotoğraf vb gibi veriler genel kişisel verilere örnek teşkil etmektedir.

Özel kişisel veriler (hassas veriler) olarak ise; sağlık verileri, adli veriler, sabıka kayıtları, biyometrik veriler (parmak izi ,retina), dernek,vakıf,sendika üyelikleri, kişinin dini,siyasi,felsefi görüşleri sayılabilir.¹⁰⁹ Özel hayatın gizliliğinin ihlali 5237 sayılı Türk ceza kanunu'nun 134.-138. maddeleri ile açıklanmaktadır. Buna göre: "Özel hayatın gizliliğini ihlal"

Madde 134- (1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(2) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur."

"Kişisel verilerin kaydedilmesi

Madde 135- (1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin bilgileri kişisel veri olarak kaydeden kimse, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır."

"Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme

Madde 136- (1) Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

"Nitelikli haller

Madde 137- (1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların;

¹⁰⁹ <http://kurumsal.ihs.com.tr/kimlik-ve-veri-yonetimi/> (Erişim Tarihi:29.01.2017).

a) Kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle,

b) Belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,

İşlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”“Verileri yok etmeme

Madde 138-(1)Kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediklerinde altı aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.”¹¹⁰

Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi;kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ve sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, özel nitelikli kişisel veri sayılacaktır. Hukuk medeniyeti hukuk sitesinde ise; kişilerin ırk, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, dini inanç sayılacağı ve kişisel verilerin ilgili kişinin açık rızası olmayacağı belirtilmektedir.¹¹¹

Teknolojinin hızla gelişimi ile yaşam alanımıza hızla adapte olması ile otomasyon sistemi hayatımızın önemli büyük bir kısmını kaplamışken hem resmi kurumlar hem de özel kurumlar tarafından, çeşitli amaçlarla kişisel veriler toplanmaktadır. Kanun numara 6698 ve kabul tarihi 24.03.2016 olan kişisel verilerin korunması kanununun 6. Maddesi olan özel nitelikli kişisel verilerin işleme şartlarınının 3.Fıkrasında belirtilen sağlık ve cinsel hayat dışındaki;kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, güvenlik tedbiriyle ilgili veriler, biyometrik ve genetik verileri gibi özel nitelikli kişisel veriler kanunlarda öngörülen hallerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir.Örneğin; hastanelere, bankalara,cep telefonu operatörleri tarafından kişisel bilgiler bazı farklı firmalara, şirketlere bilgi amaçlı ya da ticari reklam içinde satışı yapılabilmektedir.Bununla birlikte toplum sağlığı açısından bakıldığında kişisel verilerin erişilebilir hale gelmesi sosyal boyutta sıkıntılara da sebep olabilmektedir.

¹¹⁰ <http://www.hukukmedeniyeti.org/karar/6461/istihbari-nitelikte-bilgilerin-ve-raporun-delil-ol/?v=list&aranan=ahlak> (Erişim Tarihi:29.12.2017).

¹¹¹ <http://www.hukukmedeniyeti.org/> (Erişim Tarihi:30.12. 2016).

Örneğin AIDS/HIV, domuz gribi, tüberküloz vb gibi bir salgın hastalığa sahip olduğunu bilen hasta, verilerinin gizli kalacağına kanaat getirmezse kişiler doktor-hasta gizliliğine güven duymadığı sürece tedavi olmaktan vazgeçebilmekte ve bu durum da toplum sağlığını tehdit eder bir hale gelmektedir. Diğer yandan kişisel verilerin erişilebilir hale gelmesi kişinin itibarına da zarar verebilmektedir; yeni medya ortamında kişilerin/kurumların itibar yönetimi ticari ilişkilerin sürekliliği noktasında son derece önemli bir konudur.

Ekonomik boyutta gizlilik ve güvenlik kaygıları sonucunda ticari işlemlerden çekinmenin kişiye ya da kuruma milyar dolarlara ulaşan bir kayıp yarattığı tahmin edilmektedir. Yukarıda açıklandığı gibi kişisel veri, bireylerin kimliklerini belirli hale veya düzeye getirmeye elverişli her tür bilgi olarak adlandırılmaktadır.

Bu tanımın içine, sosyal medya hesapları, e-posta hesapları, mobil uygulamalar, online alışverişler, elektronik bankacılık, kredi kartı şifresi kullanımı, dahil olmak üzere birçok alanda paylaşılan bilgilerin girildiği rahatlıkla görülmekte ve kişisel bilgilerin paylaşıldığı ortamlarda, bireylere teknolojik kolaylıklar sağlamanın yanı sıra bu bilgilerin istismar edilebilme olasılığı ve riski korkutucu düzeyde olabilmektedir¹¹².

İnternet alışverişlerinin popüler olduğu ilk dönemlerde sanal ortamlardan yapılan alışverişlerin sağladığı kolaylıklara odaklanan tüketiciler için, kişisel verilerin koruma altında bulunmaması çok rahatsız edici boyutta olmazken; günümüzde tüketicilerin kişisel verilerinin yasadışı pazarlanması, alenileşmesi veya bu verilerden faydalanılarak suç işlenmesi gibi birçok sorunu ortaya çıkmaktadır

Özel hayatın gizliliğinin ne derece tehlikeye girdiği ve bunun zamanla nasıl sonuçlar doğurduğunu, sorunların ve sakıncalarının farkına varan tüketiciler; internet alışverişlerinin imkanlarını kullanırken bu kadar ağır zararlarına katlanma konusunda ilk zamanki kadar hevesli olmamakla birlikte haklı olarak rahatsızlıklarını beyan eder olmaktadır. Günümüzde tüketiciler, yapmış oldukları birçok basit bir işlemde dahi kişisel verilerini çoğu kez farkında bile olmadan paylaşmakta ve bu verilerin açık hale gelmesini kayıt altına alınmasını istememekte, açık hale gelmesinden kayıt altına alınmasından,

¹¹²Ayşe Çiğdem Ayözger, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 2016, s.33. (**Yayımlanmış Doktora Tezi**)

bilgilerin izinsiz kullanımından rahatsızlık duymaktadırlar.Bu duruma ilişkin medyada birçok örnek mevcuttur.Örneğin Cumhuriyet gazetesinin 11 Eylül 2014 tarih ve teknosa'dan kritik uyarı başlıklı haberde dolandırıcıların sosyal medya üzerinden binlerce kişiyi tuzağa düşürdüklerini ve son olarak da kişilerin facebook hesaplarını ele geçirdikleri ve onların adına arkadaşlarına mesaj atarak "Teknosa'dan hediye çeki" kazandırmak suretiyle onları nasıl dolandırdıkları açıklanmaktadır¹¹³.Bununla birlikte zaman zaman kişiye ait bu bilgilerin kötü amaçlı kullanıldığı görülmektedir.Örneğin; 07 Eylül 2015 tarih ve internetten alışveriş yapanlara uyarı başlıklı haberinde; emniyet yetkililerinin dolandırıcıların asıl hedefinin, internet siteleri aracılığıyla vatandaşların kart ve kimlik bilgilerini almak olduğu açıklanmaktadır.

Haberin devamında, emniyet yetkililerinin vatandaşlara internetten alışveriş yapmaları hususunda uyardığı ve son zamanlarda özellikle alışveriş sitelerinde piyasa değerinin çok altında yapılan ürün satışlarıyla dolandırıcılıklara rastlandığına yer verilmektedir.¹¹⁴Bu durum ise kurumlara itibarlarını dolayısıyla güven kaybı yaşatabilmekte olup itibar yani güven duygusu hem kişilerin hem kurumların sermayesi olmaktadır.

Günümüzde hızla kullanımı her geçen gün artmakta olan kitle iletişim araçlarının kullanım alanları çoğunlukla sosyal medya platformlarında varlığını daha etkin sürdürmektedir.Sosyal medya platformları artık ticari bir gelir kapısı görülmekte olup bireyler tarafından alışveriş siteleri dışında tercih edilen online satış yeri olmaktadır.Kurumlar firmalar farklı iş alanlarda yapılan çalışmalarda kullanıcı talep doğrultusunda konu olmaktadır.

Kullanıcıların yeni medya platformlarında kişi ya da kurumlar hakkında olumlu ya da olumsuz yorum yapmaları raddesinde itibar kavramı özellikle çok tartışılan konuların arasında yer almaktadır.İtibar, uzun yıllar boyunca süregelen tutarlı ve takdir toplayan tavırların bütünü neticesinde güven kazanılmasını kapsamakta olup kurumsal itibar ise toplum tarafından beğenilen takdir edilen bir şirket ya da kurum karşılığı olmaktadır.İtibarın temelinde saygı/saygınlık olma durumu bütünsellik olarak birbirinin ayrılmaz bir parçasıdır.

¹¹³ <http://www.gazetemanset.com/cumhuriyet-gazetesi/11.09.2014> (Erişim Tarihi:29.12.2016).

¹¹⁴ <http://www.sabah.com.tr/ekonomi/07.09.2015> (Erişim Tarihi:29.12.2016).

Sosyal medya ve kurumsal iş alanı birbiri ile bir bütünsel olarak işlemeye başlamakta olup tanıtım reklam nam şöhret değer görme vb gibi genel var olma kanıyı, bir kişinin, grubun, örgütün, kurum ve kuruluşun üstünlükleri ya da yetersizlikleri konusunda kişi bilgi sahibi olup kafasında bir yer edinmektedir. Bu noktada itibar ya da kurumsal itibar çok önemli bir kavram olmaktadır.

Salim Kadıbeşeğil'e göre "İtibar yönetmekten daha önemli bir işimiz var mı?" bu soru kurumsal itibarın ne kadar önemli ve günlük yaşamımızla ne kadar iç içe olduğuna bakmak için üst düzey yöneticiler nezdinde sorguladığımız bir yaklaşımı temsil etmektedir. İtibar yönetiminin kapsama alanının ne kadar geniş olduğuna iş ya da hükümetler değil toplum karar vermektedir.¹¹⁵ Bu nedenle iş ve sermayenin kökeni itibara bağlı olduğu zaman akan suların durması gerekiyor; itibarın olmadığı yerde varlık nedeni, saygı/güvenin ortadan kalkması söz konusu olmaktadır.

Örneğin: Sabah gazetesinin 28 Kasım 2004 tarih ve haberin'de para ile alınmayacak bir şeyimizi kaybettik haber başlığında Ziraat'in bilgisayar sisteminde yaşanan sıkıntı bankaya maddi değil manevi zarar verdiğini ve genel müdür Çağlar bu durumu "ne yazık ki itibarımız zedelendi" ifadelerini kullanarak açıklamaktadır.¹¹⁶ Buna göre itibarı saygı görme, değerli ve güvenilir olma, saygınlık ve prestij anlamına geldiğini söyleyebiliriz.

Tüm bunların neticesinde günümüz internet ortamında kurumların itibarlarını yönetmelerinin; müşterileri ile işbirliği içerisinde olduğu diğer kurumlar kısacası iç ve dış paydaşları tarafından güven inşa etmesi açısından da son derece önem teşkil etmektedir. İtibar kurumların en önemli sermayesi olduğundan itibar yönetiminde platformlar ve dijital yapı için oldukça önemli kritik adımları belirlemek gerekirse; hızlı hareket etmek, problemin tanımını doğru analiz yapmak, olası krizi reddetmemek ve artçı deprem etkilerini unutmamak ya da yok saymamaktır.

İtibarı markayı oluşturmak süre gelen yılları alırken, yok etmek ise pamuk ipliğine bağlı saniyeler sürmekte ifadesini kullanmak daha doğru olmaktadır. İtibar yönetimi aslında bir algı yönetimi diyebiliriz algı kişileri dışarıdan gelen bütün uyarıcılar ile beş duyu organıyla algılanan mesajları etki

¹¹⁵Salim Kadıbeşeğil, **İtibar Yönetimi**, Mediacat Kitapları, Kapital Medya Hizmetleri, İstanbul, 2015, s.67.

¹¹⁶ <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/11/28/eko101.html> (Erişim Tarihi: 11.08.2017).

altına almak yönlendirme yöntemlerini manipülasyon olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır. Özellikle algı yönetimi için en etkili alanlarda biri sosyal medya araçları olmaktadır. Gerçekliğinde emin olunmayan sahte profil hesapları ve haber içeriklerinin hızla yayılması vb gibi durumları kapsamaktadır. Örneğin Sabah gazetesinin 3 Mart 2016 tarih ve sosyal medyada sahte profillere ceza başlıklı haberinde: İngiltere'de yeni yönetmelik önerileri çerçevesinde sosyal medyada intikam veya taciz amaçlı açılan sahte hesapları suç sayılabileceği ve bu hesapları açanların cezalandırılacağı ifade edilmektedir.

Haberin devamında ise siber suçlara ilişkin tüzüklerini güncelleyen İngiltere kraliyet savcılık hizmetlerinden (CPS) yapılan açıklamaya yer verilerek yeni düzenlemelerle sahte çevrimiçi hesaplar ve internet siteleriyle etkili mücadelenin hedeflendiği açıklanmaktadır.¹¹⁷

Benzer şekilde açılan sahte hesaplarla verilen yanlış bilgiler doğrultusunda kamuoyunun yanlış yönlendirilmesine sebebiyet vermektedir. Online itibar yönetimi aslında bir savunma biçimi olmakta ve buna göre eğer siz markanızın kurumunuzun itibarını online olarak kontrol altına alamazsanız, başkası alır; siber saldırı hackerler vb şeklinde algıları kontrol edemezsiniz ama yönlendirebilirsiniz¹¹⁸.

Günümüz Bilgi iletişim teknolojileri çağında veri çok hızlı hareket ettiği için kurumların dijital ortamlarda itibarlarını korumaları son derece önemli olmaktadır. Bu kapsamda kurumlar sosyal medya ajanlarından verilerini analiz ettirip geri bildirim olarak destek yapılandırma hizmeti almaktadırlar.

Medya işletmelerinin itibarını etkileyen değişkenlerin yüklendikleri sorumluklara ilişkin duyarlılıkları, kaliteli içerikleri, çalışanları, güncellikleri, fark yaratan yönleri ve finansal kaynaklarıyla ilintili olduğunu açıklamaktadır.¹¹⁹ Bu çerçevede kişiler/ kurumlar günümüzde online itibarlar yönetimi konusunda hizmet veren şirketlerden destek almaktadırlar.

¹¹⁷ <http://www.sabah.com.tr/teknoloji/2016/03/03/sosyal-medya-da-sahte-profillere-ceza> (Erişim Tarihi:4.08.2017).

¹¹⁸ <http://www.e-koruma.net/> (Erişim Tarihi:10.08.2017).

¹¹⁹ Sedat Çakır, **Medya Kuruluşlarında İtibar Yönetimi ve Medya Kuruluşlarının İtibarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.64, 2015, İstanbul, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

Örneğin:<http://www.e-koruma.net>,site hizmetleri arasında olumsuz içerik kaldırma, internet haber kaldırma, google'dan içerik kaldırma, ve youtube'dan video kaldırma,vb gibi alanda hizmetler sunmaktadır. Bunun gibi kurumlar sosyal ağlarda sahte isimle açılmış hesapları kapatabileceklerini iddia etmektedirler.

Bununla birlikte www.hukukgunlugu.org sitesinde kurumların/kişilerin'5651 sayılı kanun gereğince internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden şirketler, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini de talep edebilecekleri ifade edilmektedir.¹²⁰

Bu doğrultuda sosyal medyadaki kişisel itibarınızı yönetmek içi dijital platformda kişisel itibar yönetiminin dışında kullanılan bilgilerin şirket ve markaların da profesyonel bir duruş sergilemesi gerekir.Bireylerin bilgisi dışında kullanılan kişisel veriler ve itibarlarını zedeleyen izinsiz kullanılan içerikleri, yayınlandığı web sitesi bloglar vb gibi alanlardan hukuki yollarla kişi kaldırtabilmektedir.

2.2.2.Kişisel İletişime İzinsiz Giriş ve Telif Sorunu

Hızla ilerleyen bilişim teknolojileri ve bu teknolojiyi üreten pazarlayan şirketler/firmalar bunların ülkeleri başta olmak üzere, birçok resmi ve özel kurumlar tarafından özellikle kişilerin haberleşmeleri izlenmektedir. Özellikle bu teknolojileri üreten ülkeler izleme üstünlüklerini her zaman ellerinde bulundurmaktadırlar.¹²¹Dünyanın çeşitli ülkeleri ve içinde Türkiye'nin de bulunduğu yerleştirilen gelişmiş antenler aracılığıyla dünyadaki tüm internet ve telefon iletişimi izlenmektedir.¹²²Bu sistemin ana temeli aslında güvenliği sağlamak amacıyla kurulmuş gibi olsa da günümüzde özellikle ilerleyen ve hızla gelişen bilgi teknolojisiyle birlikte kullanım amacı değişerek son zamanlarda elde edilen bilgilerin ticari amaçlarla kullanıldığı ortaya çıkmaktadır.

¹²⁰<http://www.hukukgunlugu.org/sirketlerin-ticari-itibarinin-dijital-ortamda-hukuken-korunmasi/> (Erişim Tarihi:10.08.2017).

¹²¹ Türkiye Bilişim Derneği,2011 (Erişim Tarihi:1.1.2017).

¹²² Kiroğlu Kasım,**National cyber securiyt framework manual**,2002,s.3 (Erişim tarihi:18.11.2017).

İnternet suçları ile klasik suçlar arasında yapısal unsurlar anlamında bir farklılık bulunmamakta olup internetin yaygınlaşmasıyla ve internet üzerinde alışveriş yapılmasının her geçen gün yavaş yavaş artmasıyla birlikte ortaya çıkan bu yeni iletişim kullanım ve tüketim ortamlarında sahtekarlık yapan kişiler de bu yeni iletişim teknolojilerini kullanarak dolandırıcılık yapmaktadırlar. Türk ceza kanunu (TCK) bakıldığında hangi hususların bilişim suçu olabileceğine ilişkin maddeler aşağıda şu şekilde belirtilmektedir.

1.6698 Numaralı kişisel verilerin korunması kanunu'nda kişisel verilerin istismarı ve kişisel iletişime izinsiz giriş olarak ikiye ayrılmaktadır. Kanunda hassas veri olarak tanımlanan yukarıda daha önce açıklandığı gibi; kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi ya da inançları, kılık kıyafeti, dernek, vakıf sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayat, biyometrik verisi gibi haklarında verilen ceza mahkumiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri özel nitelikli kişisel veri sıfatına girmektedir. Hassas verilerin/özel nitelikli veri hukuka aykırı olarak kaydedilmesi ve işlenmesi bakımından genel kişisel verilere nazaran iki kat daha fazla ceza öngörülmektedir.¹²³

2. Kişisel verileri, yasalara aykırı bir şekilde, başka kimse ya da kimselere verme yayma ya da ele geçirme suçu (Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme, TCK md.136)

3. Bilişim sistemleri kullanılarak hırsızlık yapılması (Nitelikli hırsızlık, TCK md.142/2e)

4. Dolandırıcılığın, bilişim sistemlerinin, banka ya da kredi kurumlarının araç olarak kullanılarak yapılması (nitelikli dolandırıcılık, TCK md.158/1-f)

5. Müstehcen görüntü, yazı ve sözlerin basın yayın yoluyla yayınlanması vs. (Müstehcenlik suçu, TCK md.226)

6. Başka kişilere ait banka hesaplarıyla referans gösterilerek sahte banka ya da kredi kartı üretme, satma, devretme, satın alma ya da bu kartları kabul etme (banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması, TCK md.245/2)

¹²³ <http://kurumsal.ihs.com.tr/kimlik-ve-veri-yonetimi/> (Erişim Tarihi:3.1.2017).

7.Sahte oluşturulan ya da üzerinde sahtecilik fiilleri işlenen bir banka ya da kredi kartını kendine ya da bir başkası/başkalarına yarar sağlamak suretiyle kullanma (banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması, TCK md.245/3)¹²⁴.

Çalışmada daha öncede açıklandığı gibi Türk ceza kanunun dokuzuncu maddesi ve 'özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar' başlıklı bölümünün 134. maddesinde Türkiye'de bireylerin özel hayatlarının gizliliğini ihlal eden kişilere altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası uygulandığı ve madde 135 de ise kişisel verilerin (özel hayata ilişkin görüntü veya sesler) hukuka aykırı olarak kaydeden kimseye de altı aydan üç yıla kadar hapis cezası uygulanacağı belirtilmektedir.¹²⁵

İnternet ortamında özellikle internet yayıncılığında telif sorunu üzerinde durulması gereken önemli bir konudur.Günümüzde kişisel verilerin hukuksal boyutu ele alındığında telif sorunu da kişisel verilerin korunması kanunu çerçevesinde de değerlendirilebilmektedir. Bunun en temel nedeni olarak ise, kişinin kendi emeğiyle yaptığı çalışmasının izinsiz olarak dijital ortamda yaygınlaştırılması gösterilebilir. Hangi durumlarda kişisel veriler ve bilgi ihlal edilmiş olur?

Telif sorunu da kişisel verilerin korunması kanunu çerçevesinde de değerlendirilebilmektedir;ayrıca kişisel verilerin hukuka ve dürüstlük kurallarına aykırı olarak, kullanılması, doğru ve güncel olmayan bilgileri meşru hedefler için amaçlayan ve gayri meşru yollarla elde edilerek ticarileştirilmesi, kaydedilmesi, süresiz depolanması, muhafaza edilmesi, ele geçirilmesi, değiştirilmesi, her türlü platformda yayılması, açıklanması, aktarılması, devralınması,başkalarına ticari olarak elde edilebilir hale getirilmesi belirlenen süre dışında verileri imha etmeyip tutmaya devam edilmesi vb gibi durumlar kanun'un ihlali anlamına gelmektedir.Özellikle bilgi güvenliğinin üç temel yapısı olarak gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik olarak adlandırdığımızda bir verinin güvenliğinin sağlandığını söyleyebilmek adına tam gizliliği ve tam bütünlüğü korunma altında olmalıdır.Bilginin ya da eserin sahibi aranmaksızın izinsiz kullanımından basılı yazılı görsel eserlerin kullanım hakkından doğan telif sorunu karşımıza çıkmaktadır.

¹²⁴Turan Külcü,Türkiye'de Bilişim Suçlarının Tanımlanması ve Yaşanan İhlallere Yönelik İçerik Analizi, **Türk Kütüphaneciliği**,2014,s.18-46.

¹²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi,İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu,<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm> (Erişim Tarihi:3.1.2017).

Peki telif hakkı nedir? Kişinin her türlü fikri emeği ile meydana getirdiği ürünler üzerinde hukuken sağlanan hakları kapsamakta olup,1948 tarihli birleşmiş milletler genel kurulu'nda kabul edilen insan hakları evrensel bildirgesi'nin 27'inci maddesinde yer alan ifadelerde ise,

1.Herkes toplumun kültürel faaliyetine serbestçe katılmak, güzel sanatları tatmak, bilim alanındaki ilerleyişe katılmak ve bundan yararlanmak hakkına sahiptir.

2.Herkesin sahibi bulunduğu (yarattığı) her türlü bilim, edebiyat veya sanat eserinden doğan manevi ve maddi yararlarını korunmasını isteme hakkı vardır"¹²⁶.Türkiye'de telif haklarının tarihine ve gelişim sürecine bakıldığında ve ayrıca matbaanın gelişi ve gelişim sürecini göz önünde bulundurulduğunda bazı yaptırımların ya da önlemlerin yasalaşması anlamında gecikmeli olduğu görülmektedir.

İlk Türk matbaasının 1727'de kurulmuş olması nedeniyle telif hakları alanındaki gelişmeleri yaklaşık batıdan 300 yıl gecikmeli olarak takip edilebilmekte:Ülkemizde, osmanlı döneminde telif hakkıyla ilgili ilk hukuki düzenleme 1857 tarihli telif nizamnamesidir.¹²⁷Türkiye'de gerçek anlamda çıkan ilk fikir ve sanat eserleri kanunu II.Meşrutiyet döneminde çıkarılan 1910 tarihli "Hakkı-ı Te'lif kanunu"dur.¹²⁸

Günümüz için de hak sahiplerinin haklarının takibi konusundaki duyarsızlığı devam etmekte ve "hakkı te'lif kanunu" 1952 tarihinde yürürlüğe giren 5846 sayılı "fikir ve sanat eserleri kanunu"(FSEK) ile son bulmakta ve yürürlükte olan 5846 sayılı fikir ve sanat eserleri kanunu, uluslararası düzenlemeler ışığında ve korsanlıkla mücadele edebilmek amacıyla 1983, 1995, 2001, 2004 ve 2008'de önemli değişiklikler olduğunu ifade etmektedir.¹²⁹Fikir sanat ürünlerine bakıldığında insanların toplumsal yaşama geçmesiyle birlikte kendini ifade edebilmek adına duygu ve düşüncelerin aktarımında özellikle dil duyguların tercümesi olarak kelimelerden faydalanarak eserler üreterek yansıtmaktadır.

¹²⁶Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü,<http://www.telifhaklari.gov.tr/Telif-Hakki-Nedir?>(Erişim Tarihi:24.08.2017).

¹²⁷Cahit Suluk , **Yeni FSEK, Telif Hakları ve Korsanla Mücadele**,Hayat Yayınları.İstanbul.2012,s.28.

¹²⁸ Erel Şafak, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**,İmaj Yayıncılık,Ankara ,1998,s.25.

¹²⁹ <http://gunhukuk.com/portfolio/fikri-mulkiyet-hukukunun-tarihsel-gelisimi/> (Erişim Tarihi:24.08.2017).

Fikri hukuk alanında ilk akla gelen müzik ve resim eserleri, ikinci olarak ağırlıklarını hissettirenler ise maketler, el yazmaları, kaligrafi, haritalar, oymalar, kabartmalar, bilimsel ve mimari eserler daha sonraları kanunların koruma alanına dâhil edilerek hak ettiği değer ve önlemler alınmaktadır. fikir ve sanat eserleri hukukunda en son korunan türler ise, sinema eserleri, pandomimalar, koreografiler (adım tasarımcılığı, dans besteciliği olup kelime anlamı ise Yunanca'dan gelmekte antik yunan tiyatrosunda koroda bulunan insanların hareketlerini belirleme şeklinde ortaya çıkmıştır.)ve bilgisayar programları olmaktadır.¹³⁰Geçmişten günümüze bakıldığında yapılan üretilen eserlerin değer bulması zaman alırken gelişen ve hızla değişimini sürdüren dijital teknoloji, enformasyona ulaşımı ve aktarımını artık dijital platformlara bırakarak düşünce üretimi olan bilgi ve zaman bireyin öz emek sermayesi olmaktadır.

Günümüzde özellikle üretilen fikir ve sanat eserlerinde eser sahiplerinin öz değer emek haklarını ihlal etmeden sosyal medya platformlarında paylaşım yapmak için içerik sağlayan kullanıcıların tasarladıkları içeriklerin eser ve hak sahibinden izin alması ve ayrıca kanunda yer alan sınırlama kullanım hakkı alanı içinde ve istisnalarını düzenleyen hüküm kurallarının belirlediği çizgide hareket etmesi gerekmektedir.

Kaynak ve Koç'a göre sosyal medya ortamında eser hak sahipliği konusuna hangi açıdan yaklaşımının önemli olduğunu belirterek; klasik yaklaşımlarda telif haklarının ona süjesinin(yaratan gerçek kişi olduğu)5846 sayılı fikir sanat eserleri kanunda ise bu kişinin eser sahibi olduğunu ifade etmektedir¹³¹.

Kaynak ve Koç; çalışmalarının devamında klasik anlamda telif hakları hukukunda yaratan ve yaratıcı çabası ödüllendirildiğini ,eser sahibinin bir tarafta dururken diğer tarafta bu eserlerden faydalanılan ve bu faydalanma sürecinde eser sahibinin mali ve manevi haklarına zarar verme hükümlüğü altında kullanıcıların yer aldığını ifade etmiş ve kullanıcıların telif hakları düzenlemelerinde korunan hukuk süjesi olmadığına yer vermişlerdir¹³².

Özetle kullanıcıların fikir sanat eserleri konusunda belirtilen kullanıcıların internet ile birlikte ve yazarların vurgulamak istediği konu "FSK" kanunda kullanıcıların sadece eser sahiplerinin eserlerine ulaşım onları eser sahibine

¹³⁰ Ünal Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, Vedat Yayıncılık.İstanbul.2012,s.34-54.

¹³¹ Selva Kaynak ,Serhat Koç , *Telif Hakları Hukuku'nun Yeni Macerası,Sosyal Medya, folklor/edebiyat*, Cilt:21, Sayı:83,2015, s.397-398.

¹³²Selva Kaynak,Serhat Koç, a.g.e.,s.395.

hem maddi hem manevi olarak zarar vermeyen kişi olarak tanımlamış olduğu ancak sosyal medya ortamında kullanıcılarında içerik üreten yani bir nevi eser sahibi olmalarıdır.

2.2.3. Yeni Medya ve Siber Güvenlik

Kişisel verilerin paylaşımı konusunda duyulan endişeler,handikaplar ve kaygılar bireye ve topluma ekonomik anlamda zarar verebilmektedir. Özellikle toplumun geneline vurduğumuzda güven tesis eden bir ortam olmaması olumsuz sosyal ve ekonomik sonuçlar doğurabilmektedir.örneğin günümüzde sık sık karşımıza çıkan siber saldırı veya siber tehditler ciddi mali kayıplara yol açmakta ve aynı zamanda kamusal iş düzen yapısını anlıkta olsa seddeye uğramasına neden olmaktadır.

Siber ortamı oluşturan bilişim sistemlerinin saldırılardan korunmasını, bu ortamda işlenen bilginin gizlilik, bütünlük ve erişilebilirliğinin güvence altına alınmasını, saldırıların ve siber güvenlik olaylarının tespit edilmesini, bu tespitlere karşı tepki mekanizmalarının devreye alınmasını ve sonrasında ise sistemlerin yaşanan siber güvenlik olayı öncesi durumlarına geri döndürülmesini ifade eder¹³³.

Siber güvenlik yaşamın güvenliğini sağlayan iş faaliyet ve tedbirlerin bütünü olarak adlandırılabilir. Siber hayat pek çok avantajı yanı sıra getirirse de beraberinde pek çok risk de getirebilmektedir.örneğin wikileaks belgeleri, son zamanlarda ortaya çıkan ses ve görüntü kayıtları ile bunların paylaşımı siber güvenlik kategorisinde ele alınabilecekler arasında bulunmaktadır.Siber güvenlik, gerçekleşen saldırılarla verilebilecek hasarları en aza indirilebilir ya da tamamen önlenebilmektedir.Saldırılar, hackerlar aracılığıyla kişisel menfaat ya da internette bazı çeteleşmiş gruplara hizmet etmektedir.

Genelde saldırılarını siyasete yönelik propaganda yapmak, gürültü çıkarmak,ortamı karıştırmak ve dikkatleri üzerlerine çekmek için yapmakta oldukları görülmektedir.Siber saldırılar bazı görüşlere göre bazen devlet destekli'de yapılmakta olup kabul edilmese'de siber ortamına müdahale etmek, ekonomik zarar vermek ve istihbari bilgilerini ele geçirmek amaçlanmaktadır.

¹³³ T.C. Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve 2013- 2014 Eylem Planı, <http://www.udhb.gov.tr/> (Erişim Tarihi:08.08.2017).

Bu çerçevede siber saldırıda amaçlardan bir diğeri tahribat oluşturup ülkede ulusal güvenlik sorunu olduğunu göstermektir.Örnek:20 Kasım 2010 tarih'te Amerikaninsesi.com sitesindeki wikileaks:CIA belgelerinin sadece yüzde 1'ini yayımladık! başlıklı haberde; belgelerde Amerikalı yetkililerin Türk ve diğere ülke yetkilileriyle yaptıkları görüşmeler yer alırken, haberin devamında Türkiye'nin avrupa birliğı üyesi olamayacağı değerlendirilmesi yapılmaktadır¹³⁴.

Siber saldırılar aynı zamanda ekonomiye de ciddi şekilde zarar verebilmektedir.Ekometre'nin Ocak 2016 tarih siber saldırılar ekonomiye zarar veriyor başlıklı haberinde Türkiye'ye yönelik gerçekleşen siber saldırıların son dalgası bankacılık ve kamuyu vurduğunu belirtirken, haberde dikkat çeken bir başka husus ise; arka arkaya yaşanan bu saldırılar ülkenin internet altyapısının pamuk ipliğine bağı olduğunu özellikle son dönemdeki siber saldırıların ilki olarak adlandırdıkları 14 Aralık 2015 de ".TR" alan adlarının tahsisi ve yönetimini üstlenmiş olan (ODTÜ) orta doğu teknik üniversitesi hazırlıksız yakalandığını ve ayrıca alan adı kayıtlarının bulunduğu kayıt sunucularına doğru başlatılan saldırı nedeniyle adreslerin sonu TR ile biten erişim sitelerine 10 gün boyunca sıkıntı yaşandığı açıklanmaktadır.

Söz konusu bu ve buna benzer sorunların yaşanmaması için çözüm olarak bakıldığında ise uygulama testlerin yapılması gerekmektedir.Eğitim kurumlarına yönelik temel düzeyde siber tehditlerin önlenmesi amacıyla bir sızma test metodolojisi oluşturulmuş olup;güvenlik risklerinin ve zayıflıkların önceden tespit edilmesi ve gereken önlemlerin alınmasına yönelik belli bir metotla güncel Open Source Backtrack R5.3 sürümü üzerinden güvenlik açıkları,tasarım zayıflıkları ve olası risklerin nasıl tespit edildiklerine yönelik uygulamalara yer verilmiştir.¹³⁵

Mobil iletişim ortamları,sosyal medya hesapları, elektronik postalar,internet siteleri aracılığıyla bir kişi veya gruba yönelik karalayıcı küçük düşürücü ,aşağılayıcı yayınlar yapmak siber saldırı olarak değerlendirilebilmektedir.Kişilerin ya da kurumların şifrelerinin ve hesaplarının ele geçirilmesi gibi yapılan eylemler siber saldırılar arasında yer almaktadır. Siber saldırıyla bir web sitesi tümüyle ele geçirilir,yayını engellenir veya içeriğı

¹³⁴ <https://www.amerikaninsesi.com>(Erişim Tarihi:08.08.2017).

¹³⁵ Önder Şahinaslan, Ender Şahinaslan ,Razbonyalı Prof,Dr Mesut, **Eğitim Kurumlarına Yönelik Sızma Test Metodolojisi**, Maltepe Üniversitesi, Bilişim Bölümü,Bankasya Bilgi Güvenliğı,Okan Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 2012 <http://owasp.com/index.php/> (ErişimTarihi:02.10.2017).

yeniden düzenlenebilmektedir.Kişisel verilerin güvenliği ve bu konuda oluşabilecek suistimalleri tespit ve önlenmesi açısından çevrimiçi sorgu kayıtları üzerinde düzenli olarak takip ve analiz çalışması yapılmalı, söz konusu takip ve analiz çalışmasını otomatik olarak yapacak merkezi kayıt yönetim yazılımı ve benzeri uygulamalar kullanılmalıdır.

BTK 'nın 2009 tarihli raporunda ulusal siber güvenliğin sağlanmasına yönelik olarak yürütülecek çalışmalarda esas alınması gereken temel ilkeler şu şekilde belirtilmektedir:

1.Uluslararası sözleşmelerle teminat altına alınmış temel insan hak ve hürriyetlerinin korunması,

2. Demokratik toplum düzeninin gereklerine uyulması

3. Alınacak tedbirlerin ölçülülük ilkesine göre belirlenmesi

4. Karar alma süreçlerine tüm paydaşların katılımını sağlayacak kapsayıcı bir yaklaşımın benimsenmesi

5. Siber güvenliği hukuki, teknik, idari, ekonomik, politik ve sosyal boyutları ile ele alan bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi

6.Geliştirilecek çözümlerde güvenlik ile kullanılabilirlik arasında denge kurulması

7.Diğer ülke mevzuatlarının göz önünde bulundurulması ve mümkün olabildiğince uyumluluğun sağlanması

8. Uluslararası işbirliğinin sağlanması¹³⁶.

Kötü amaçlı yazılım temelinde;kurbanın tek suçu yanlış web sitesini ziyaret etmiş olması durumu ve ayrıca siber saldırılarda saldırganlar kişilerini yoksa kurumlarını baz alması yer almaktadır.Örneğin hedef alınmamış kötü amaçlı bir kod,bir makineyi yani bilgisayara e-posta yoluyla bulaşabilmektedir.

¹³⁶ Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu,Bilgi Teknolojileri ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, <https://www.btk.gov.tr/tr-> (Erişim Tarihi:24.02.2017).

Her gün sayısızca hacker, belirli sistemlere erişerek hacker olayı gerçekleştirmektedirler peki bu hacker'lar kaç çeşittir türleri nelerdir?

1-Hackivistler: Kendi düşüncelerine ve yaşayış biçimlerine göre toplumda gördükleri yanlışları düzeltmeyi amaçlamaktadırlar ve siyasi düşüncelerini, politik sorunları halka duyurmak için popüler olan siteleri hacklerler ve mesaj bırakmaktadırlar.

2-Siyah Şapkalılar: Hacker türleri arasında en zararlıları ve bilgilileri siyah şapkalı hackerlerdir. Kendilerini o kadar çok geliştirmişlerdir ki her türlü site ve bilgisayarın açığını fark edebilirler ve o açıklardan sisteme giriş yapabilmektedirler: Site ve bilgisayar açıklıklarından saldırarak sistemdeki bilgileri çalabilirler ve sisteme geri dönüşü olmayan hasarlar bırakabilmektedirler.

3- Beyaz Şapkalılar: Beyaz şapkalılar Hacker türleri arasından en zararsız olanları diyebiliriz. Her türlü sistemi ve bilgisayarı ele geçirebilecek bilgiye sahiptirler. Sisteme giriş yaptıktan sonra sistemin yöneticisine durumu bildirirler ve kapatmasını söylerler.

4- Gri Şapkalılar: Bu hacker türleri için net bir şekilde iyi veya kötü tanımı yoktur. Genellikle yasal sınır içerisinde hackleme işlemi yaparlar ama bazıları siyah şapkalılar kadar zararlı olamayabilmektedirler¹³⁷

5-Yazılım Korsanları: Bilgisayar yazılımlarını hackleyerek çoğaltırlar ve bu yazılımlardan para kazanırlar. Korsan cd veya kitapçılarla aynı işleve sahiptirler diyebiliriz.

6- Phreakerlar: Telefon hatlarını hackler ve ücretsiz konuşma sağlarlar. Zararlı bir hacker türüdür diyebiliriz.

7- Script Kiddiler: Hackerlığa özenen, ilgi duyan kişilerdir. Çok fazla bilgi sahibi değildirler. Hep kendilerini geliştirmeye çalışmaktadırlar: Genellikle e-posta hesapları veya mesajlaşma arşivlerini çalmaktadırlar.

¹³⁷ <http://siberguvenlikhaberleri.blogspot.com.tr/2014/04/hacker-turleri.html> (Erişim Tarihi:25.08.2017).

8- Lamerler: Bu kişilere Hacker demek hatadır;yinede Hacker türleri arasında geçmektedirler: Hackerlık hakkında sıfır bilgiye sahiptirler, yaptıkları işlemlerin ne olduğunu bile bilmemekte olup daha doğrusu hack işlemi nedir, onu bile bilmezler diyebiliriz. İnternet üzerinde bir site nasıl hacklenir, e-posta adresleri nasıl çalınır konularıyla araştırma yapmaktadırlar.¹³⁸

Güvenliğinden tam olarak emin olunmadığı iletileri açmadan önce silmekte fayda var çünkü açıldığı anda dosyaları ciddi tehdit altına almakta ve sadece bilgisayara zarar vermekle kalmayıp kullanıcının e -posta hesabınızdaki bilgiler de ciddi zararlar alabilmektedir. Bu nedenle bilinmedik e-postaları direkt silinmesi ve ayrıca e-mail yoluyla gelen resim, müzik,fotoğraf vb dosyaları da açmamakla kullanıcılar bilgisayarlarını ciddi zararlardan kurtarmış olacaklardır.

Özelikle dikkat çeken bir başka husus daha var ki oda elektronik yayıncılık açısından değerlendirildiğinde görülebilmektedir. Buradaki temel problem elektronik kitapların satışı ve satın alma işlemleri sanal mağazalar üzerinden yapıldığında indirilen dosyanın bilgisayara virüs bulaştırma ihtimali olması olarak açıklamaktadır¹³⁹.

Bu noktada ise virüs ve internet güvenlik programların kullanımının artırılması gerekmekte olup elektronik kitapların satışı ve satın alma işlemleri sanal mağazalar üzerinden yapıldığı için kredi kartı ile ödeme yapılmaktadır. Bu işlem esnasında kullanıcı başka bir güvenlik sorunu ile karşılaşmaktadır.Güvenlik önlemi olarak ise en yaygın olanı özellikle visa ve mastercard'ın geliştirdiği 3D secure ile ödeme işlemi olmaktadır.

Bu işlemde internet mağazasından bağımsız banka sunucuları üzerinde bir sayfada güvenlik doğrulaması yapılmakta ve kredi kartı bilgileriniz internet mağazası tarafından hiçbir şekilde görüntülenmemekte ve ayrıca banka işyerine ödemenin alındığı bilgisini iletmekte ve ödeme tamamlanmış olmaktadır.

¹³⁸ <https://www.dijitaller.com/hack-ve-hacker-turleri-nelerdir/>(Erişim Tarihi:29.08.2017).

¹³⁹ Erol Aysun,Dünyada ve Türkiye'de Elektronik Yayıncılık Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı,s.103,2009,Isparta (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada ilk olarak yarı standartlaştırılmış görüşme tekniği yapılmıştır;daha sonra analitik hiyerarşi prosesi -AHP yöntemi ile alanında uzmanlara anket uygulanmaktadır.Çalışmada son olarak İstanbul'da Gelişim Üniversitesi, Aydın Üniversitesi,Kültür Üniversitesi, Arel Üniversitesi,Uşak Üniversitesi,Üsküdar Üniversitesi, Yeni Yüzyıl Üniversitesi,yeni medya lisans öğrencilerine anket uygulanmıştır.

3.1.Yarı Standartlaştırılmış Görüşme Tekniği

Yarı standartlaştırılmış görüşme tekniği,önceden belirlenmiş seri soruların sorulmasını ve özel bazı konulara değinilmesini içermekte olup bu sorular genellikle her katılımcıya sistematik olarak tutarlı bir sırada sorulmaktadır.Fakat katılan görüşmeciler bu standartların dışına çıkma özgürlüğüne sahiptirler.Görüşmeciler,hazırladıkları belirli ölçüdeki sorulara aldığı cevapları derinleştirilebilir.Yarı standartlaştırılmış görüşme tekniğinde sorular önceden hazırlamakta olup bununla birlikte görüşme esnasında görüşmenin seyrine göre ek sorular çıkabilir veya gelen bilgiler doğrultusunda sorular yeniden yapılandırılır. Görüşmede önemli olan konu, görüş alınacak kişinin kendisini rahat hissedeceği bir atmosferin oluşturulmasıdır.

Çalışmada görüşme yapılan kişiler sırasıyla; İstanbul barosu bilişim hukuku genel sekreteri Fehmi Ünsal Özmestik, İstanbul Gelişim Üniversitesi kütüphane ve dokümantasyon daire başkanı Ahmet Şenol Armağan, Özyeğin Üniversitesi Creative Commons lisans Türkiye temsilcisi ve aynı zamanda creative commons lisans Türkiye kamu lideri İlkay Gürbüz Holt. İstanbul barosu bilişim hukuku genel sekreteri Fehmi Ünsal Özmestik ile 22 Eylül 2017 tarihinde ataşehir' deki kendi ofisinde görüşülmüştür.

Sayın Özmesti'ğe telif hakların korunması ile ilgili; sosyal medya dijital arşivleme ile kişilik haklarına nasıl zarar vermektedir, kişilik hakkı mahkemeleri uzun yıllar sürüyor mu? Sosyal medyada sahte hesaplar açmak suç mudur?cezai müeyyidesi nedir, sosyal medyalarda yer sağlayıcısının yükümlülükleri nelerdir,eser haklarını korumaya yönelik çalışmalar nelerdir, 5651

sayılı kanunda her internet süjesinin yaptırımı neler olduğu sorulmuştur.İstanbul Gelişim Üniversitesi kütüphane ve dokümantasyon daire başkanı Ahmet Şenol Armağan ile 17 Kasım 2017 tarihinde üniversite kütüphanesinde görüşülmüştür.Sayın Armağana eser sahibinin ve kişisel verilerin işleyişi hakkında; eser üretenlerin akademisyenler dışında gerçek sahibi olduğunu belirleyen bir sistem var mıdır? Türkiye'de veri tabanına üye bir sistem var mıdır?, akademisyenlerin eserleri yayınlanmadan önce izlenen prosedür nasıl işlemektedir, Sherpa\Romeo küresel bağda kendilerini nasıl konumlandırıyor, kütüphaneciler ve yayıncılar açısından bakıldığında eser üretenlerin eserleri ve kişisel veri bilgileri nasıl korunmakta olduğu konusunda sorular sorulmuştur.

Özyeğin Üniversitesi Creative Commons lisans Türkiye temsilcisi ve aynı zamanda Creative Commons lisans Türkiye kamu lideri İlkay Gürbüz Holt ile 12 Aralık 2017 tarihinde skyp üzerinden görüşülmüştür.Sayın Holt'a telif haklarına çözüm olarak bakılan Creative Commons lisansı hakkında: Creative Commons (CC) bir yazılım mıdır?, Creative Commons (CC)'ı kimler kullanır?,Creative Commons (CC) lisans eserleri korumaya yeterli midir?, Creative Commons YouTube nedir?, çağımız inovasyon çağı Creative Commons (CC) lisans bunu nasıl destekliyor?, Creative Commons (CC) ile Creative Commons Zero (CC0) lisansları arasındaki farklar nelerdir hakkında sorular sorulmuştur.

İstanbul Barosu Bilişim Hukuku Genel Sekreterine Sorulan Sorular

Fehmi Ünsal Özmestik \Avukat

22.09.2017/ Ataşehir / İstanbul

Sosyal Medya Dijital Arşivleme İle Kişilik Haklarına Nasıl Zarar Vermektedir?

Öncelikle haber kişilik haklarına ne boyutta zarar veriyor ona bakmak lazım,anonim hakkı mı? yoksa unutulma hakkı mı?bir örnek ile cevaplarsak kişi bundan yedi yıl önce bir trafik kazasına karışmakta ve olayla ilgili yargılanarak suçsuz bulunmakta ve beraat etmiş;kişi ismi internette tarandığı zaman ilk olarak 7 yıl önceki olayla ilgili haber çıkıyor bu unutulma hakkıdır kişi neden hala bu tip haberle anılsın ve kişi birde kamuya mal olmuş ünlü birisi ise o zaman daha sıkıntılı bir durum olmaktadır.

Kişilik Hakkı Mahkemeleri Uzun Yıllar Sürüyor Mu?

Kişî hakime durumu iyi ifade etmesi gerekmektedir:Maksimum on beş ya da en fazla bir ayda dava sonuçlanır.

Sosyal Medyada Sahte Hesap Açmak Suç Mudur? Cezai Müeyyidesi Nedir?

Sahte profil ya da e-posta hesabı oluşturmak başlı başına Türk ceza kanununda düzenlenen bir suç tipi henüz olmamaktadır. Bir başka deyişle; internet üzerinden sahte profil ya da fake (sahte) bir hesap oluşturmak Türk ceza kanununda tanımlanmamıştır. Sonuç olarak; internette sahte profil açmak ya da sahte bir e-posta hesabı oluşturmanın cezai müeyyidesi yoktur. Oluşturulan bu fake (sahte) profil hesaplarında ya da gruplarda kişî/lerin onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek yazılar da yer alabilmektedir. Hatta bazı gruplarda hakaret tek bir kişîden yapılmamakta, gruba ya da profil hesabına üye olan birçok kişî tarafından da toplu olarak yapılabilmektedir.Bu durumda ise; TCK 125/1 gereği bir kimseye ya da kuruma onur, şeref ve saygınlığını bozacak şekilde saldırıda bulunana üç aydan iki yıla kadar hapis ya da adli para cezasına hükmolunabilir.Yalnız her zaman TCK 125/1 gereği hakaret suçu oluşmayabilir.

Örneğin; toplumca tanınmış kamuya mal olmuş bir kişînin, haberi olmadan oluşturulan sahte bir profilde, o kişî ve mesleği hakkında yalan yanlış bilgiler, hakaret unsuru içermeyen rencide edici yazılar yer alabilmektedir.En çok karşılaşılan sorunlardan birisi de bu olmaktadır.Bu halde; medeni kanunun 24. Maddesi gereği hukuka aykırı olarak kişîlik hakkına saldırılan kimse, hâkimden saldırıda bulunanlara karşı koruma isteyebilecektir. Bu söz konusu durumda, sahte profilin yayınlanması hâkim kararı ile engellenebilecektir. Ayrıca saldırıda bulunan aleyhine yani içerik sağlayıcısına ya da şartlar oluşmuş ise ilgili içeriği genele yayan site sahibine karşı, somut olayın şartlarına göre maddi ve manevi tazminat davası açılabilir.

Böyle bir durumla karşılaşıldığında başvurulması gereken ilk yol ilgili internet sitesi yöneticisinden,fake (sahte) oluşturulan bu hesabın kaldırılmasına yönelik olmalıdır. Sonuç olarak; her ne kadar sahte profil, sahte grup, sahte e-posta oluşturmak ceza kanunumuzda özel ve yaptırımları ağır bir suç tipi olarak yer almasa da, doğurabileceği muhtemel sonuçlar açısından ceza hukukumuz tarafından yaptırıma bağlanmıştır.

Özellikle Web-2.0 dediğimiz ikinci nesil internet hizmetleri ile toplumsal iletişim sitelerinin ortaya çıkması internet kullanıcılarının da sorumluluk altına girmesine sebep olmaktadır. Yukarıda bahsetmeye çalıştığım birçok durumda, o gruba ya da profil hesabına yapılacak hukuka aykırı bir yazı, yorum veya eklenecek video ya da fotoğraf yüzünden, içeriği ekleyen kişi cezai sorumluluk altına girilebilecektir.

Sosyal Medyalarda Yer Sağlayıcısının Yükümlülükleri Nelerdir?

Kullanıcı örneğin bir akademisyenin ya da yazarın eserini kendi sitesinde veya blog, facebook gibi sosyal medya ortamlarında kullandı. Kullanıcının içeriği kontrol etmek ve hukuka aykırı olması gibi yükümlülükleri yok. Bununla birlikte yer sağlayıcılar kişinin haberi olduğu zaman o haberi çıkartmaktadır.

Eser Haklarını Korumaya Yönelik Çalışmalar Nelerdir?

Fikri mülkiyet hakları tasarısı yeniden revize edilmek üzere ve mecliste görüşmeler arasında yer almaktadır. Kabul edildiğinde ve büyük ihtimal geçmesi söz konusu, bu durumda müzik, film vb, kullanıcılara çeşitli cezalar verilecek. Bu çerçevede ise kullanıcının içerikleri şahsi kullanımı için problem olmayacak; ancak ticari olarak kullandığında sorunlar oluşabilecektir. Kullanıcıya IP (Internet Protocol Adres) bazlı uygulama gelecek kullanıcının internet aktiviteleri takip edilerek yapılan eylemlerin suç sıralamasını yer sağlayıcısı tarafından takibi yapılarak listelenecek ve internet kesintisi ve diğer cezai uygulamalar yer alacak.

5651 Sayılı Kanunda Her İnternet Süjesinin Yaptırımı Nelerdir?

5651' sayılı kanunda internet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkındaki kanunda üç ana temel var olduğu görülmektedir; erişim, yer ve içerik sağlayıcısı tanımları dışında birde ortam sağlayıcı var olmaktadır. Web 1.0 ile kullanıcı sadece bilgiye erişip okuya biliyordu: Web 2.0 teknolojisiyle birlikte artık kullanıcılar okudukları bilgiyi hem paylaşır hem de bilgiye erişebilmektedirler. 5651 sayılı kanunda ortam sağlayıcısının neden yer almadığını bakıldığında bu konu hakkında yasanın aslında ilk olarak 4 Mayıs 2007 yılında yasanın kabul edildiği; yasa içerisinde yer sağlayıcısı, erişim sağlayıcısı, ve içerik sağlayıcısı yanı sıra ortam sağlayıcısının var olduğu, ancak daha sonra çıkarıldığı görülmektedir.

Bununla birlikte internet kurulu'nun geçen sene tartışılan taslak metninde ortam sağlayıcı tanımı yine girmedi.

*İstanbul Gelişim Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığına Sorulan Sorular/Ahmet Şenol Armağan / Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı
17.11.2017/ Avcılar / İstanbul*

Eser Üretenlerin Akademisyenler Dışında Gerçek Sahibi Olduğunu Belirleyen Bir Sistem Var mıdır?

Tubitak Ulakbim 2011 yılında TR dizi kapsamında yayınlanan dergilerde mecbur tutulan, yayıncıların kimlik numarası olarak adlandırılan orcid id sistemi kullanılmaktadır.Orcid id; ad,soyad benzerliği sorunlarına ve dip not, atıf vb eserlere çözüm olarak ayrıca yazı işleri,editörlük,akademisyenlerin ve uzun vadede belli bir yazarlık yaşına gelmiş herkesin bir orcid id olacaktır:Buda eser üretkenlerin kişisel veri haklarının korunmasına yönelik bir uygulamadır.

Türkiye'de Veri Tabanına Üye Bir Sistem Var mıdır?

Ankos (anadolu kütüphaneleri konsorsiyumu) var daha sonra dernekleşti; amacı üniversite ve araştırma kütüphanelerinin en uygun fiyatla, en fazla e-bilgi kaynağına erişimlerini sağlamak, ekonomi çerçevesinde bu ürünlere yapılan yatırımı paylaşmak.Ankos üniversiteler ve şirketler arasında fiyatları azaltmak yönünde koordinasyonluk yapmaktadır.Ankos şirketleri korumamaktan ziyade üniversiteleri korumaktadır. Dijital bilgiler alımında ise uluslararası sözleşmeye göre; kişisel veri olarak üniversite rektörün ad soyadı ve imzası alınarak gerçekleştirilmektedir.

Akademisyenlerin Eserleri Yayınlanmadan Önce İzlenen Prosedür Nasıl İşlemektedir?

Yayıncılar olarak prosedür değişebilir ama biz sadece nüfus cüzdanı fotokopisini almaktayız. Kişiyi bandrol almak için TC kimlik numarası için talep ediyoruz ve bu kişisel bilgiler üçüncü kişilerle paylaşılmamaktadır.

Sherpa\Romeo Küresel Bağda Kendilerini Nasıl Konumlandırıyor?

Küresel anlamda yayıncılık olarak nasıl yönetildiğine bakıldığında Sherpa\Romeo akademik dergilerin telif hakkı ve açık erişim kendine arşivleme politikalarını göstermek için işletilen bir hizmettir. Yayıncılar sadece hakemden ve dizgisi geçmiş makale vb yayınlara sahip oluyor,yazar ise ürettiği makaleyi basım öncesi kopyasını kendisine arşivleyebilir.Sherpa\Romeo,yazar ve akademisyen olanların haklarını korumaktadır. Bir diğeri ise: Springer yeşil yayıncı firması olmakta basım öncesi ve basım sonrasına izin vermektedir.Uygulama sürecine bakıldığında; yayıncıların sitesinde yeşil, gri ve sarı renklerle ne yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. Sarı renk ile biraz daha güvenlikçi yaklaşımla hangi dergi hangi yayıncı diye sorgulamaktadır. Buna göre sarıyı statükocu olarak tanımlayabiliriz.gri renk ise yayının bilgiye kapalı olduğunu açıklamaktadır.Yeşil renk daha esnek ve açık erişime izin vermektedir.

Kütüphaneciler ve Yayıncılar Açısından Bakıldığında Eser Üretenlerin Eserleri ve Kişisel Veri Bilgileri Nasıl Korunmaktadır?

Yayınevine göre kişisel bilgiler değişmekte ama genelde yazarın nüfus cüzdanı alınmakta oradaki en önemli alanda TC kimlik numarasıdır.Eserin resmi dağıtılması ve tescillenmesi için bandrol alımı gerekmektedir.Eserin resmi plakası diyebiliriz; ve ayrıca bandrol resmi çıkış ve dağıtım için kullanılmaktadır.Kişisel veriler üçüncü bir kişiyle paylaşılmamaktadır.Ayrıca eser üretenin vefatından sonra mirasçısı ölüm kağıdını getirerek beyan etmekte ve mirasçısı 50 yıl hak sahibi olmaktadır.Eser 70 yıl sonra kamu malı sayılmaktadır.

Özyeğin Üniversitesi Creative Commons Lisans Türkiye Temsilcisi Kurumuna Sorulan Sorular/İlkay Gürbüz Holt / Creative Commons Lisans Türkiye Kamu Lideri

8.12.2017 Londra

Creative Commons (CC) Bir Yazılım Mıdır?

Hayır Creative Commons (CC) bir yazılım değil, ve ayrıca kimsenin tekelinde de değildir.Creative Commons sizin telif sahibi olduğunuz haklarınızı koruyan bir lisans topluluğu olmaktadır.

Creative Commons (CC)'ı Kimler Kullanır?

Özellikle bir sıralama yapılırsa genellikle: Eğitimci ,bilim insanı, fotoğraf sanatçısı, besteci ,yazar/şair ,blog yazarı video ve içerik tasarlayanlar diyebiliriz.

Creative Commons (CC) Lisans Eserleri Korumaya Yeterli Midir?

Creative Commons bir lisans topluluğu ve mevcut telif hakları kanunları bertaraf etmiyor; hak sahipleri yine hak sahibi olmakta, burada önemli olan husus internet üzerinden bir paylaşım yaptığınız zaman hangi şartlarda izin verdiğinizi söyleyen bir lisansdır. Sadece eser, makale, tez, ders notu, vb diyemeyiz CC lisans içinde paylaşım şartlarını koruyan altı tane lisans vardır.Böylece youtube,fotoğraf ve içerikleri de içine almaktadır.Örnek verirsek facebook profil fotoğrafınızı birisi aldı ve yeniden kendi kurumu için kullandı düzeltme yok tasarlama var o zaman ticari kullanmış olur ve siz buna izin vermediyseniz sakıncalı bir durum teşkil etmektedir.

Creative Commons YouTube Nedir?

İçerik üreten kullanıcı, Creative Commons lisansı ile çalışmalarını kullanmak isteyen kişilere izin vermek ya da içerik oluşturuculara standart bir yol sunmaktadır.Ayrıca youtube, kullanıcıların videolarını bir Creative Commons CC BY lisansı ile işaretlemelerine olanak tanımaktadır . Diğer bir ifadeyle, Creative Commons ,içeriği kullanarak oluşturduğunuz her videoda, video oynatıcının alt tarafında otomatik olarak kaynak videoların başlıkları gösterilmektedir. Böylece, telif hakkınızı korumuş olmanız ve diğer kullanıcılar, lisans şartlarına uygun bir şekilde çalışmanızı yeniden kullanabilmektedir.Böylelikle tüm kullanıcılar, yüklenen videoları bir Creative Commons lisansı ile işaretleyebilmektedirler.

Çağımız İnovasyon Çağı Creative Commons (CC) Lisans Bunu Nasıl Destekliyor?

İnovasyon olarak bakıldığında Creative Commons Zero lisansı buna iyi bir örnek olmaktadır.Kamu malı atfetme olarak tanımlanır ve Creative Commons Zero (CC0) uygulanan eserlerin hiç birinin telif hakkını garantilemez,ayrıca var olan eserin yeniden bir başka kullanıcı tarafından kendi fikirleri ile yenileyerek tasarlamasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca bunu da ticari olarak kullanılmasına imkan sağlar. Örnek olarak tridiler 3D, softlayer yazılımlar genelde CC0 lisansı ile lisanslanmaktadır.Kişi benden sonra bir başkası da kullanabilir diye izin

vermektedir.CCO lisansa inovasyon diyebiliriz ve ayrıca tercih edilmesi de tabiki'de ülkeden ülkeye ve kültürden kültüre farklılıklar göstermektedir.

Creative Commons (CC) ile Creative Commons Zero (CC0) Lisansları Arasındaki Farklar Nelerdir?

Creative Commons (CC) için bilgiye erişimde kişinin izin tekelinde var olmaktadır.İşaretler yada piktogramlar seçilerek kullanım şartlarını ve izlenen yolu göstermektedir. Creative Commons kişiye kısıtlama değil veriyi paylaşım kullanımında uyulması gereken kuralları belirleyen izleri taşımaktadır. Creative Commons Zero (CC0) lisansı inovasyona izin veren yapısı olmakta ve kullanıcıya eserini yada tasarımını üreten kişi bütün telif haklarından vazgeçtiğini belirterek kamu malı olduğunu belirtmektedir.

Çalışmanın diğer yöntemi olan analitik hiyerarşi süreci(Analytic Hierarcihy Process AHP) yöntemi ile alanında uzman on kişi ile anket yapılmıştır.

3.2. Analitik Hiyerarşi Prosesi - AHP

Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP Analytic Hierarcihy Process) ilk olarak 1968 yılında Myers ve Alpert tarafından ortaya atılan, 1977 yılında Saaty tarafından geliştirilen¹⁴⁰ ve çok kriterli karar problemlerinin çözümünde etkin kullanım sağlayan bir nicel analiz tekniği olmaktadır.

AHP tekniğine bakıldığında gerçek kullanım alanları oldukça geniş olmakta ve özellikle yapılan araştırmalara göre, karar alternatiflerinin çoklu kriterlere göre sıralanmasına ve uzmanlar eşliğinde seçim yapılmasına yardımcı olan bir nicel araştırma yöntemi olmaktadır.

Özellikle finans,ürün alma, satış,nüfus ölçümlerinde ,gelir gider dağılımında,bilgi teknolojisinde,matematik iklim ve iş yatırım alanları kullanımında analitik hiyerarşi süreci;karar verici ile tüm kriterleri yakalayan en

¹⁴⁰Thomas Saaty ,Models, Methods, Concepts, Applications Of The **Analytic Hierarchy Process**. Boston Kluwer Academic Publishers,2001,p,7

iyi alternatifi seçmekle ve hangisini seçeceğimiz yada en iyi hangisidir? sorularına cevap bulmaktadır. AHP metodunun bir çok alanda uygulamaları mevcuttur.

3.2.1. Problemin Tanımlanması

AHP ile çok seçenekli karar verme ve çapraz karşılaştırma sürecinde, en önemli faktörü belirlemek ve seçmede tüm seçimleri göz önünde bulundurulan nitel ve nicel faktörler kendi aralarında sorgulanmaktadır.Çalışmada belirlenen temel problem internetin hızla geliştiği ve bilgi iletişim teknolojilerinin yoğun bir şekilde kullanıldığı günümüzde eserlerin telif haklarının korunmasında konunun sadece hukuksal boyutta ele alınmasının yeterli olmadığı; etik, siber güvenlik, kişisel verilerin korunması gibi faktörlerinde göz önünde bulundurulmasıdır.

Bununla birlikte çalışmada incelenen bir diğer önemli husus ;kişisel verilerin tüm eserlerin kişisel veri kapsamında ele alındığı;kişisel veri denildiğinde kişiye ait olan ad soyad, doğum tarihi, doğum yeri olarak algılanmakta olduğu fakat kişinin ürettiği her türlü içerik de kişisel veri olarak tanımlanmasıdır.Bu doğrultuda değişen ve gelişen bilgi teknoloji ile bilgiye erişimde ve bilgiyi kullanımında nasıl bir yol izlenmelidir;etik ,siber güvenlik,telif haklarının korunması kişisel veriler ile bilgi kullanımına engel olmayarak kısıtlamalar sansür\yasak yapılmadan çözümler ve iyileştirici takviyeler neler olmalıdır sorularına cevap aranmıştır.

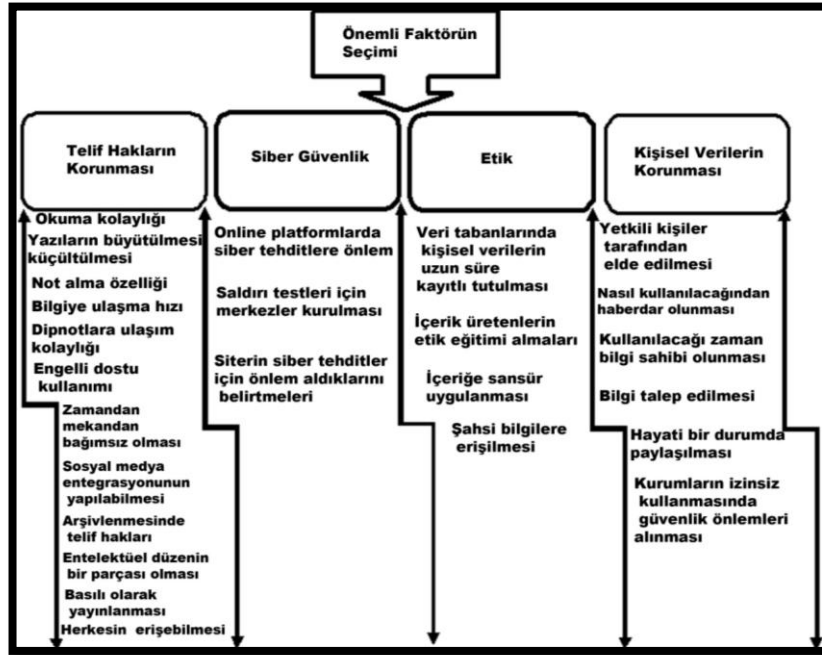
3.2.2. Karar Kriterlerinin Belirlenmesi

Karar kriterlerinin belirlenmesine öncelikle literatür araştırması yapılmıştır. Buna göre; tezler, makaleler, yurtdışı yayınları, haberler, konuyla ilgili raporlar incelenmiştir. Daha sonra alanında uzman kişilerle görüşmeler yapıp karar kriterleri belirlenmiştir.Bu çalışmada 97 kriter belirlenmiş ve etik , siber güvenlik, kişisel verilerin korunması, telif haklarına yönelik çözüm önerileri faktörler çerçevesinde telif haklarının korunması konusu çok kriterli bir problem olarak ele alınmıştır. Elde edilen karar kriterleri alanlarında uzman 10 kişiyle değerlendirilmiştir. Analitik hiyerarşi prosesi (AHP Analytic Hierarcihy Process) Tablo-1de AHP İkili karşılaştırma anketine katılan uzman profilde belirtilmektedir.

Tablo -1 AHP İkili Karşılaştırma Anketine Katılan Uzman Profili

ME SLEK	ÜN VAN	DENEYİM	KATILAN kişi SAY ISI
Gazeteci	Stratej Raporlama Müdürü	10-15	1
Akademisyen	Prof.Dr	15-20	1
Akademisyen	Prof.Dr	15-20	1
Akademisyen	Doç.Dr	5-10	1
Akademisyen	Dekan Prof.Dr	20-45	1
Basım Yayın Prodüksiyon Yayıncı	Genel Koordinatör	10-20	1
Avukat	Bilişim Uzmanı	5-10	1
Televizyoncu	Genel Yayın Yönetmeni	5-7	1
Akademisyen	Prof.Dr	15-20	1
Kütüphaneci	Kütüphane Dokümantasyon Daire Başkan Yardımcısı	10-20	1

3.2.3. Karar Alternatiflerinin Belirlenmesi

Şekil -13 AHP Soru Anket Öncelikler Hiyerarşisi

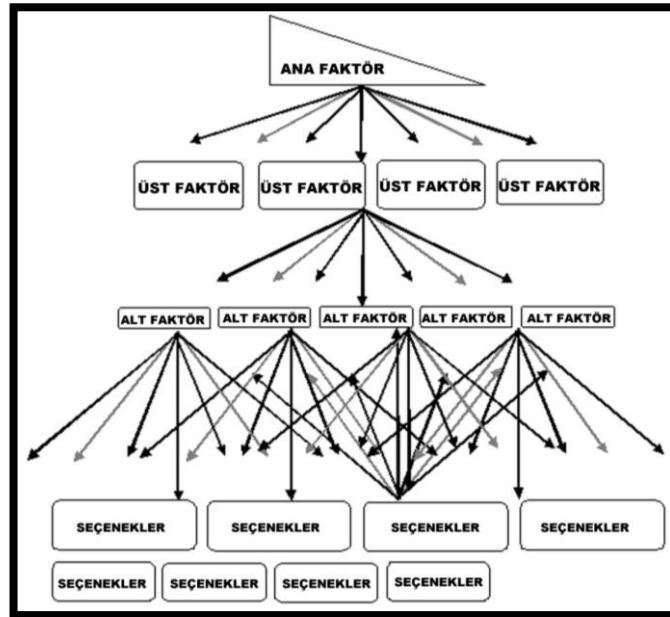
AHP (Analytic Hierarchy Process) hiyerarşi yapıda faktör mutlaka belirli bir seviyede olan unsur, belirli seviye altındaki tüm unsur faktörlerinin ilişkili olması gerekmektedir. Her bir seviye, probleme karşı farklı bir eser yansıtabilir. Özellikle karar verici söz konusu sisteme yeni bir seviye ya da unsur ekleyip çıkartabilmektedir.

Faktör problemin AHP tanımlanmasında hiyerarşi yapının sıralanması

- Her bir faktör için, belirlenmiş önem derecesi
- Faktörlerin önceliklerine göre sıralanması
- Faktörlerin belirlenmesi ve kendi bünyelerinin alt başlıklara ayrılması
- Alternatiflerin temel imkanlar doğrultusunda belirlenmesi
- Gelişen bilgi teknolojisi ile faktörlerin sahada uygulama alanı belirlenmesi
- Faktörleri değerlendirecek alanında uzmanlarla görüşülmesi
- Faktörlerin karar matematiksel değerlerin puanlama hesapları yapılması

3.2.4. Modelin Tasarımı

Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP\Analytic Hierarchy Process) çözülecek problemin belirlenmesi ana faktör, üst faktörler belirlenerek alt faktörler, karar alternatiflerini gösteren hiyerarşik yapısı oluşturulmaktadır. AHP problemlerinde hiyerarşik yapı çapraz ikili karşılaştırma soru sorgulama tekniği olduğu için genellikle şekil 12 deki gibi bir yapısı olmaktadır.

Şekil -14 AHP Anket Faktör Hiyerarşide Çapraz Karşılaştırma Yapı Sistemi

Bir faktör incelenirken onun etkileyen diğer alt ve üst bileşen faktörü fiziksel, sosyal, sosya kültürel yapısının, yanı sıra her bir faktörün işlevi, hangi amaca hizmet ettiği, bu amaçların daha üst düzeyde faktörün&faktörlerin bir parçası oldukları, sistemin özellikle ana amacının ne olduğu saptanmaya çalışılır. Hiyerarşi aslında özel bir sistem tipidir ve ortaya çıkan birimlerin ayrı ayrı dizinler halinde gruplanabileceği ve bir gruba ait öğelerin diğer gruba ait öğeleri etkileyeceği varsayımına dayanır.¹⁴¹Faktörler kendi içlerinde çapraz ikili sorgulama seçenekleri ile önem derecesine göre sıralanmaktadır.

3.2.5.Kriterlerin İkili Karşılaştırılması

Ana Faktör:Telif Haklarının Korunması

Alt Faktör:Dijital İçerik

- Okuma kolaylığı: Dijital Yayıncılıkta E-kitap okumak normal kitaptan daha kolaydır
- Yazıların büyütülmesi/küçültülmesi:E-kitapta yazıları büyütüp küçültebilmem daha kolay okumama yardımcı olur.
- Not alma özelliği: E-kitap üzerinde not alabilmem öğrenmemi daha da pekiştirir.
- Taşıma kolaylığı: E-kitap taşınması daha kolaydır
- Bilgiye ulaşma hızı: E-kitap normal kitaplara göre bilgiyi çok daha hızlı ulaşmamda yardımcı olur.
- Dipnotlara ulaşım kolaylığı: E-kitap'da dip notları görmem yazarın kendisine ulaşmam için yardımcı olur.
- Engelli dostu kullanımı: E-kitap engelli vatandaşların bilgiye ulaşmasında yardımcı olur.
- Zamandan mekandan bağımsız olması: E-kitabın en büyük avantajı istediğim zamanda istediğim yerde okuyabilmem
- Sosyal medya entegrasyonunun yapılabilmesi: Facebook, twitter, linkendin ,gibi sosyal medya ortamlarında oluşturduğum içerik uzantılarını e-kitaba ekleyebilmem bilgiyi daha çabuk öğrenmeme yardımcı olur

¹⁴¹Thomas Saaty ,**The Analytic Hierarchy Process**,Planning, Priority setting,Resource Allocation University of Pittsburg,1988,p.21.

- Arşivlenmesinde telif hakları: Bireyler dijital ortamlarındaki kendi arşivlerini oluştururken Telif konusuna dikkat etmektedirler.
- Entelektüel düzenin bir parçası olması: Telif hakları entelektüel düzenin bir parçasıdır.
- Basılı olarak yayınlanması: Eserin değerini dijital veya basılı materyal olarak yayınlanması değiştirmez.
- Herkesin erişebilmesi: Dijital yayıncılık telif hakkına tabi olan dijital eserlere araştırma amacıyla kayıt olmuş kullanıcılar dışında kalan kesim tarafından da erişim sağlanmalıdır.

Ana Faktör:Telif Haklarının Korunması

Alt Faktör:Siber Güvenlik

- Online platformlarda siber tehditlere önlem: İçerik üretilen platformlar siber tehditlere karşı önlem almalıdır.
- Saldırı testleri için merkezler kurulması: Dijital yayıncılıkta kurumlara yönelik saldırı testlerinin yapılması için merkezler kurulmalıdır.
- Sitelerin siber tehditler için önlem aldıklarını belirtmeleri: İçerik üretilen platformlar siber tehditlere karşı önlem alıp almadıklarını sayfalarında belirtmelidirler.

Ana Faktör:Telif Haklarının Korunması

Alt Faktör:Etik

- Veri tabanlarında kişisel verilerin uzun süre kayıtlı tutulması: Kütüphanelerin ve tabanlarına erişimde kişisel verilerin uzun süre kayıtlı tutulmasından endişe ederim.
- İçerik üretenlerin etik eğitimi almaları: Elektronik ortamda içerik üretenler edindikleri bilgileri eser sahibini de gözeterek nasıl kullanacaklarına dair etik kullanım eğitimi almalıdırlar.
- İçeriğe sansür uygulanması: İçeriğe ulaşmada sansür uygulanması bireylerin bilgi edinmesini engelleyici bir durumdur.
- Şahsi bilgilere erişilmesi: Üretilen içeriğe bağlı olarak şahsi bilgilere erişilmesi risk oluşturur.

Ana Faktör: Telif Haklarının Korunması

Alt Faktör: Kişisel Verilerin Korunması

- Yetkili kişiler tarafından elde edilmesi: Bilgi edinmede kişisel verilerin elde edilmesi, veri sorumlusunun kimliğimin duyurulmasından rahatsız olurum
- Nasıl kullanılacağından haberdar olunması: Dijital ortamda kişisel verilerimin toplanması, kullanılması veya ifşa edilmesi durumunda bilgi sahibi olmak isterim
- Kullanılacağı zaman bilgi sahibi olunması: Dijital ortamda kişisel verilerimin toplanması, kullanılması veya ifşa edilmeden önce hangi amaçla işlenip işlenmediğini bilmek isterim.
- Bilgi talep edilmesi: Dijital ortamda kişisel verilerimin toplanması, kullanılması veya ifşa edilmesi durumunda bilgi sahibi olmak isterim
- Hayati bir durumda paylaşılması: Kişi kendi ya da bir başkasının hayatı ve beden bütünlüğü söz konusu olduğunda bilgiler paylaşılmaktadır
- Kurumların izinsiz kullanmasında güvenlik önlemleri alınması: Kurumlar kişisel verilere izinsiz erişimi önlenmesi, toplanması, ifşa edilmesi, kopyalanması, modifiye edilmesi, ortadan kaldırılması ve benzer riskler için güvenlik önlemlerini düzenlemelidirler.

Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) yönteminde ikili çapraz karşılaştırma karar verici hiyerarşinin herhangi bir seviyesinde iki faktörü ya da seçeneği ikili olarak karşılaştırılırken, yer alan ikili çapraz karşılaştırma cetvelinden faydalanılmaktadır.

SAYISAL	SÖZEL TANIM AÇIKLAMA
1	Kesinlikle tercih edilmeli 9
2	Kuvvetli tercih edilmeli 7
3	Tercih edilmeli 5
4	Biraz tercih edilmeli 3
5	Eşit olarak tercih edilmeli 1
6	
7	
8	
9	

2,4,6,8, Ara uzlaşma değerler olmaktadır.

Şekil -15 AHP Anket İkili Karşılaştırma Puan Değer

AHP (Analytic Hierarcihy Process) yöntemi uygulamasında kişilerle yüzyüze anket yapıp,uzman kişilerin ikili çapraz soru değerlendirmesinde uygulamaya yönelik görüşleri de alınmaktadır.AHP tekniğinin uygulamasında konunun uzmanlarından oluşan bir grup karşılaştırması belirlenerek onun değerlendirmesine başvurulmaktadır.Grup karşılaştırması oluştururken grup uzman üyeler birbirinden bağımsız ve farklı yerlerde olarak her bir grup üyenin karşılaştırması hakkında bilgi edinerek matematiksel olarak toplu bilgi elde edilir.

3.2.6. Verilerin Analizi ve Sonucu

Anket sonuçları Microsoft Excel paket programı yardımıyla analizi yapılmıştır. AHP'nin çalışma mantığında tutarlılık, 0.1 değerine eşit ya da küçük olması gerekmektedir.Sonuç olarak cevaplarda bir tutarsızlık gözlenmemiştir ve verilerin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.İkinci bir AHP (Analytic Hierarcihy Process) tekniği uygulamaya gerek kalmamıştır.Telif haklarının korunmasına ilişkin yapılan anket çalışmasında tutarlılık katsayısı: 0,07562 olarak hesaplanmıştır.

Siber güvenlik faktörünün anket çalışmasında tutarlılık katsayısı: 0,0421507, Etik faktörünün tutarlılık katsayısı: 0,091114134, kişisel verilerin korunması faktörünün tutarlılık katsayısı: 0,054829335 olarak hesaplanmıştır.Tutarlılık analizi yapıldıktan sonra her bir kriter için öncelik belirlenmiştir.

Birinci sırada telif hakların korunması/dijital içerik/e-kitap 13 kriter incelenmiştir.İkinci sırada telif hakların korunması/siber güvenlik 3 kriter incelenmiştir,Üçüncü sırada telif hakların korunması/etik 4 kriter incelenmiştir.Son olarak dördüncü sırada telif hakların korunması/kişisel verilerin korunması 6 kriter incelenmiştir.

Telif Hakların Korunması

Dijital İçerik_E-kitap

- 1- Herkesin erişebilmesi 0,195 ile en önemli sırayı almıştır.
- 2-Bilgiye ulaşma hızı 0,148,
- 3-Zamandan mekandan bağımsız olması 0,126
- 4-Arşivlenmesindeki telif hakları 0,117

- 5- Basılı olarak yayınlanması:0,080
- 6- Engelli dostu kullanımı:0,080
- 7- Taşıma kolaylığı:0,049
- 8- Dipnotlara ulaşım kolaylığı:0,047
- 9- Sosyal medya entegrasyonunun yapılabilmesi:0,043
- 10- Okuma kolaylığı:0,042
- 11- Yazıların büyütülmesi/küçültülmesi:0,028
- 12- Entelektüel düzenin bir parçası olması:0,023
- 13- Not alma özelliği:0.021

Telif hakları korunması ana faktörün altında yer alan dijital içerik_e-kitap veri analizinde bulunan tüm kriterlerin değerlendirme sonucunda 13 kriterden ilk dört öncelik sıralamasında yer almaktadır.

Birin'ci olarak 0,195 ile herkesin erişebilmesi en önemli sırayı almaktadır. Kullanıcı birey kısıtlama olmaksızın bilgiye herkesin ulaşmasını tercih etmesiyle açık erişimi desteklemektedir.

İkin'ci olarak 0,148 ile bilgiye ulaşma hızı yer alırken kullanıcı birey, ilk olarak konu ile ilgili en derli toplu ve güvenilir bilgiyi basılı kitaplardan alırken; günümüzde gelişen ve ilerleyen ileri web teknolojinin egemen olduğu dünyamızda kitapların sağladığı bilgi, düzen, birikimi internetten dijital veri alırken hızlı olmasını tercih etmektedir.

Üçün'cü olarak 0,126 ile zamandan mekandan bağımsız olmasını tercih etmektedir. Marshall McLuhan'ın teknolojik determinizm kavramıyla örneklersek; teknolojinin gelişmeleri toplumsal değişimin merkezine yayılmış ve araç düşünce toplumunun düşünce kullanım koşullarının değiştiğini¹⁴² dikkate alındığında günümüzde ilerleyen gelişen hızlı ileri web teknoloji ile zamandan mekandan bağımsız olmasını ayrıca bilgi akışının sınır ve engel tanımadığı, ülkeler, memleketler, iller, ilçeler, arası mesafe duvarların kalktığı bir dijital bilgi çağda yaşamakta olduğumuzu söyleyebiliriz.

¹⁴² McLuhan Marshall, *Gutenberg Galaksisi Tipografik İnsanın Oluşumu*, Yapı Kredi Yayınları, 2001, İstanbul, s.266.

Dördün'cü olarak 0,117 ile arşivlenmesindeki telif hakları korunması yer almaktadır.Telif hakları ya da fikri eser haklar diye de anılan bir eser üzerinde sahip olunabilecek maddi ve manevi hakların tamamını ifade etmektedir.Telif hakkı bir kişiye ya da kuruluşa ait olan fikir ürünü olmakta söz konusu kişi ya da kuruluş, sonradan bunu serbestçe paylaşmayı ya da kullanımını belirli biçimlerde kontrol etmeyi tercih etmektedir.

Beşin'ci olarak 0,080 ile dijital içeriğin basılı olarak yayınlanması yer almaktadır.Günümüzde her ne kadar her alanda dijital materyaller varlığını sürdürse de kullanıcı birey bu kadar teknolojik yaşam içerisinde elektronik kitap'dan çok basılı materyali talep etmekte olduğu anlaşılmaktadır.Bunun sonucunda hem basılı hem de dijital içeriği bir arada bulunduran hibrit ortamların kullanıcı beklentilerine çok daha uygun olduğu açıktır.Buna göre elektronik yayıncılığın günümüz bilgi iletişim teknolojilerine göre ilerleyip gelişmesinde hibrit ortamlar veya medya yakınsaması olarak da bilinen içerikleri göz önünde bulundurması son derece önemlidir.

Altın'cı olarak 0,080 ile engelli dostu kullanımı yer almaktadır. Çalışmanın elektronik yayıncılık ve 2.1 elektronik yayıncılığın gelişimi bölümünde yer alan elektronik yayıncılıkta e-kitapların sesli olması özellikle görme engellilerin bilgiye erişimini e-kitap ile birlikte fırsat eşitliğinde sunmaktadır.

Yedin'ci olarak 0,049' ile taşıma kolaylığı yer almaktadır.Elektronik kitap ya da kısaca e-kitapları taşıma sorunu olmadığından basılı kitaplardan daha pratik olması ve binlerce esere,kitaba ulaşmak artık bir tıkla mümkün olması kullanıcı birey kitapların ve okumanın bir devrim geçirdiği kanısında var olmaktadır.

Sekizin'ci olarak 0,047 ile dipnotlara ulaşım kolaylığı yer almaktadır.Bilimsel araştırmalar sonucu birey ortaya koyduğu eser emek ürün mahsul vb olarak da adlandırılan çalışmada dipnot gösterimi son derece önemli ve ciddidir. Bu ciddiyet verilen bilgilerin güveni artırmakta hem de araştırmancının ciddiyetini kanıtlamaktadır.

Dokuzun'cu olarak 0,043 ile sosyal medya entegrasyonunun yapılabilmesi yer almaktadır.Sosyal ağları genellikle insanlar ağırlıklı olarak başkalarıyla iletişim kurmak, paylaşımda bulunmak kullandığı en güncel internet uygulamalarının başında gelmektedir.Bu uygulamaları genelde yazı, fotoğraf, video vb gibi

paylaşımı dışında bireylerin eğitim, e-portfolyo gibi daha özel amaçlar için de kullanılabilir.

On olarak 0,042 ile okuma kolaylığı yer almaktadır. Basılı materyale göre kullanıcı birey dijital e-kitap talep etmesinde uygulamanın sunduğu bazı hizmetlerin etkisi var olmaktadır. Örneğin yazı tipini, yazının rengini, yazı tipini boyutunu değiştirme vb imkanı sunmasıdır.

Onbirin'ci olarak 0,028 ile yazıların büyütülmesi/küçültülmesi yer almaktadır. E-kitapta yazıları büyütüp küçültebilmek kullanıcı birey okuma esnasında gözlük vb gibi bir nesne kullanıyorsa gece modunu seçerek gözü yormayan bir ambiyansta kitap okumayı kolaylaştıran uygulama, özellikle sözlüklerle bütünleşik olarak çalışabilmekte ve otomatik heceleme gömülü görselleri açabilme özellikleri sayesinde FBReader /favorite book reader, vb gibi programlar açılan son kitabı ve okunan son kısmı okuyucular için hafızasında saklı tutmaktadır.

Onikinci olarak 0,023 ile entelektüel düzenin bir parçası olması yer almaktadır. Kitaplar, makaleler, tezler, dergiler, ses kasetleri ve video görüntüleri vb eserlerde yazarların tasarlayan ve üretenlerin telif hakları entelektüel mülkiyet düzen rejiminin bir parçası olmaktadır.

Onüç'üncü olarak son sırada 0.021 ile not alma özelliği yer almaktadır. E-kitap üzerinde not alabilmek öğrenmeyi ve elektronik belgelerin üzerine yazdığınız notlar, yaptığınız işaretlemeler doğrudan e-kitap kullandığı dosyasının içine kaydedilebiliyor ve kullanıcı birey istediği her alanda kısıtlama olmaksızın ve not almak için kâğıt kalem vb gibi materyallere anlık ihtiyaç duymadan e-kitap üzerinde not alıp tekrar yapılabilir.

Telif Hakların Korunması

Siber Güvenlik

1- Online platformlarda siber tehditlere önlem:0,53315925

2- Saldırı testleri için merkezler kurulması:0,3371887

3- Siterin siber tehditler için önlem aldıklarını belirtmeleri:0,12965205

Telif hakları korunması ana faktörün altında yer alan siber güvenlik faktöründe üç seçenek değer sıralamasında birin'ci öncelik 0,53315925 ile online platformlarda siber tehditlere önlem yer almaktadır.

Günümüzde sahip olduğumuz bilgi varlıkların çoğu neredeyse dünyanın her tarafından ulaşabildiğimiz sanal ortam yardımıyla yönetilip kullanılmaktadır. Özellikle siber güvenlik için dijital kimliklerin bilgiyi koruma ve paylaşma arasındaki bir denge olmaktadır. Kütüphanelerin , bilgi merkezlerinin siber tehditlere karşı önlem almasıyla, kullanıcıların kişisel bilgileri de korunma altına alınması sağlanmış olacaktır.

İkin'ci olarak 0,3371887 ile saldırı testleri için merkezler kurulması yer almaktadır. Siber saldırıların ve tehditlerin sayısı her geçen gün dijital ortamlarda artarken, kuruluşların özellikle internete bağlı çalışan sistemler ile iş süreçlerinin de sayısı her geçen gün aynı hızla fazlalaşmakta olup kurum bünyesinde en yetenekli ve en mükemmel siber güvenlik elemanlarını buldursa bile günümüzdeki gelişmiş ve gelişen saldırılar karşısında yetersiz kalabilirler. Bu yüzden dünyadaki siber istihbarat merkezleri ile temas içerisinde olmak ve özellikle ağ sistemlerinin güvenliğinin sağlanması için alınması gereken bir takım tedbirlerin belirlenmesi ve bunun devamında güvenli ağ mimarisinin oluşumu için merkezler yapılandırılmalıdır.

Üçün'cü olarak 0,12965205 ile sitelerin siber tehditler için önlem aldıklarını belirtmeleri yer almaktadır. Özellikle (ABD) ve Birleşik Krallık'ta daha popüler ve yaygın olan yakın gelecekte ise neredeyse tüm dünyada yaygınlaşması, gelişmesi, ve kullanımının artması beklenen siber saldırı risk sigortaları kullanımı siber saldırı risklerinin en aza indirilmesi ve şirketlerin siber güvenliklerinin artırılması ve online alışveriş vb gibi sitelerin siber saldırı risk sigortaları kullanımını belirtmeleri saldırıların gerçekleşme riskini azaltmak, olumsuz sonuçları en aza indirmek ve bir ihlalin ortaya çıkması durumunda daha hızlı iyileşme sağlamak için bir takım önlemler olarak yer almaktadır.

Telif Hakların Korunması

Etik

- 1- İçeriğe sansür uygulanması:0,8174189
- 2- İçerik üreticilerin etik eğitimi almaları:0,56588709
- 3- Veri tabanlarında kişisel verilerin uzun süre kayıtlı tutulması:0,20997558
- 4- Şahsi bilgilere erişilmesi:0,14239544

Telif hakları korunması ana faktörün altında yer alan etik faktöründe 4 seçenek değer sıralamasında 0,9840878 ile birin'ci öncelik içeriğe sansür uygulanması yer almaktadır.Türkiye internet özgürlükler alanında neredeyse kısmen özgür bir ülke olarak sınıflandırabiliriz.Özellikle bakanlıkların talebiyle bilgi teknolojileri ve iletişim kurumu başkanı tarafından kararın erişimi sağlayıcılara iletilmesini takiben söz konusu içeriğin ya da erişimin engellenmesi en geç dört saat içinde yerine getirilmektedir.¹⁴³Özellikle sansür uygulamaktan çok,bireylere kullanım becerilerin gelişmesi, kullanım davranışların öğretilmesi gerekmektedir.

İkin'ci olarak 0,56588709 ile içerik üretenlerin etik eğitimi almaları yer almaktadır.İçerik,eser,üretenler ve internet kullanıcılar yada başka herhangi bir meslek sahibi olan bireylerin ürettikleri tasarladıkları eserleri başka bir kullanıcı üretilen eserlerden faydalanırken maddi manevi olan sınai haklara saygılı olarak kullanılması,etik eğitimi etik davranış gelişimini sağlamak aşılacak temel ders niteliğinde müfredata konulması *etik*/ahlak, meslek etiği ve *etik eğitimi* vb gibi kavramlar temiz sağlıklı toplumun kapısını açacak büyülü birer anahtar gibi görülmektedir.

Üçün'cü olarak 0,20997558 ile veri tabanlarında kişisel verilerin uzun süre kayıtlı tutulması yer almaktadır.Kişisel verilerin ilgili bireyin rızası olmaksızın hiçbir işleme tabi tutulması mümkün olmamaktadır.Ancak birey sağlık hizmetinin tüm aşamalarında hasta ve tedavi verilerinin-bilgilerinin kayıt altına alınması birçok açıdan gereklilik içermekte olup bunun dışında verilerin uzun süreli kaydedileceği düşünüldüğünde kişinin gelecekteki kariyeri açısından bu bilgilerden doğabilecek risk faktörü içermektedir.

Dördün'cü olarak 0,14239544 ile şahsi bilgilere erişilmesi yer almaktadır.Herhangi bir sorun ya da problem çıkması durumunda bilginin erişilebilir, kullanılabilir olması bilgi güvenliği yönetim sistemi çalışmalarının kapsamını, içeriğini ve çalışan mensuplarını, görev ve sorumluluklara uyulması ayrıca birçok konuda çeşitli kontrollerin risk yönetim yöntemi ile seçilmesi uygulanması ve sürekli denetlenmesi bilgi güvenliği üretilen içeriğe bağlı olarak şahsi bilgilere erişilmesi olası risk yönetim sistemi çalışmaların genel özel politikada verilmesi kurum içeriden yada dışarıdan gelebilecek

¹⁴³Erişim Sağlayıcıları Birliği, <https://www.esb.org.tr/biz-kimiz>(ErişimTarihi:18.02.2018).

herhangi bir risk faktörüne, tehditlere karşı korumak, üretilen yada kullanılan bilgilerin gizliliğini güvence altına alarak kurumun güvenilirlik yapısını'da korumaktadır.

Telif Hakların Korunması

Kişisel Verilerin Korunması

- 1- Bilgi talep edilmesi:0,9840878
- 2- Yetkili kişiler tarafından elde edilmesi:0,5779219
- 3- Kurumların izinsiz kullanmasında güvenlik önlemleri alınması:0,42773861
- 4- Hayati bir durumda paylaşılması:0,16196711
- 5- Nasıl kullanılacağından haberdar olunması:0,12873597
- 6- Kullanılacağı zaman bilgi sahibi olunması:0,12535734

Telif hakları korunması ana faktörün altında yer alan kişisel verilerin korunması faktöründe 6 seçenek değer sıralanmasında 0,9840878 ile birin'ci olarak bilgi talep edilmesi yer almaktadır. Kişisel verilerin sadece kişiyi tanımlayan ve teşhisini sağlayan verilerin olmadığı, kişilerin fiziki, sosyal, psikolojik, özgeçmiş, ip adres, telefon numarası, e-posta, vergi numaraları, doğum tarihi (ay, gün, yıl) ev, iş adres, fotoğraf, video tüm bilgiler kişinin belirginlik bütünlüğünü sağlayan bilgiler kişisel veri kapsamında olmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda özellikle master/doktora tezlerine zorunlu eklenen açık kimlik bilgileri (fotoğraf, ay, gün, yıl, doğum tarihi, doğum yeri, medeni durumu) vb gibi kişinin özel kimlik bilgilerinin açık alenen eklenmesini resmi kurumların talep etmesi bireyin veri güvenliğinin tehdit altında olmaktadır. Değişen ve gelişen bilgi teknoloji çağında artık iş başvurularında da talep edilen elektronik ya da basılı cv lerin kullanımı ve değerlendirmede kota sürelerinin uygulanması gereken bir durum olmaktadır.

İkin'ci olarak 0,5779219 ile yetkili kişiler tarafından elde edilmesi yer almaktadır. Bilgi edinmede kişisel verilerin elde edilmesi, veri sorumlusunun, kimliğinin duyurulmasından rahatsız olmaktadır. Açık rıza olmaksızın kurum ya da kuruluşlar bilgi amaçlıda olsa kişisel verileri kişi onayı olmaksızın paylaşmamalıdır.

Üçün'cü olarak 0,42773861 ile kurumların izinsiz kullanmasında güvenlik önlemleri alınması yer almaktadır. Bilgi güvenliğinde kurumlara ait bilginin gizliliğini sağlamalı ve kurumlar kişisel verilere izinsiz erişimi önlenmesi, toplanması, ifşa edilmesi, kopyalanması, modifiye edilmesi, ortadan kaldırılması ve benzer riskler için güvenlik önlemlerin alınması ,risk yada tehdit düzeylerine göre belirlenen güvenlik önlemleri alınmalı bilgi işlem birimi'ne bildirmeli, bu ihlalleri engelleyecek önlemlerin alınması gerekmektedir.

Dördün'cü olarak 0,16196711 ile hayati bir durumda paylaşılması yer almaktadır. Söz konusu bilgi ölümcül *hayati* (tafik kazası, bilinçli kapalı durumlar) vb bir durumu teşkil ediyorsa kişi kendi ya da bir başkasının hayati beden bütünlüğü söz konusu olduğunda bilgiler paylaşılmalıdır.

Beşin'ci olarak 0,12873597 ile nasıl kullanılacağından haberdar olunması yer almaktadır. Elektronik ortamda kişisel verilerin toplanması, kullanılması ya da ifşa edilmesi ticari amaçlı kurumlara satışa sunulması vb durumları kapsamaktadır. Bu bilgiler örneğin siparişin teslim edileceği kişinin adı, adresi vb gibi kişiler hakkında verilen bilgileri içermektedir. Bu durumda kişi bilgilerinin nerde nasıl kullanılacağı, kimlerle paylaşılacağı ticari amaçlı paylaşımı gibi kullanım ve uygulama politikası hakkında bilgi sahibi olmak istemektedir.

Altın'cı olarak 0,12535734 ile kullanılacağı zaman bilgi sahibi olunması yer almaktadır. Dijital ortamda birey kişisel verilerin toplanması, kullanılması ya da alenileştirilmeden önce hangi amaçla nerde nasıl işlenip işlenmediğini bilmek, kişisel verilerin işlenmesinde kullanılmasında meşru bir temele dayanmalıdır. Alakalı kişilerin örneğin kişi kullandığı kontrollü telefon hattının 6 ay kontur yüklenmediği takdirde kurum başkalarına satışını yaptığı bilgisini ilk hat sahibine bilgilendirmesi vb durumları kapsamaktadır. Kişi ya da kurum kuruluşlar işlediği kişisel verilerin yanlış olduğunu ya da güncel olmadığını fark etmesi durumunda elinde bulunan verileri imha etmesi gerekmektedir.

3.3. Anket Uygulaması

Çalışmanın evreni Türkiye'deki vakıf ve devlet üniversiteleri oluştururken örneklemini ise İstanbul daki üniversitelerde yeni medya lisans programında okuyan öğrenciler ile devlet üniversitelerinden ise Uşak üniversitesinde yeni medya bölümü olduğundan; bu üniversitedeki öğrenciler oluşturmaktadır.

Buna göre İstanbul Gelişim Üniversitesinde 130 öğrenci

Kültür Üniversitesinde 80 öğrenci,

Aydın Üniversitesi 15 öğrenci,

Üsküdar Üniversitesi 250 öğrenci,

Yeni Yüzyıl Üniversitesinde 25 öğrenci,

Uşak Üniversitesi 15 öğrenci

Ankete 211 öğrenciden dönüşüm sağlanmaktadır.Katılımın istenilen düzeyden az olmasının nedeni ise yeni medya lisans öğrencilerin okula kayıt yaptırana devam eden öğrenci düzeyinin yetersiz olmasındandır.Bahçeşehir,Beykent,Arel üniversitesine ankete katılım talebinde bulunuldu ancak araştırmaya yönelik katılım cevabı alınamadı.

3.3.1.Araştırma Bulguları

Araştırma bulguları spss 23 programı ile değerlendirilmiştir. Buna göre; güvenilirlik, faktör analizi ve rotated component matrix sonuçları elde edilip çalışmanın güvenilirliğine bakıldığında Cronbach's Alpha değerinin 0,765 olduğu görülmektedir.

Tablo -2 Güvenilirlik İstatistikleri (Reliability Statistics)

Cronbach's Alpha	N of Items
0,765	23

Tablo-3 Döndürülmüş Bileşen Matrisi (Rotated Component Matrix)

S1+	,422	,377	-,212	,151	,164
S2+	,321	,517	-,429	-,052	,213
S3+	,357	,520	-,307	,007	-,097
E1+	,315	,237	,204	,443	,388
E2+	,215	,276	,121	,076	-,199
K1+	,168	,347	-,126	,666	-,043
E3+	,187	,279	,538	-,026	,122
T1+	,584	-,423	-,020	-,134	,289
T2+	,591	-,361	-,215	-,088	,255
T3+	,513	-,377	-,041	-,142	,392
T4+	,686	-,215	-,034	,035	-,197
T5+	,614	-,238	,048	-,056	-,326
T6+	,687	-,284	,211	,034	-,053
T7+	,482	-,048	,036	,193	,149
T8+	,648	-,232	-,038	,174	-,199
T9+	,446	-,330	,061	,078	-,394
K2+	,218	,409	,153	,310	-,280
K3+	,293	,475	-,085	-,499	-,061
K4+	,378	,494	-,230	-,255	,140
K5+	,141	,382	,233	-,013	,143
K6+	,022	,082	,532	,011	,381
K7+	,272	,284	,405	-,283	-,088
K8+	,375	,429	,215	-,294	-,245

3.3.1.2.Güvenilirlik Anketi (Reliability Survey)

Çalışmada her bir faktörün güvenilirliği ölçülmüştür. Buna göre faktörler

F1:Siber güvenlik sorular:S1,S2,S3

F2: Etik sorular:E1,E2,E3

F3:Kişisel verilerin korunması sorular:K1,K2,K3,K4,K5,K6,K7,K8

F4:Dijital yayıncılıkta E-kitap sorular:T1,T2,T3,T4,T5,T6,T7,T8,T9 numara sorular yer almaktadır. S3 numara etik soru olmakta olup değer analizinde kişisel veri ye sapma olmaktadır. Bunun nedeni ise anket katılan yeni medya lisans öğrencilerin etik ve kişisel veri ayırımında zorlandıkları ve ikisini bir bütün olarak kavradıkları anlaşılmaktadır.Faktörlerin güvenilirlik İstatistikleri tablo-4, tablo-5,tablo-6, tablo-7 de yer almaktadır.

Tablo-4 Siber Güvenlik Güvenilirlik İstatistikleri

Cronbach's Alpha	N of Items
,656	3

1-Dijital yayıncılıkta kurumlara yönelik saldırı testlerinin yapılması için merkezler kurulmalıdır.

2- İçerik ürettiğim platformların siber tehditlere karşı önlem alıp almadığını bilmek isterim.

3- Bireyler İçerik ürettikleri platformlarda siber tehditlere karşı önlem almalıdırlar.

Tablo-5 Etik Güvenilirlik İstatistikleri

Cronbach's Alpha	N of Items
3	3

1- Kütüphanelerin veri tabanlarına erişimde kişisel verilerin uzun süre kayıtlı tutulması etik açıdan uygun değildir.

2- Elektronik ortamda içerik üretenler etik kullanım eğitimi almalıdır.

3- Bireylerin internet üzerinden içeriğe ulaşmalarında sansür uygulanması onların özgün içerik üretimlerini negatif yönde etkiler.

Tablo-6 Kişisel Veri Güvenilirlik İstatistikleri

Cronbach's Alpha	N of Items
,531	8

- 1- Kişilerin ürettiği içeriğe bağlı olarak şahsi bilgilerine erişilmesi endişe vericidir.
- 2- Bilgi edinmede kişisel verilerin elde edilmesi sürecinde veri sorumlusu tarafından kimliğimin duyurulmasından rahatsız olurum
- 3- Dijital ortamda kişisel verilerimin toplanması kullanılması veya ifşa edilmesi durumunda bilgi sahibi olmak isterim
- 4- Dijital ortamda kişisel verilerimin toplanması kullanılması veya ifşa edilmeden önce hangi amaçla işlenip işlenmediğini bilmek isterim
- 5- Dijital ortamda kişisel veri ile bilgi talep etmek istemem
- 6- Kişinin kendi ya da bir başkasının hayatı ve beden bütünlüğü söz konusu olduğunda bilgiler paylaşılmalıdır.
- 7- Kişisel veriler bir karar vermek için kullanılacaksa veya diğer bir organizasyona ifşa edilecekse, kuruluşların toplanan kişisel verilerin doğru ve eksiksiz olmasını sağlamak için makul çabayı sarf etmeleri çok önemlidir.
- 8- Kurumlar kişisel verilere izinsiz erişimi önlenmesi, toplanması, ifşa edilmesi, kopyalanması, modifiye edilmesi, ortadan kaldırılması ve benzer riskler için güvenlik önlemlerini düzenlemelidirler.

Tablo-7 E-Kitap

Cronbach's Alpha	N of Items
,828	9

- 1- Dijital yayıncılıkta E-kitap okumak basılı kitap okumaktan daha kolaydır.
- 2- E-kitapta yazıları büyütüp küçültülmesi daha kolay okumaya yardımcı olur
- 3- E-kitap üzerinde not alınması öğrenmeyi kolaylaştırır.
- 4- E-kitap taşınması basılı materyalin taşınmasından daha kolaydır.
- 5- E-kitap normal kitaplara göre bilgiye çok daha hızlı ulaşmada yardımcı olur

- 6-E-kitaplarda dip notların görülmesi yazarın kendisine ulaşılmasında yardımcı olur
- 7-E-kitaplar engelli vatandaşların bilgiye ulaşmasında yardımcı olur
- 8-E-kitabın en büyük avantajı istendiği zaman istendiği yerde okuyabilmesidir
- 9-Facebook, twitter, linkedin , gibi sosyal medya ortamlarında oluşturulan içerik uzantılarını e-kitaba eklenmesi bilginin daha çabuk öğrenilmesine yardımcı olur.

Tablo-8 KMO ve Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	0,760
Bartlett's Approx. Chi-Square	1119,008
df	253,000
Sig.	0,000

Bu KMO ve Bartlett's testinin sonucu **0,760** olarak çıkmıştır. Bu sonuç anket örnekleminin doğru oluşturulduğunu açıklamaktadır.

3.3.1.3.Yeni Medya Lisans Öğrencileri Anket Uygulanmasında Veri Analizi Sonucu

Çalışmanın başlangıcında dört faktör belirlenmekte olup temel hipotezi; elektronik yayıncılıkta telif haklarının korunmasına yönelik çalışmanın yanı sıra siber güvenlik, etik, kişisel verilerin korunması faktörleri önemli rol almıştır. Üniversite lisans programında okuyan yeni medya bölüm öğrencilerine göre 4 faktör'den 3 faktöre düşmektedir.Ahp metodunda alanında uzman kişiler tarafından doğru anlaşılmakta olup gençlerin etik ile ilgili soruları tam olarak kavrayamadığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca öğrenciler tarafından etik sorularının kişisel veri sorularıyla bir bütün içerisinde algılandığı görülmektedir.Çözüm olarak ise etik soruların sayısının artırılması konunun daha net algılanmasına yardımcı olacaktır. Son olarak da yeni medya lisans öğrencilerine,kullanıcıların içerik üretirken kişisel verileri/eserleri paylaşma noktasında davranış biçimleri anket yoluyla ölçümlenmektedir.Ulaşılacak istenilen nokta ise, kullanıcıların kişisel verileri paylaşımında ve bu noktada içerik üretmelerine temel engel olan telif sorunu, siber güvenlik ve internet ortamında etik kavramına nasıl baktıkları ve yaklaşımlarını ortaya koymaktır.

Birin'ci sırada 687

Resim-6

İkin'ci sırada 686

Resim-7

Üçün'cü sırada 666

Resim-8

Dördün'cü sırada 648

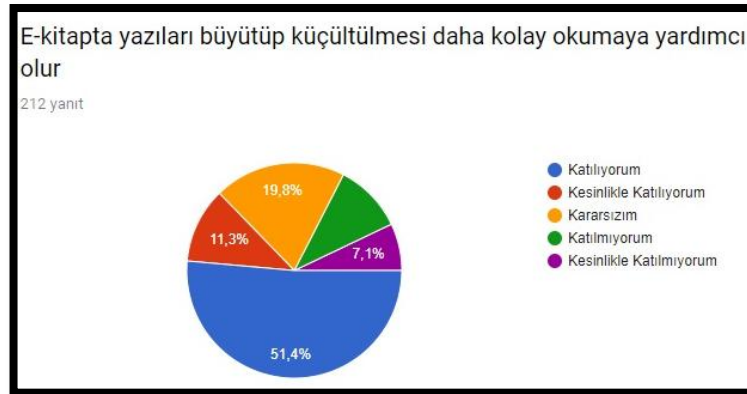
Resim-9

Beşin'ci sırada 614

Resim-10

Altın'cı sırada 591

Resim-11

Yedin'ci sırada 584

Resim-12

Sekizi'nci sırada 538

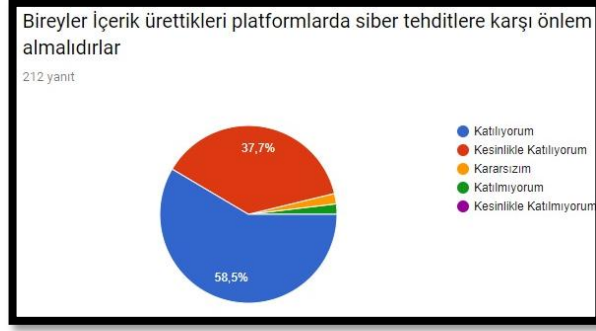
Resim-13

Dokuzu'ncu sırada 532

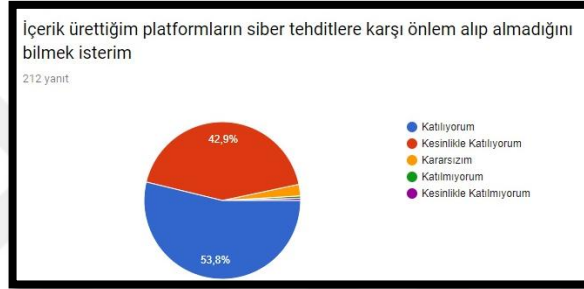
Resim-14

On'uncu sırada 520

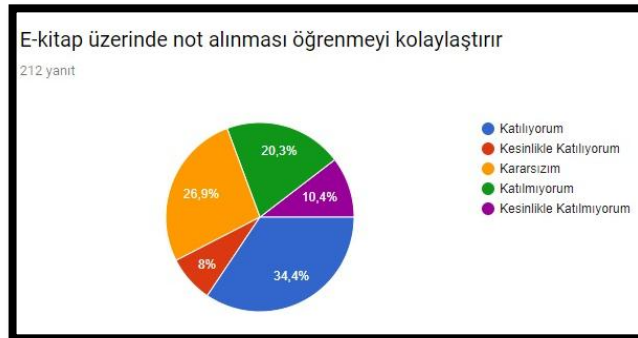
Resim-15

On birinci sırada 517

Resim-16

On ikinci sırada 513

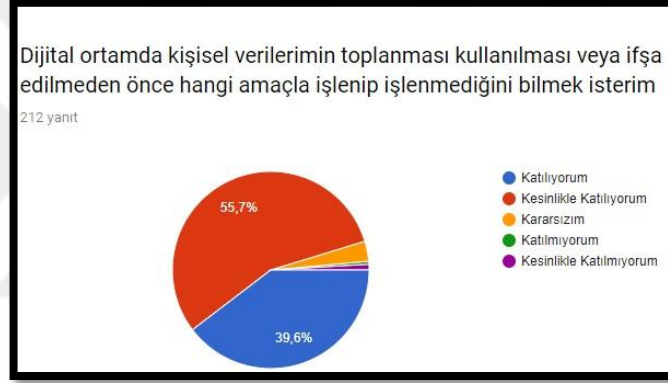
Resim-17

On üçüncü sırada 499

Resim-18

On dördüncü sırada 494

Resim-19

On beşinci sırada 482

Resim-20

On altıncı sırada 446

Resim-21

On yedinci sırada 443

Resim-22

On sekizinci sırada 429

Resim-23

On dokuzuncu sırada 422

Resim-24

Yirmi 'inci sırada 409

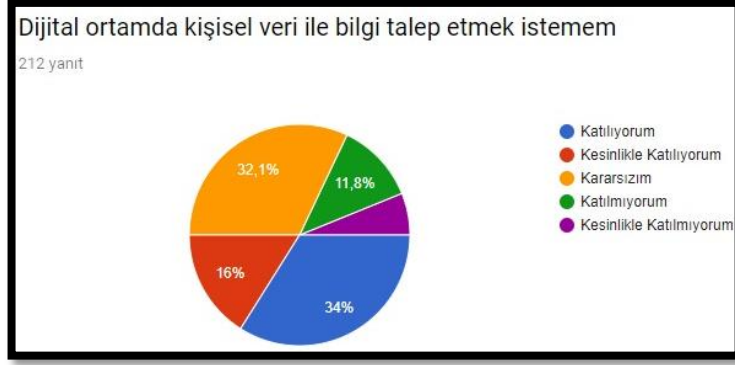
Resim-25

Yirmi birinci sırada 405

Resim-26

Yirmi ikinci sırada 382

Resim-27

Yirmi üçüncü sırada 276

Resim-28

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnternetin sınırlarının olmaması ve bilginin her yerde erişilebilmesi sonucunda kişilerin ürettikleri içeriklere bağlı olarak telif sorunu önemli bir konu haline gelmiştir. Elektronik yayıncılık alanında üretilen bilginin ya da içeriğin izinsiz kopyalanması, çoğaltılması işletmeleri ve içerik sahipleri tarafından ulusal ve uluslararası boyutta çözülmesi gereken önemli konular arasında yer almaktadır.

Telif konusuyla ilgili çalışmalara bakıldığında genellikle yasalarla nasıl koruma altına alındığı ve neler yapılması gerektiğine yönelik olduğu görülmektedir. Tüm bu çalışmaların yanı sıra günümüzde artık siber güvenlik, etik ve kişisel verilerde içeriklerin korunmasında önemli rol almaktadırlar.

Bu çalışmanın amacı elektronik yayıncılık ve yeni medya ile bir bütün olarak ele alınan telif haklarının korunmasına yönelik çalışmalarla birlikte ;siber güvenlik, etik, kişisel verilerin korunması faktörlerinin de etkili olduğunun ortaya konulmasıdır. Faktörlerden birisi olan Kişiler verinin literatür tanımına bakılığında kişiye ait ad,soyad,cinsiyet,doğum tarihi,doğum yeri,vb yanı sıra bireyin beden bütünlüğünün tamamını kapsayan soyut ve somut olan zihin üretim emeği ile özellikle kişi tarafından üretilen içerik, akademik, blog,ticari youtube, facebook, instagram, twitter vb gibi içerikleri de kapsadığı görülmektedir.

Tanımdan da anlaşılacağı gibi özetle kişisel veri artık sadece ad, soyad, cinsiyet, doğum tarihi değil; internet ortamında üretilen her türlü içerik olarak ifade edilmektedir. Hal böyle olunca internet yapısı ile kullanıcıyı birbirine bağlamakta olup kullanıcılar içeriklere ve içeriklere erişenler ise kullanıcılara anında ulaşabilmektedir. Bu noktada kişisel veri; içerik üreten ve kişisel veri olmak üzere iki ana faktör türünü ortaya çıkarmaktadır.

Kişisel verileri koruyan genel bir yasal düzenlemenin henüz yürürlükte olması nedeni ile kişisel verilerin korunması hususunda Türkiye, yüksek riskli ülkeler arasında yer almaktadır. Gelişen bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin de etkisiyle, kişisel veriler kolaylıkla işlenebilmekte ve aktarılabilmekte olup hem devlet kurumları hem de özel kuruluşlar, her gün binlerce kişiye ilişkin çeşitli veri bilgilere ulaşabilmektedir

Bilişim ve hızla gelişen ileri web iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla, günlük yaşantımızda birçok işlemi artık, cebimize çantamıza sığan bu iletişim teknolojilerinin sunduğu imkanlarla dünyadan mekandan zamandan bağımsız olarak gerçekleştiriyoruz.

Kullanırken yararlanmak adına kimlik, kredi kartı, sağlık, eğitim, konum, fotoğraflar ve videolar vb gibi kişisel bilgilerimizi çevrim içi veriyi toplayan sosyal medya platformları ve kamu/özel sektör kuruluşlar aracılığıyla büyük veri ekosistemine gönüllü olarak dahil ediyoruz. Ancak, Türk ceza kanunu 135-136-138. maddelerinde yer alan düzenlemelerde; kişisel verilerin izinsiz kaydedilmesi, ifşa edilmesi halinde altı aydan dört yıla kadar cezai yaptırımlar getirilmiştir.

Ayrıca ülkemizle devam etmekte olan Avrupa birliği tam üyelik sürecinde, müzakere kısımlarından dört madde doğrudan kişisel verilerin korunmasıyla alakalı olmakta olup özellikle Avrupa birliği,Türkiye kısmı ile ilgili olarak hazırladığı ilerleme raporlarında kişisel verilerin korunmasına yönelik ulusal yasa'ya olan ihtiyacın altını net ifadelerle çizerek belirtilmektedir.

Kişisel verilerin korunması kanunu 2018 yılı itibari ile yürürlükte olup resmi gazetede yayımlandıktan sonra kurum ve kuruluşlardaki her alana özel yaptırım uygulamaları gelerek,açık bilgi şeffaflığı yani bireyden bilgi talep eden kurumlara artık bireyler bu bilgileri nerede sakladığını nasıl kullanacağına ilişkin sorular sorma hakkı verecektir. Kurumlar son bir aydır sms ile lütfen kişisel verilerinizi paylaşmayınız ya da telefon bankacılığınızda size operatör direkt olarak kişisel bilginizi paylaşmayınız ifadesini kullanmaktadırlar.

1- Gelişen ileri web teknolojisi sayesinde kişilerin iletişim araçlarıyla haberleşmeleri ve haberleşme gizliliğine ve ayrıca mahremlerine kadar müdahale etme imkanı var olmaktadır.Elektronik yayıncılık ve haberleşmeyle birlikte bireyler kendi kişisel verilerini üretmeye başlamışlardır.Özellikle akıllı telefonların, tabletlerin gelişmesiyle birlikte kullanıcılar tarafından fazlasıyla talep görmekte olup elektronik yayıncılığın katkıları ve avantajları geleneksel yayıncılıktan çok farklı olmaktadır.Elektronik yayıncılık hayatımıza hızı ekleyerek zamandan ve mekandan bağımsız olmayı bilgiye hızlı erişimi katmanın yanı sıra sabırsızlık olgularının hayatımıza girmesine neden olmuştur.

2- Ticari anlamda büyük bir katkı sağlayan elektronik yayıncılık aynı zamanda fırsat eşitliğini beraberinde getirmiştir.Özellikle elektronik yayıncılıkta bilgiye ulaşım imkanı bulamayan bireyler için e-kitapların sesli olması görme engellilerin bilgiye ulaşmasına kolaylık sunarak öğrenim eşitliğine katkı sağlamaktadır. Ayrıca bu şekilde kullanıcı çeşitliliğinin artması sayesinde ise elektronik yayıncılığının profesyonel bir şekilde ele alınmasını zorunlu hale getirmiştir.Toplumun yararına

yapılan faydalı bu tür hizmetler özgür ve kısıtlanmayan açık bilgi erişiminin en önemli işlevleri olarak kabul edilmektedir.

3- World Wide Web (WWW) bilgisayar ağları üzerinde bilgisayara erişimi rahat ulaşmak amacıyla geliştirilmiş araçlar ortaya çıkmalarının ardından metinler arasında bağlantıya olanak veren hiperlink ortaya çıkmakta olup hızlı bir şekilde eğitime uyarlanmış ve eğitim alanında çok çabuk benimsenmiş ve hızlıca kabul görmüştür.Okuyucular bilgi içerisinde kendi yönünü belirleyebilmesine imkan tanımaktadır.

4-Özellikle telif haklarının korunması Türkiye kapsamında ele alındığında teorik olmaktan çok pratik bir sorun haline gelmektedir. Günümüzde başkasının üretimi ve emeği olan ürün ya da eser üzerinden haksız kazanç sağlamak amacıyla kopyalanması, dağıtılması, ve satılması korsancılık olarak adlandırılmaktadır.

Sık rastlananlar ise kitap,cd,makale, tez, kaset vb yanı sıra sosyal medya platformlarında kişiye ait fotoğraf üretilen içeriklere yönelik saldırı tüketimi izinsiz ticarileştirme var olmaktadır.Özellikle kullanıcının etik kullanım davranış becerilerin öğretilmesi ve temelini oluşması ile bu sorunun çözüme ulaşmasını destekleyecek yayınevleri ile dijital ortamda fikir eser,bilgi üretenlerin toplu olarak birlikte hareket etmesi gereken görevler arasında yer almaktadır.

5-Telif hakların yönetim sisteminde gelişen dijital bilgi teknolojik uygulamalar sayesinde bir yapıya dönüşürken içinde aşamalı yenilik sistemi beraberinde getirmektedir. Özellikle ileri web teknolojisi hızla büyüme ağını ve kapasitesini genişleterek web 2.0 geliştirilerek web 3.0 ün sunduğu yeni imkanlarla birlikte rekabeti de beraberinde getirmiştir. E-pub, e-book ya da e-kitap olarak bilinen elektronik dijital kitaplar genelde PDF formatında olmakta ve cep telefonlarında ya da benzer aygıtlarda okumak için e-kitaplar daha küçük boyutlu formata dönüştürülebilir.E-kitap tüketicileri metin içeriğini vurgulayabilir/dipnotlar ekleyebilir ve bu veriyi seçtikleri arkadaşlarıyla ya da herkesle paylaşabilmektedirler.

6- Dijital yayın alanında sağlam adımlarla ilerlemek için bazı temel sorunların aşılması gerekmektedir.Dijital yayıncılıkta en büyük sorun telif hakları ve izinsiz kopyalama olmaktadır.E-kitap platformuyla yazarların kendi e-kitap dükkanlarını

oluşturabilecekleri için telif konusu ve korsan yayıncılık konusuna çözüm olarak değerlendirilebilir. Elektronik yayıncılıkta dağıtım, maliyet ve telif sorununa çözüm olarak Kore 1980 yılında paju kitap kent projesini hayata geçirmiştir. Kore'deki kitap kentte yayıncıların kitap kent bünyesinde daha kaliteli üretim ve daha düşük maliyetli dağıtım imkânına basım ve yayıncılık faaliyetlerinin birleştirilerek bir yerde haksız rekabeti ortadan kaldırarak ayrıca şirketler arasında dostça rekabet ortamı oluşturmak ve kaliteyi yükseltmek olduğu amaçlanmaktadır. Buna benzer çalışmalar Ülkemizde de planlanmakta bu şekilde okuyucu sayısını artırılması, erişebilirlik ve haksız rekabeti ortadan kaldırmaya çözüm olmakta, üretilen kültür ve eserlerin hakları da koruma altına alınabilecektir.

7- Elektronik yayıncılıkta telif ve dağıtım gibi sorunlara çözüm olarak geliştirilen önemli bir diğer sistem Creative Commons lisansdır. Creative Commons bilgini üretilen her türlü içeriği koruma lisansı ile eser üreten birey üretim haklarını güvence altına almak için kendi koruma duvarını oluşturmaktadır. Ayrıca birey kullanıcıya eserini nasıl kullanması gerekiyor haklarını önceden piktogramlar ile bilgiye ulaşım etik kullanım davranışlarını öğretmektedir. İzinli kullanım erişim yazılımı olmaktadır.

8- Ülkemizde açık erişim ulusal konferanslar ve çalıştayları düzenlenerek teşvik edilmektedir. World Wide Web (WWW) kullanan herkese, araştırmacılara her yerde ve herhangi bir zamanda araştırma sonuçlarını sunabilmelerini tanıdı. Özellikle kütüphanenin makale yanında konferans bildirileri, tezler ya da araştırma raporları gibi farklı türde eserlerin araştırma sonuçlarının da yayınlandığı bir dergiye aboneliği olup olmamasından bağımsız olarak dergi makaleleri için uygulanan sistem açık erişim olarak bilinir. Devlet ve vakıf üniversitelerin bir çoğu açık erişim protokolü imzalamaktadır. İlk olarak "Gratis" açık erişim, ücretsiz olarak online erişim anlamına gelirken Creative Commons Zero tam anlamıyla var olan eseri istediği gibi kullanma hakkı sunarak eseri ticarileştirmesine imkan tanımakta olup açık erişimi destekleyen bir lisans programı olmaktadır.

9- 5651 Bilgi merkezleri ve bilgi paylaşımı yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar internet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişiler" şeklinde tanımlanmıştır. Önceleri içerik sağlayıcı, erişim sağlayıcı, internet sağlayıcıları var olan içeriklerden

sorumlu olmamaktadır. Web 2.0 var olmasıyla ortam sağlayıcısı var olmakta 2007 yılında yasanın kabul edildiği kanunda daha önceleri var olan ortam sağlayıcısı sonradan çıkarılmaktadır.Ortam sağlayıcısının tanımlanmaması günümüzde telif sorunu ortaya çıkaran önemli faktörlerden birisi olarak gözükmektedir. Günümüzde bireylerin karşılaştığı en büyük sorunlardan birisi de sosyal medya hesaplarının hacklenmesi ve sahte profiller oluşturularak her türlü yasa dışı eylemlerin rahatlıkla sosyal medya aracılığıyla yapılabilmesidir.Özellikle facebook,kullanıcı profil fotoğraflarında herkese açık gösterilip paylaşıldığında sorumluluk almamaktadır.Sosyal medya facebook ıntagram twitter vb paylaşılan içeriklerden önceden kullanıcıları sorumlu tutarken artık yeni güvenlik duvarı uygulamasıyla kişini verilerini koruma tanımı yapan Yapay Zeka uygulaması sayesinde içerikleri ve özellikle fotoğrafların takibini yapabilecektir.Önemli bir başka detay ise ıntagramın yaptığı en son güncellemesinde kullanıcı kendi hesabı üzerinde paylaşmış olduğu bir fotoğraf ya da video, telif hakkına sahip bir kullanıcının paylaştığı bu fotoğraf ya da video başkası tarafından paylaşıldığında,bildirim göndermektedir.Bu sayede kişi emek hak bütünlüklerin korunmasına büyük katkı sağlamaktadır.

10- Bilgi, insanın yetenek, beceri, yetkinlik, fikir, yorum, algı ve motivasyonlarının bütünsel birleşmiş enformasyonun (bilginin) kullanımı ile oluşmaktadır. Günümüzde değişen ve hızla ilerleyen dijital bilgi teknolojisi sayesinde egemen olan bilgi ;insan, para, güç ve rekabet anlamına gelmekte olan güç dengesi şimdilerde ise inovasyo'nu ve Yapay Zekayı da alanına dahil ederek dijital dünyayı var etmektedir.Burada en önemli nokta ise dijital haklar yönetimi ile kişilerin, kuruluşların haklarının korunması, hedeflenmiştir. Uluslararası alanda yapılan çalışmalara bakıldığında Singapurun AB-Avrupa birliği ülkelerinin aksine, PDPA (Personal Data Protection Act) gizlilik hakkı,üzerine odaklandığı görülmektedir. Kişisel verileri PDPA 'da doğru olsun ya da olmasın bir birey hakkındaki tek başına bir veriden tanımlanabilir olsun ya da bir kuruluştaki bilgilerden erişebilen herhangi bir veri olarak tanımlanmaktadır.Uygulamasında ise onay verildiği amaçla sınırlı kalmaktadır ve ayrıca istediği zaman geri çekilebilmektedir.Bir organizasyon herhangi bir kişisel datayı Singapur dışına çıkaramaz,sadece PDPA 'nın sağladığı koruma standartlarını sağladığından emin olduğu yerler dışında.Kişisel verileri yurtdışında toplayan Singapur'da barındıran ve işleyen organizasyonlar her durumda PDPA'ya tabi olacaktır.Günümüz dijital teknolojik çağda inovasyon son derece önem kazanmıştır.

11-Yapay Zeka gün geçtikçe hayatımızın daha fazla alanına girmeye başlamakta ve nasıl fayda sağlamaktadır? Yapay Zeka bulmakta zorlandığınız soruların cevaplarını bulmayı kolaylaştırmakta ya da doğrudan cevabı bulmaktadır. Mesela Yapay Zeka sayesinde talep miktarı ürün stok durumunu, iyi hesaplamana yardımcı olmaktadır. Yapay Zeka konusundaki en büyük yanlış algıdan biriside insan işini elinden alacağına dair yanlış yargı var olmaktadır. İnsan katkısı devam etmekle birlikte, geçmiş verilere bakarak geleceği hesaplamak artık daha kolay hale gelerek kişiye göre içerik ya da ürün talebi oluşturmak insan gücü ve zekasına düşmektedir. Sonuç olarak Yapay Zeka insan faktörü ile birleştiğinde çok daha iyi ve verimli bir sonuç alınacaktır.

12- İnsanları kendilerinden ne zaman, hangi durumlarda koruyabilirsiniz, kişisel iletişim ve asılsız içerik haberleri izinsiz kullanımı sık karşılaşılan sorunlar olmaktadır.Kendisiyle yapılan haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın alenen ifşa eden, kişiler arasındaki haberleşmelerin içeriğinin basın ve yayın yolu ile yayınlanması bu da medya etik konusunun kapsamakta olmaktadır. Dijital haberlerin zamana karşı yarışmanın bir sonucu, olarak ve çok tıklanma için bazı kurallar ihlal edilebilmekte olup bu yarışın parçası haline gelen meslek grup çalışanları yaptıkları hataları yayarak meslek kullanım etiğinden, yoksun bir şekilde doğru bilgi ve içerik üretiminden eksik kalmaktadır.Toplumsal bir bağlamda davranışı düzenleyen ve neyin uygun ya da uygunsuz, izin verilir ya da verilmez, doğru ya da yanlış olduğu perspektif değer hareketler doğrusundan geçerek ilkeler ve kurallar bütünü olmalıdır.5237 sayılı TCK, haberleşmenin gizliliğinin ihlali suçlarını 132. maddesinde dört fıkra olarak öngörülmekte ve haberleşmenin gizliliğini ihlal edenler altı aydan iki yıla kadar hapis ya da adli para cezası ile cezalandırılır. Bu gizlilik ihlali haberleşme içeriklerinin kaydı ile gerçekleşirse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

13- Çalışmada üç farklı yöntemden yararlanılmıştır.ilk olarak yarı standartlaştırılmış görüşme tekniği, ile önceden belirlenmiş olan soruların sorulmasını ve bazı özel konulara değinilmesini içermekte olup uzman avukatla yapılan görüşme ile sosyal medya dijital arşivleme,kişilik hakkı ,sosyal medya da sahte hesap açmak cezai sorumluluk neleri kapsar amaç merak edilen konulara cevap aramaktır. Bilgi üretiminde eser nasıl korunmalıdır yanıtını Creative Commons ile Creative Commons Zero lisans program arasındaki farklar nelerdir.

Türkiye temsilcisi ile yapılan görüşme ile cevap bulmaktadır.Akademik açıdan eser üretkenlerin hakları nasıl korunmakta ya da yayın evlerinin nasıl bir protokol izledikleri hakkında izlenen prosedür nasıldır diye üniversite kütüphane dokümantasyon daire başkanı ile yapılan görüşme ile konu hakkında bilgi alınmıştır.ikinci olarak uygulanan yöntem AHP- analitik hiyerarşi prosesi anket tekniğidir.Belirlenen 4 ana faktör ve alt kriterler daha sonra alanında uzman kişilerle görüşmeler yapıp karar kriterleri belirlenmiştir.Buna göre;tezler,makaleler,yurtdışı yayınları, haberler,konuyla ilgili raporlar incelenmiştir.

Çalışmada belirlenen temel problem internetin ve hızla geliştiği bilgi iletişim teknolojilerinin yoğun bir şekilde kullanıldığı özellikle günümüzde eserlerin telif haklarının korunmasında konunun sadece hukuksal boyutta ele alınarak bakılması olarak yeterli olmadığı; etik, siber güvenlik, kişisel verilerin korunması gibi faktörlerinde göz önünde bulundurulmasıdır.

Üçüncü yöntem olarak yeni medya lisans öğrencilerine anket uygulanmıştır.Yeni medya lisans öğrencilerine,kullanıcıların içerik üretirken kişisel verileri/eserleri paylaşma noktasında davranış biçimleri anket yoluyla ölçümlenmekte olup özellikle lisan öğrencileri gençler ve uzmanlar arasındaki konuya nasıl bir bakış açısı ile yaklaşıyorlar anket karşılaştırması yaparak bir sonuç ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Uzmanlar ve yeni medya lisans öğrencilerine göre faktörlerin öncelik sıralaması karşılaştırılarak,ilk faktör olarak dijital yayıncılıkta uzmanlara göre,herkesin bilgiye erişme bilmesi bilgiye ulaşımında engel ve sınırın olmaması içerik ya da eser üretirken ruhu körelten ve halkın manevi bilgi susuzluktan kurtarmak için yetenekli insanların hayatı canlandırarak bilgi su kaynaklarının bulunmasına ihtiyaç vardır.Yaklaşımı ile açık erişimi destekleyen uzmanlara karşı lisans öğrencileri üretilen eserin dip not ve kaynakçaya ulaşımın yanı sıra üretilen eserin kim ya da kimler tarafından var edildiğini bilmek ve ürettikleri içerik ya da eserlerinin bilinmesi için tanınırlık bakış açısı var olmaktadır.

Eser emek hak sahipliğinin bilinmesinin yanı sıra popüler kültürün sunduğu günümüzün beğenilme, tanınırlık olma, takdir görme hastalığını içinde barındırmaktadır.İletişimcilerin ya da psikologların bu sonuç içindeki bakış açısı, bir başka araştırma konusu olarak ele alınabilir.İkinci faktör kişisel veride uzmanlara göre,dijital platformlarda bilginin kullanılması ya da izinsiz ifşa bir durum söz konusu olması halinde bilgilendirilmek istediklerini ve ayrıca sosyal medya platformlarına

kayıt olurken bile imtina ile yaklaştıklarını dile getirmektedirler özellikle bir çoğu gerçek doğum tarihi, ay, gün, yıl, vb bilgileri doğru vermediklerini ifade etmektedirler.

Uzmanlara karşı lisans öğrencileri ise tam aksini düşünmektedir. Onlara göre sosyal medya vb gibi platformlarda kayıt esnasında bilgi paylaşımında endişe duymamaktadırlar. Sadece ürettikleri içeriğe bağlı olarak şahsi bilgilerine erişilmesi durumu onlara göre endişe verici olmaktadır. Sağlam teknik ya da hukuki yasalarla koruma altına alındığı sürece neden paylaşılmasını görüşünü benimsemektedirler.

Üçüncü faktör siber güvenlikde uzmanlara göre, eser içerik üretilen platformlar siber saldırılara karşı önlem almalarını ve güvenlik duvarının artırılması gerektiğini ne kadar sıklıkla siber saldırı tehditlerine nasıl maruz kaldıklarını belirtmeleri ve bilgi duvarlarında açık beyan etmeleri gerektiği görüşünü savunmaktadırlar.

Uzmanlara karşı lisans öğrencileri ise bu konuda yaklaşımları ve söylemleri hem fikir olmaktadır. Dördüncü faktör etik uygulamada uzmanlara göre üretilen eserin içeriğine sansür uygulanması bireylerin bilgi edinmesini engelleyici bir durum olması erişim hakkının engellenemez bir bütün olduğunu özellikle insanın en temel haklarından biri olan düşünce özgürlük eseri olan ifade üretiminin sansür ya da yasaklarla engellenmemesi gerektiğidir.

Uzmanlara karşı lisans öğrencileri ise bu noktada özgürlükçü erişimin ve ulaşımın kısıtlama olmaksızın hak ve özgürlüklerin eşit şartlarda erişim olanağı sunulması gerektiğini sansür uygulanması onların özgün içerik üretimlerini negatif yönde etkileyeceğini insan üretim ruhunun köreleceğini belirtmektedirler.

Netice olarak üretilen her türlü eser içerik emek hak gözetilerek kullanılmalı her ne kadar yasalarla koruma altına alınsa da, eserleri koruyan lisans programları çare gibi gözükse de bireylere temelden başlayan görev ise gelecek mimarları nesilleri yetiştirirken düzene dakikliğe ve disipline alıştırmalı vicdan ve sorumluk duygusunu geliştirilmesi, düzenli hayatın kıymetini bilmesi, kendisinin ve diğer birey halkların haklarına saygı duyması gerektiğini telkin ederek eğitim sistemi ile okullarda müfredata etik hak kullanım becerilerini geliştiren dersi eğitim hayatının her aşamasında uygulamalı olarak okutulmalı ve etik hak kullanım becerilerini geliştiren bir toplum var edilip o ülkesinin yasa sistemi, kullanım becerisi gelişmiş toplumların bireyleri tarafından yasalarda değer bulacaktır. Üretilen eser ile birlikte emeğin hak bulduğu uygar ve gelişmiş bir yapı olacaktır.

AHP- Uygulamada Uzmanlara Göre Faktör Öncelik Sıralaması

Faktör-1- Dijital Yayıncılıkta birinci öncelik - Herkesin erişebilmesi 0,195

Faktör-2-Kişisel veride birinci öncelik - Dijital ortamda kişisel verilerimin toplanması, kullanılması veya ifşa edilmesi durumunda bilgi sahibi olmak isterim 0,9840878

Faktör-3- Siber güvenlikte birinci öncelik- İçerik üretilen platformlar siber tehditlere karşı önlem almalıdır. 0,53315925

Faktör-4- Etik uygulamada birinci öncelik -İçeriğe ulaşmada sansür uygulanması bireylerin bilgi edinmesini engelleyici bir durumdur. 0,8174189

Anket Uygulamada Yeni Medya Lisan Öğrencilerine Göre Faktör Öncelik Sıralaması

Faktör-1- Dijital Yayıncılıkta birinci öncelik- E-kitaplarda dip notların görülmesi yazarın kendisine ulaşılmasında yardımcı olur. 687

Faktör-2-Kişisel veride birinci öncelik -Kişilerin ürettiği içeriğe bağlı olarak şahsi bilgilerine erişilmesi endişe vericidir. 666

Faktör-3- Siber güvenlikte birinci öncelik Bireyler İçerik ürettikleri platformlarda siber tehditlere karşı önlem almalıdırlar. 520

Faktör-4- Etik uygulamada birinci öncelik- Bireylerin internet üzerinden içeriğe ulaşmalarında sansür uygulanması onların özgün içerik üretimlerini negatif yönde etkiler 538

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ARKONAÇ Ayşen Sibel,Sosyal Psikoloji, Alfa Yayıncılık,s.19,2 Baskı Ekim, İstanbul,2001
- AESTHETİC Port Townsend. Wha ,Bay Pres1985. p.126 -136
- BAUDRİLLARD The, Ecstasy of Communication.İng.Çev.J.Johnson,H,Foster The Anti, Theory and Culture, Ohio University Press, 1987. p.12
- BOZBEL Savaş,Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku,Onikilevha Yayıncılık,s.18,1 Baskı,Aralık 2012,İstanbul
- EREL Şafak, Türk Fikir ve Sanat Hukuku,İmaj Yayıncılık.s.18,1998,Ankara
- FİSCHER Hubner, Privacy and Security at Risk in the Global Information Society. s.2002
- JAMESON Frederic ,Postmodernizm ya da Geç Kapitalizmin Kültürel Mantığı (Çev. Plümür Nuri), 1. Basım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,1994
- KADIBEŞEGİL Salim,İtibar Yönetimi,Mediacat Kitapları,Kapital Medya Hizmetleri,İstanbul,2015
- KOÇEL Tamer,İşletme Yöneticiliği Beta Yayın Evi İstanbul,2015
- LYOTARD Jean,Postmodern Durum (Çev. Çiğdem Ahmet),2.Basım, Vadi Yayınları. Ankara,1997
- MANOVİHC Lev,The Language of New Media, MIT Press,
- MCLUHAN Marshall,Gutenberg Galaksisi,Tipokrafik İnsanın Oluşumu Kitabı,Yapı Kredi Yayınları,s.266.İstanbul,2001
- MCLUHAN Marshall,Gutenberg Galaksisi,Tipokrafik İnsanın Oluşumu Kitabı,Yapı Kredi Yayınları,s.291,İstanbul, 2001
- SAATY Thomas,The Analytic Hierarchy Process:Planning, Priority setting,Resource Allocation University of Pittsburg,1998,p.18-25
- SAATY Thamas,models Methods, Concepts & Applications Of The Analytic Hierarchy Process. Boston: Kluwer Academic Publishers.2001p.75-80
- Shapiro, Carl and Hal R. Varian, Information Rules: A Strategic Guide to the Network Economy. Boston, MA: Harvard Business School Press, 1999. 4. bölüm p. 83-102
- SİMPSON Kyle,JavaScript and HTML5 Now Kitabı,O'Reilly, Yayınları,p.2'inci Kısım, Temmuz ,2012
- SULUK Cahit, 2004, Yeni FSEK, Telif Hakları ve Korsanla Mücadele,s.28,Hayat Yayınları.İstanbul,2012
- TEGMARK Max,Life 3.0,Being Human in the Age of Artificial Intelligence,Random House publications,p.280, August 2017,America
- TEKİNALP Ünal, Fikri Mülkiyet Hukuku, Vedat Yayıncılık.İstanbul,2012
- THOMAS Duffy - Randy A. Knuth, "Hypermedia And Instruction: Where is The Match?",Paper presented at the NATO Conference on Designing Hypertext for Learning, Tubingen, West, , p.200,Germany, 1989

MAKALELER

1. Avrupa Konseyi Düzenlemeleri,108 No'lu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi 28 Ocak 1981,s.8-12
- BARGHEER Margo ,Schmidt, B. Göttingen University Press: Publishing services in an Open Access,2010,p.450-500.
- DAI Tsai, ULin Asion, Chang and C. Chen, "Information,Security Issue of Enterprises Adopting the Application of,Cloud Computing," 6th International Conference on Networked,Computing and Advanced Information Management,NCM, Seoul, 16-18 August 2010, p. 645-649
- COLEMAN Anita , Self Archiving and the Copyright Transfer Agreements of ISI Ranked Library and Information Science Journals. Journal of the american society for Information science and technology,December 2006,p.140-155
- DE Meester, A digital-first authoring environment for enriched e-Books using EPUB 3 Information Services & Use Sayı: 34, 2014, p. 259-268
- ERİK Stefehen Wallen, "The Effect Of Different Types Of Hypertext Annotations On Vocabulary,Recall, Text Comprehension, And Knowledge Transfer in Learning From Scientific Texts",Unpublished doctoral dissertation, Universty of New Mexico. Albuquerque, 2002, p.42
- GÖKÇEN Ahmet, Halkı Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Cürmü, Liberal DüşünceTopluluğu,Ankara,2001,s.277
- HASSAN Ihab, The Postmodern Turn, Essays in Postmodern Theory and Culture, 12ffHassan, Ihab, The Postmodern Turn, Essays in Postmodern Ohio University Press, 1987. p.
- HENKOĞLU TÜLAY Uçak,Özenç,N. Bilgi Dünyası,No,2, s.379,2012
- Hypertext" Computers & Education, Information Science Publishing,2007 2009,Vol. 53, p.1308–1319
- İNCEOĞLU Seher, Dijital Çağda Arşivci sahip olması gereken temel yetkinlikler ve roller, Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü, 2014,İstanbul s. 67.
- KATHRİNA Scheiter - Peter Gerjets, "Learner Control in Hypermedia Environments", Educational Psychology Review, 2007, p. 285–307
- KLEINFELD Sanders, "Five Reasons for Optimism about the Future of eBooks", Key Words: Sayı:31, Aralık 2014, s.168.
- LADİSLAO Salmerón vd., "Do Graphical Overviews Facilitate or Hinder Comprehension in, Cambiridge,Mossachusetts,London,Englond,2001
- MİCHAEL Jacobson - Rand J. Spiro, "Hypertext Learning Environments, Cognitive Flexibility,And The Transfer Of Complex Knowledge An Empirical Investigation" Journal of Educational
- MURA Andrea, "The Symbolic Function of Transmodernity" (PDF). *Language and Psychoanalysis*, doi:10.7565/landp.2012.0005. Archived from the original, 8 October, 2015, p.68–87.
- PIPER Dia,Data Protection In Singapore What Have We Learned,August,Nubber 2, 2016,p.2.
- QUİGLEY M ,Encyclopedia of Information Ethics and Security. Hershey, PA,
- RİCHTER A.K.Open accss-A never enging Story?İnformation Servis, 2008 p.28-97-103.

SCHAUDER Don, "Electronic publishing of professional articles: attitudes of academics and implications for the scholarly communication industry," Journal of the American Society for Information Science, 1994,73-100-450

KAYNAK Selva,KOÇ Serhat, Telif Hakları Hukuku'nun Yeni Macerası,Sosyal Medya, folklor/edebiyat,2015, s.397,398

ŞAHİNASLAN Önder,Şahinaslan Dr Ender,Razbonyalı Prof,Dr Mesut, Eğitim Kurumlarına Yönelik Sızma Test Metodolojisi, Maltepe Üniversitesi, Bilişim Bölümü,Bankasya Bilgi Güvenliği,Okan Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 2012 <http://owasp.com/index.php/> (ErişimTarihi:02.10.2017).

TATAROĞLU Muhittin. "Mahremiyet Sorunlarının Önlenmesinde Mahremiyet Etki Değerlendirmesi". Yönetim ve Ekonomi.2013

TONTA Yaşar,"Elektronik Yayıncılıkta Son Gelişmeler," Bilgi Dünyası, 2000 1,1,s.89-132.

VAN Dijk, "The one dimensional network society of Manuel Castells", New Media & Society, 1999, p.127-13,

SEE Turn,Web 3.0 Emerging, Computer, Volume DOI,2009, p.30-42

DERGİLER

KARADENİZ Şirin, "Öğretim Amaçlı Hiper Metin, Hiper Ortam ve Çoklu Ortamlar İçin Tasarım İpuçları", Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:III, Sayı:II, 2006, s.12-33

KIROĞLU M.National cyber securiyt framework manual.2002,Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Cilt 12, Sayı 45, Ocak 2016, ISSN 1300-0845, s.177-185 DO1: 10.14783/od.v12i45.1000020009

TÜYLÜOĞLU Şevket ,SARAÇ Şenay , Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde İnovasyonun Belirleyicileri: Ampirik Bir Analiz, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İİBF Dergisi, 2012 s.39-74

TEZLER

AĞIR Ahmet,Elektronik Akademi Dergi Yayıncılığı ve Bir Model Çalışması ,Marmara Üniversitesi,İstanbul,1997,s.38-48(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)

AYÖZGER Ayşe Çiğdem,İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Özel Hukuk Anabilim Dalı,İstanbul,2016,s.56.(Yayınlanmış Doktora Tezi)

BAŞHAN Fatih,İnternetin Çeşitli Yönleriyle Türk Toplumunca Benimsenmesi Kahramanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman ,2011,s.27.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

ÇAKIR Sedat , Medya Kuruluşlarında İtibar Yönetimi ve Medya Kuruluşlarının İtibarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma,Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,2015,İstanbul,s.64.(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)

EROL Aysun, Dünyada ve Türkiye'de Elektronik Yayıncılık.Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, , Isparta, 2009, s.103.(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)

İNCEOĞLU Seher, Dijital Çağda Arşivci :sahip olması gereken temel yetkinlikler ve roller, Marmara Üniversitesi Türkiyat 2014,İstanbul, s.67.(YayınlanmışYüksek Lisan Tezi)

İŞLEK Mahmut Sami,Sosyal medyanın Tüketici Davranışlarına Etkileri:Türkiyedeki Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma,Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,2012,Karaman,s,37.(YayınlanmışYüksek Lisans Tezi)

ZEYBEK Gülçin,Bilgisayar Mesleki Dersi Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Bilişim Teknolojilerini Kullanımlarının Etik Açısından Değerlendirilmesi,Selçuk Üniversitesi, Konya,2011,s.43.(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi)

GÖRÜŞMELER

ÖZER Ahmet Bedri,Mühendislik Fakültesi,Bilgisayar Mühendislik Bölümü,T.C. Fırat Üniversitesi,Akademik Bilgi Sistemi,Kurucu Üye ile Görüşme Yapıldı, Saat 21:35

GÜRBÜZ Holt İlkay ,Özyeğin Üniversitesi Creative Commons Lisans Türkiye

Temsilcisi Kurumuna Sorulan Sorular/ / Creative Commons Lisans Türkiye Kamu Lideri,8.12.2017 Londra

BAŞOĞUL Reha, Stratejik Raporlama Müdürü, Sözcü Gazetesi Yapay Zeka ile ilgili Telefon Görüşmesi, ,15 Kasım 2017,İstanbul

BİLDİRİLER

KÜLCÜ Turan,2014,Türkiye'de Bilişim Suçlarının Tanımlanması ve Yaşanan İhlallere Yönelik İçerik Analizi. Türk Kütüphaneciliği, 18-46.Türk Kütüphaneciler Derneği, Türk Kütüphaneciler Derneği Düşünce Özgürlüğü Bildirgesi, dusunce_ozgurlugu_bildirgesi.pdf,2008

İNTERNET KAYNAKLAR

"Postmodernism:definitionofpostmodernisminOxforddictionary,American English,US",.oxforddictionaries.com(.Erişim Tarihi:19.09.2017)

Açık ErişimBudapeşteMacaristanAçıkErişimGirişimi,http: //www.budapestopenaccessinitiativ e.org.(Erişim Tarihi :13.02.2018)

AçıkErişim Berlin Bildirgesihttp://www.oa.mpg.de/openaccess-berlin/signatories.html.(Erişim Tarihi:13.02.2018).

AçıkErişim,https://sparcopen.org/our-work/gratis-and-libre-open-access/.(Erişim Tarihi:13.02.2018)

Açık erişim http://www.ala.org/alcts/sites/ala.org.alcts/files/content/ianda/ALCTS_Statement_onOpenAccess.pdf. (Erişim Tarihi: 13.02.2018)

Akademik İntihal Engelleme Programı, <http://www.ithenticate.com/>. (Erişim Tarihi: 20.11.2017)

Anadolu Üniversitesi, <https://sinavbasvuru.anadolu.edu.tr/giris>. (Erişim Tarihi: 10.11.2017)

Ankos Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler 2006 www.acikerisim.org. (Erişim Tarihi: 13.02.2018)

Beceni Yasin, "Siber Uzayda Mahremiyet", İTürkiye Bilişim Şurası Hukuk Çalışma Grubu 2004, İstanbul, s, 241, (www.bilisimsurasi.org.tr). (Erişim Tarihi: 25.02.2018)

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Bilgi Teknolojileri ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Mayıs, 2009 (<https://www.btk.gov.tr/tr->) (Erişim Tarihi: 24.02.2017)

E-Devletkapısı, Erişim Sağlayıcısı, Bilgi Edinme, Devlet Kurumları, <https://www.turkiye.gov.tr/erisim-saglayicilari-birligi>. (Erişim Tarihi: 17.08.2017)

Erişim Sağlayıcıları Birliği, <https://www.esb.org.tr/biz-kimiz.8> (Erişim Tarihi: 18.02.2018)

Erişim Sağlayıcıları Birliği, <https://www.esb.org.tr/biz-kimiz>. Erişim Tarihi: 18.02.2018

Gratis Açık erişim. <http://grants.nih.gov/grants/guide/notice-files/NOT-OD-09-071.html>. (Erişim Tarihi: 13.02.2018)

Harnad, Stevan, "Implementing peer review on the Net: scientific quality control in scholarly electronic journals," (paper presented at the International Conference on Refereed Electronic Journals: <http://electra.cc.umanitoba.ca/e>). (Erişim Tarihi: 12.8.2017)

journal/ICREJ93/). <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/11/28/eko101.html>. (Erişim Tarihi: 11.08.2017)

<http://badbaz.com/sosyal-medyanin-tarihi/> . (Erişim Tarihi: 26.12.2016)

<http://badbaz.com/sosyal-medyanin-tarihi/> . (Erişim Tarihi: 27.12.2016)

<http://calacanis.com/2007/10/03/web-3-0-the-official-definition/>, (Erişim Tarihi: 29.12.2016)

<http://creativecommons.org.tr/lisanslar>. (Erişim Tarihi: 30.1.2017)

<http://creativecommons.org/about/licenses/> . (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

<http://gunhukuk.com/portfolio/fikri-mulkiyet-hukukunun-tarihsel-gelisimi/> (Erişim Tarihi: 24.08.201)

<http://hukukdestegi.com/2015/10/26/icerik-ve-yer-saglayicilarin-hukuksorumlulugu/>. (Erişim Tarihi: 17.08.2017)

<http://kurumsal.ihs.com.tr/kimlik-ve-veri-yonetimi/> (Erişim Tarihi: 3.1.2017)

<http://kurumsal.ihs.com.tr/kimlik-ve-veri-yonetimi/> . (Erişim Tarihi: 29.01.2017)

<http://siberguvenlikhaberleri.blogspot.com.tr/2014/04/hacker-turleri.html>. (Erişim Tarihi: 25.08.2017)

<http://www.itobaher.com>. Haber tarih. 12.05.2016 (Erişim Tarihi: 8.11.2017)

<http://www.adobe.com/solutions/ebook/digital-editions.html>. (Erişim Tarihi: 02.01.2017)

<http://www.belgeler.com/> (Erişim Tarihi: 10.11.2017)

<http://www.bilgisayarkurtu.com/internet-adreslerindeki-kisaltma-ve-uzantilarin-anlamlari-nedir-8480/>. (Erişim Tarihi: 18.08.2017)

<http://www.e-akademi.org/makaleler/eerdemir-1.htm>. (Erişim Tarihi: 12.09.2017)

<http://www.e-koruma.net/> (Erişim Tarihi: 10.08.2017)

<http://www.gazetemanset.com/cumhuriyet-gazetesi/11.09.2014.>(Erişim Tarihi:29.12.2016)

[http://www.hukukgunlugu.org/sirketlerin-ticari-itibarinin-dijital-ortamda-hukuk-en-korunmasi/.](http://www.hukukgunlugu.org/sirketlerin-ticari-itibarinin-dijital-ortamda-hukuk-en-korunmasi/)(Erişim Tarihi:10.08.2017)

[http://www.hukukmedeniyeti.org/.](http://www.hukukmedeniyeti.org/)(Erişim Tarihi:30.12.2016)

<http://www.hukukmedeniyeti.org/karar/6461/istihbari-nitelikte-bilgilerin-ve-raporun-delil-ol/?v=list&aranan=ahlak.>(Erişim Tarihi:30.12.2016)

[http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf.](http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf) (Erişim Tarihi:17.08.2017)

[http://www.msn.com/tr-tr/yasam/windowsstore/olmazsa-olmaz-13-sosyal-medya-uygulamas%C4%B1/ar-BBoOPFC.](http://www.msn.com/tr-tr/yasam/windowsstore/olmazsa-olmaz-13-sosyal-medya-uygulamas%C4%B1/ar-BBoOPFC)(Erişim Tarihi:18.08.2017)

[http://www.ntvmsnbc.com/id/25116231,](http://www.ntvmsnbc.com/id/25116231)(Erişim Tarihi:23.10.2017)

[http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070523-1.htm.](http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070523-1.htm)(Erişim Tarihi:14.10.2017)

[http://www.sabah.com.tr/ekonomi/07.09.2015.](http://www.sabah.com.tr/ekonomi/07.09.2015)(Erişim Tarihi:29.12.2016)

[http://www.sabah.com.tr/teknoloji/2016/03/03/sosyal-medyada-sahte-profillere-ceza.](http://www.sabah.com.tr/teknoloji/2016/03/03/sosyal-medyada-sahte-profillere-ceza)(Erişim Tarihi:4.08.2017)

[http://www.sibersan.com/5651-sayili-yasa-kapsaminda-erisim-saglayici.](http://www.sibersan.com/5651-sayili-yasa-kapsaminda-erisim-saglayici)(Erişim Tarihi:17.08.2017)

<http://www.star.com.tr/pazar/engelleri-bir-tablet-ve-online-egitimle-astilar-haber-896124/> (Erişim Tarihi:21.08.2017)

[http://www.telifhaklari.gov.tr/Telif-Hakki-Nedir.](http://www.telifhaklari.gov.tr/Telif-Hakki-Nedir)(Erişim Tarihi:24.08.2017)

<http://www.vidobu.com/>(Erişim Tarihi:01.02.2017)

[https://accounts.google.com/SignUp?hl=tr,](https://accounts.google.com/SignUp?hl=tr)(Erişim Tarihi:12.10.2017)

[https://creativecommons.org/licenses/?lang=tr.](https://creativecommons.org/licenses/?lang=tr) (Erişim Tarihi:12.10.2017)

[https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0,](https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0)(Erişim Tarihi:20.11.2017)

<https://digiday.com/media/washington-posts-robot-reporter-published-500-articles-last-year/>Arşiv Haber, 18 Eylül 2017(Erişim Tarihi:14.01.2018)

[https://onedio.com/haber/sozcu-gazetesinden.](https://onedio.com/haber/sozcu-gazetesinden)(Erişim Tarihi:24.12.2016)

<https://tr.0wikipedia.org/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3cvaW5kZXgucGhw> (Erişim Tarihi:15.11.2017)

[https://tr-tr.facebook.com/.](https://tr-tr.facebook.com/)(Erişim Tarihi:10.10.2017)

[https://twitter.com/login?lang=tr.](https://twitter.com/login?lang=tr)(Erişim Tarihi:10.10.2017)

[https://webrazzi.com/2011/06/24/internet-hukuku/.](https://webrazzi.com/2011/06/24/internet-hukuku/)(Erişim Tarihi:17.08.2017)

[https://webrazzi.com/2011/06/24/internet-hukuku/.](https://webrazzi.com/2011/06/24/internet-hukuku/)(Erişim Tarihi:18.08.2017)

[https://webrazzi.com/2016/08/15/tib-kapatildi/.](https://webrazzi.com/2016/08/15/tib-kapatildi/)(Erişim Tarihi:30.08.2017)

[https://www.amerikaninsesi.com.](https://www.amerikaninsesi.com) (Erişim Tarihi:08.08.2017)

[https://www.batur.av.tr/blog-post/5651-sayili-kanun-hakkinda-bilinmesi-gerekenler-ve-sorular.](https://www.batur.av.tr/blog-post/5651-sayili-kanun-hakkinda-bilinmesi-gerekenler-ve-sorular) (Erişim Tarihi:17.08.2017)

[https://www.btk.gov.tr/tr-TR/.](https://www.btk.gov.tr/tr-TR/)(Erişim Tarihi:18.08.2017)

[https://www.dijitaller.com/hack-ve-hacker-turleri-nelerdir/.](https://www.dijitaller.com/hack-ve-hacker-turleri-nelerdir/)(Erişim Tarihi:29.08.2017)

[https://www.intihal.net,](https://www.intihal.net)(Erişim Tarihi:21.11.2017)

[https://www.metmuseum.org/blogs/digital-underground/2017/open-access-at-the-met.](https://www.metmuseum.org/blogs/digital-underground/2017/open-access-at-the-met)(Erişim Tarihi:28.08.2017)

[https://www.ozyegin.edu.tr/tr/duyurular/50025432.](https://www.ozyegin.edu.tr/tr/duyurular/50025432)(Erişim Tarihi:19.09.2017)

<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5651.html> . (Erişim Tarihi:17.08.2017)

İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesive Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi,Hakkındaki Kanun,[https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5651.html.](https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5651.html)(Erişim Tarihi:18.08.2017)

Kişisel Verilerin Korunması ve kanununun Uygulanması Bölüm-1,(<https://www.kisiselverilerin korunmasi.org/kanunu-6698-sayili/>.Erişim Tarihi:12.12.2017)

Kleinfeld Sanders, HTML5 Now Media, Yayıncılar için HTML5,<http://oreil.ly/qr38Cc>.(Erişim Tarihi:20.12.2017)

Nergiz Çağıltay, Çağıltay Ercil Kürşat, Sayısal Kütüphanelerin Tasarımında Sayısal Nesnelere, Eğitimi Nasıl Destekleyebilirler ?, Digital Objects in the Design of Digital Libraries: How can they support education?, <http://www.atilim.edu.tr/~nergiz/digital-reusable-objects.doc>(Erişim Tarihi: 28.09.04)

Sparc, Author Addendum "<http://www.arl.org/sparc/author/addendum.shtml>.(Erişim Tarihi:01.29.2018)

T.C.Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve 2013- 2014 Eylem Planı, Ocak 2013 (www.udhb.gov.tr.(Erişim Tarihi:08.08.2017)

Teri Tan "We've Got The Transformation Power: Digital Solutions in India 2013" <http://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/international/international-book-news/article/56813-we-ve-got-the-transformation-power-digital-solutions-in-india-2013.html/> (Erişim Tarihi:14.09.2017)

Tonta, Yaşar, Elektronik Yayıncılık ve Elektronik, Bilgi Kaynakları, 2002. http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/coLLTsesli.112_002n\..u16_55/02-ilk-e-bilgi-kaynaklari,(Erişim Tarihi:10.21.2017)

Türkiye Bilişim Derneği, http://www.kutuphaneci.org.tr/sites/default/files/tkd_Turkiye_Buyuk_Millet_Meclisi_Adalet_Komisyonu, <https://komisyon.tbmm.gov.tr/raporlar.php?KomKod=7>.(Erişim Tarihi:29.01.2017)

Türkiye Büyük Millet Meclisi, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm>.(Erişim Tarihi:3.1.2017)

Türkiye Büyük Millet Meclisi, İnsan Haklarının İnceleme Komisyonu, <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>.(Erişim Tarihi:05.09.2017)

Türkiye Cumhuriyeti , Turizm ve Kültür Bakanlığı Telif Hakları, Genel Müdürlüğü, <http://www.telifhaklari.gov.tr>,(Erişim Tarihi:14.11.2017)

www.bendevar.com.(Erişim Tarihi:29.12.2016)

Yalçın Yağcı, Web Teknolojisinden Yeni Bilgi Fırtınası, Web 3.0, Ünak, 2009, İstanbul, <http://www.unak.org.tr>(Erişim Tarihi:8.11.2017)

